

TAMPEREEN TILINPÄÄTÖS- ENNUSTE

11/2019

TAMPEREEN KAUPUNKI

Tampereen toiminnan ja talouden katsaus 11/2019

Julkaisija:
Tampereen kaupunki, Konsernihallinto
PL 487, 33101 Tampere
www.tampere.fi/talousjastrategia

Kannen suunnittelu: Tampereen kaupunki, Veli-Matti Lahdenniemi

Julkaisu on saatavissa sähköisesti osoitteessa: www.tampere.fi/talousjastrategia

Tampereen kaupungin tilinpäätösennuste 11/2019

SISÄLLYS

KONSERNIJOHTAJAN KATSAUS.....	5
-------------------------------	---

KAUPUNGIN TOIMINTA JA TALOUS.....	8
-----------------------------------	---

Kaupungin tuloslaskelma.....	8
Verotulot.....	11
Valtionosuudet.....	13
Henkilöstö.....	14
Hankinnat.....	17
Rahoituslaskelma.....	20
Investoinnit.....	22
Tase.....	24

KONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS.....	26
-----------------------------------	----

Konsernivälitilinpäätös.....	26
Kaupunkikonsernin talous.....	28
Konsernituloslaskelma	28
Konsernin rahoituslaskelma	30
Konsernitase.....	32
Konsernikatsaus.....	34

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU.....	48
-----------------------------------	----

Olennaiset poikkeamat talousarvioon.....	49
Talousohjelma.....	52
Hyvinvoinnin palvelualue.....	53
Sivistys- ja kulttuurilautakunta.....	54
Sosiaali- ja terveystalokunta	56
Elinvoinnan ja kilpailukyvyn palvelualue.....	60
Elinvoima- ja osaamislautakunta	61
Asunto- ja kiinteistölautakunta.....	64
Kaupunkiympäristön palvelualue.....	69
Yhdyskuntalautakunta.....	70
Joukkoliikennelautakunta.....	74
Kehitysohjelmat.....	75
Hiedanranta	75
Viiden tähden keskusta	77
Smart Tampere	79
Raitiotie-kehitysohjelma	80
Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi -kehitysohjelma.....	81
Vetovoimainen elämyskaupunki.....	82
Konsernihallinto.....	83
Konsernihallinto.....	83
Yhteiset erät.....	84
Taseyksiköt.....	85
Pirkanmaan pelastuslaitos	85
Liikelaitokset	86
Tampereen Vesi	87
Tampereen kaupunkiliikenne	88
Tampereen Infra	89
LIITE 1 Raitiotie-kehitysohjelma ja Tampereen Raitiotie Oy.....	90

Talouden alamäki loivenemassa

TILIKAUDEN TULOS

-41,6 milj. €

(TP Enn 2019)

NETTOMENOT

4,1 %

(TP Enn 19 / TP 18)

VERORAHOITUS

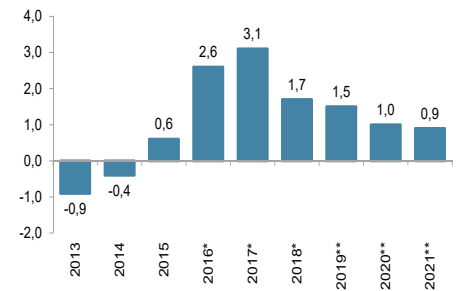
5,8 %

(TP Enn 19 / TP 18)

Vuoden 2019 tulosennuste päätty 41,6 milj. euron alijäämaiseen tulokseen. Summa on 12,2 milj. euroa valtuuston hyväksymää muutettua talousarviota heikompia. Ilman vuoden 2019 toteutettua verokorttiuudistusta, tulos olisi noin 20 milj. euroa nyt ennustettua parempi ja noin 10 milj. euroa valtuuston hyväksymää muutettua talousarviota parempi.

Kuluvan vuoden talustilannetta parantaa noin 10 milj. eurolla valtion aikais-tettua kunnille vuodelle 2020 esitetyn kertaluonteisen kilpailukykyso-pimus-kompensaation maksatuksen vuodelle 2019. Samalla kuitenkin vähennettiin ensi vuoden valtionosuusrahoitusta vastaavalla euromäärällä. Kuntatalouden ennustettavuus on kuluvana vuonna ollut poikkeuksellisen ongelmallista ja ennusteet ovat muuttuneet vuoden aikana harvinaisen usein ja paljon.

BRUTTOKANSANTUOTTEEN VOLYYMIN MUUTOS

Lähde: Tilastokeskus, Valtiovarainministeriö
*) 2016-2018 Tilastokeskuksen ennakkotieto, 2019-2021 Valtiovarainministeriön ennuste

Kaupungin nettomenojen kasvuksi ennustetaan 4,1 prosenttia ja koko kaupungin toimintakate on jäämässä noin 21,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikom-maksi. Suurin syy toimintakatteen ylitykseen on sosiaali- ja terveystalouden ylitykset. Lautakunnan toimintakate on ylittymässä vuosisuunnitelmasta 19,2 milj. euroa lähinnä Erikoissairaanhoidon palvelujen 8,0 milj. euron, vammaispa-

TUNNUSLUKUTAULUKKO

	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TA 2019	VS 2019	TP Enn 2019
Toimintakate, milj. €	-1 116,8	-1 179,9	-1 206,3	-1 206,8	-1 228,0
Nettomenojen kasvu, %	4,7	3,7	2,2	2,3	4,1
Vuosikate, milj. €	71,5	48,0	88,8	88,0	73,1
Vuosikate / poistot, %	70,5	44,3	75,5	75,0	63,2
Tulos, milj. €	-28,8	-58,8	-28,8	-29,3	-41,6
Toiminnan ja investointien rahavirta, 5 vuotta (milj. €)	-539,3	-600,3	-570,0	-612,7	-572,8
Investoinnit (netto), milj. €	-130,2	-197,5	-192,9	-234,5	-178,4
Investointien tulorahoitus, %	55,0	24,0	46,1	37,5	41,0
Lainat, milj. €	761,6	670,5	797,5	797,5	790,2
Lainat, € / asukas	3 197	2 850	3 336	3 336	3 305
Verorahoituksen kasvu, %	5,8	0,1	5,5	5,4	5,8
Asukasmäärä	238 245	235 239	239 100	239 100	239 100

VUOSIKATE

73,1 milj. €

(TP Enn 2019)

LAINAMÄÄRÄ / ASUKAS

3 305 €

(TP Enn 2019)

NETTOINVESTOINNIT

-178,4 milj. €

(TP Enn 2019)

velujen 5,8 milj. euron sekä lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen 7,1 milj. euron ylitysten vuoksi.

Kaupunginhallitus on käsitellyt vuoden 2019 talousarvion toteutumista talousraporteissa seitsemässä kokouksessa ja kaupunginvaltuusto on käsitellyt talousarvion toteutumista kahdesti. Kaupunginhallitus on edellyttänyt, että toimintayksiköiden tulee jatkaa toimenpiteitä talousarvioliitysten ehkäisemiseksi. Yksiköiden raporttien perusteella käytetyt toimenpiteet eivät kuitenkaan ole riittävässä estämään ennustettuja ylityksiä

ja tämän vuoksi kaupunginvaltuustolle esitetään joidenkin merkittävimpien ylitysten hyväksymistä.

Ulkoiset nettoinvestoinnit ovat jäämässä huomattavasti valtuuston hyväksymää 234,6 milj. euroa pienemmäksi, sillä investointeja on toteutumassa noin 178 milj. euron verran. Suuret investointien alitukset aiheutuvat lähinnä talonrakennushankkeiden viivästyisestä. Kaupungin lainamäärä kasvaa yhteensä noin 120 milj. eurolla. Kasvusta rahalaitosten osuus on 90 milj. euroa ja tytäryhteisöjen noin 30 milj. euroa. Asukaskohtainen lainamäärä on vuoden lopussa noin 3 300 euroa.

Kuntatalouden kehitys

Valtiovarainministeriön 18.12.2019 julkaisemassa taloudellisessa katsauksessa on arvioitu kuntatalouden alijäämän kasvavan vuonna 2019 historiallisen suureksi ja ilman kuntataloutta vahvistavia toimia alijäämä pysyy ennätyksellisen suurena myös lähivuodet. Kuntataloutta heikentää väestön ikääntymisen aiheuttama sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvu sekä suuret investointitarpeet. Kuntien menoja kasvattaa lisäksi mm. keväälle 2019 painottuneet kunta-alan palkankorotukset ja kilpailukykysovimuksen lomarahaleikkauksen päättyminen.

Lähivuosina kuntatalouden kulutusmenoja kasvattavat edelleen väestön ikääntymisen aiheuttama terveys- ja hoivapalvelujen kysynnän kasvu sekä yksittäisten terveydenhuoltotoimenpiteiden

den kallistuminen hoitojen kehittyessä. Lisäksi menot kasvavat hallituksen päättämien sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä koulutukseen osoittamien lisäpanostusten vuoksi. Hallitusohjelman pysyvät menolisäykset on suunniteltu toteutettavaksi

etupainotteisesti, ja ne kiihdyttävät koulutuksen kasvua etenkin vuonna 2020. Hallitusohjelmaan sisältyvät

kertaluonteiset panostukset lisäävät kuntatalouden menoja vuosina 2020-2022. Vaarana on, että näistä kertaluonteisista menoista tulee pysyväisluonteisia menoja.

Valtiovarainministeriö arvioi kuntatalouden alijäämän syvenevän jälleen vuodesta 2021 alkaen. Tämä tarkoittaa työntäyteisiä vuosia kaupungin 2020-luvun taloussuunnittelussa. Palvelukustannusten kasvua on kyettävä hidastamaan, verotulojen kehitys ei saa notkahtaa eikä valtion tule lisätä kuntien kuormaa alimitaisella hyvinvointipalvelujen rahoituksella. Kaikkien näiden ehtojen on täyttyttävä, jotta kaupungin talous saadaan pidetyksi seuraavat vuodet tasapainossa.

Työllisyysilanteen hyvä kehitys hidastumassa

Tampereen työllisyysilanteen hyvä kehitys on hidastunut kuluvan vuoden aikana. Kaupungin työttömien määrä nousi marraskuussa 6 prosenttia (647 henkilöä) vuoden takaisesta. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä lisääntyi 51 henkilöllä. Pitkäaikaistyöttömien määrän

VÄKILUKU

238 245

(tammi-marraskuu)

VÄESTÖNMUUTOS 2019

+ 3 006

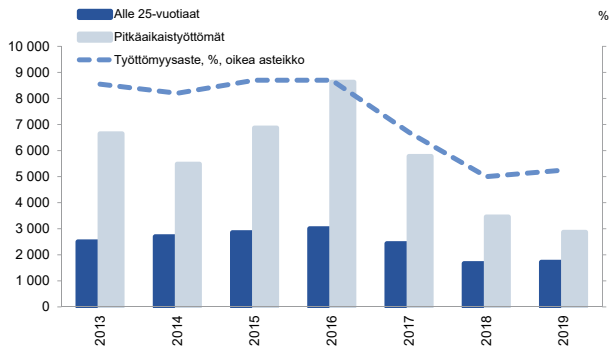
(tammi-marraskuu)

TYÖTTÖMYYSASTE

10,5 %

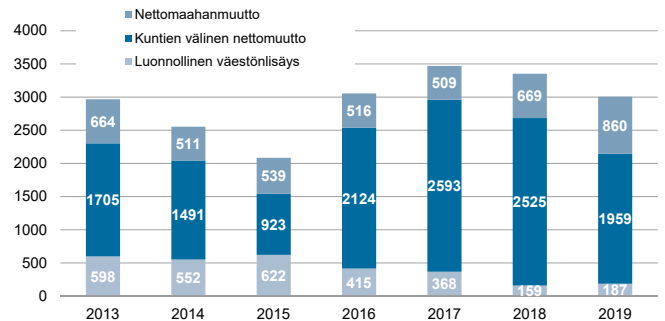
(marraskuu)

TYÖTTÖMYYSASTE SEKÄ NUORTEN JA PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN MÄÄRÄ TAMPEREELLA, MARRASKUU

Lähde: Pirkanmaan ELY-keskus

VÄESTÖNMUUTOKSET, TAMMI-MARRASKUU

Kuvion lähde: Tilastokeskus väestönmuutosten ennakkotiedot

suhteen kehitys on ollut sen sijaan positiivista. Työttömiä oli marraskuussa 590 edellisvuotta vähemmän. Ulkomaalaisten työttömyys on kääntynyt kasvuun, työttömiä oli marraskuussa 150 edellisvuotta enemmän. Avoimia työpaikkoja oli marraskuussa 3264, mikä on 766 enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Tampere jatkaa työllisyysilanteen kohentamiseksi vaikuttavan työllisyydenhoidon mallin kehittämistä. Vuoden 2020 aikana käynnistetään uudelleen työllisyyskokeilut hallitusohjelman mukaisesti.

Kaupungin väestö on kasvanut yli 3 000 asukkaalla

Tampereen ennakkoväkiluku oli marraskuun lopussa noin 238 200 asukasta. Ku-

luvan vuoden aikana väestö on kasvanut 3 006 asukkaalla, mikä on 347 asukasta vähemmän kuin edellisvuonna vastaavana ajanjaksona. Mikäli kasvu jatkuu loppuvuoden osalta samansuuntaisena kuin kolmena edellisenä vuonna, tulee 3 000 asukkaan kasvu toteutumaan myös tänä vuonna.

Väestönkasvun vähäisestä hidastumisesta huolimatta palveluvolyymejä koskevat vaatimukset säilyvät korkealla tasolla. Palvelutarpeen kasvu edellyttää kaupungilta mittavia panostuksia palvelutuotantoon. Tampere jatkaa sosiaali- ja terveyspalveluissa rakennemuutosta, jossa painottuvat ennaltaehkäisevät ja kotiin vietävät palvelut. Muun muassa tamperelaisista ikäihmisistä valtaosa asuu tavoitteen mukaisesti kotona.

Tampere tavoittelee vuoden 2026 Euroopan kulttuuripääkaupunkititteliä. Toukokuussa 2020 jätettävän hakemuksen sisältöjä on valmisteltu vuoden 2019 aikana laajassa yhteistyössä asukkaiden ja asiantuntijoiden kanssa. Kulttuurin teema näkyi myös kaupungin 240 juhluvuoden tapahtumissa.

Kuntatalous on haastavassa tilanteessa, mikä heijastuu myös Tampereen kaupungin talousnäkyymiin. Korjaavia toimenpiteitä on tehty, mutta tasapainoinen talouskehitys edellyttää jatkuvaa toiminnan tehostamista koko kaupunkikonsernin tasolla.

Juha Yli-Rajala
Konsernijohtaja

KAUPUNGIN TULOSLASKELMA

Ei sisällä sisäisiä eriä

Milj. euroa	Tot. 2019 1-11	TP 2018	TA 2019	VS 2019	TP 2019 Enn.	TP 2019 Enn/TP18
Toimintatulot						
Myyntitulot	198,7	217,6	219,0	217,9	221,4	3,8
Maksutulot	94,8	102,4	90,9	92,1	100,7	-1,7
Tuet ja avustukset	26,8	29,5	25,2	27,8	29,8	0,2
Vuokratulot	63,6	66,2	67,7	67,6	68,9	2,7
Muut toimintatulot	25,8	34,6	38,8	38,8	33,3	-1,3
Tulot yhteensä	409,7	450,5	441,5	444,2	454,2	3,7
 Valmistus omaan käyttöön	19,3	26,4	21,1	26,1	26,1	-0,3
Toimintamenot						
Henkilöstömenot	-569,2	-630,9	-629,8	-628,9	-630,0	0,9
Palkat ja palkkiot	-452,6	-498,7	-501,2	-500,7	-501,2	-2,5
Henkilösivukulut	-116,5	-132,2	-128,6	-128,2	-128,8	3,4
Eläkekulut	-102,0	-112,9	-110,6	-111,1	-111,7	1,2
Muut henkilösivukulut	-14,6	-19,3	-18,0	-17,0	-17,1	2,2
Palvelujen ostot	-752,8	-770,6	-799,5	-806,9	-828,5	-57,9
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-60,6	-74,7	-60,4	-64,2	-66,0	8,7
Avustukset	-105,1	-118,0	-113,5	-111,4	-116,5	1,5
Vuokramenot	-53,7	-55,9	-59,8	-60,3	-60,2	-4,2
Muut toimintamenot	-4,3	-6,5	-6,0	-5,4	-7,1	-0,6
Menot yhteensä	-1 545,7	-1 656,7	-1 668,9	-1 677,1	-1 708,2	-51,5
Toimintakate	-1 116,8	-1 179,9	-1 206,3	-1 206,8	-1 228,0	-48,1
 Verotulot	892,8	914,5	981,0	981,0	974,0	59,5
Valtionosuudet	271,5	291,1	290,4	290,0	301,7	10,7
Rahoitustulot ja -menot	23,9	22,3	23,7	23,7	25,3	3,0
Vuosikate	71,5	48,0	88,8	88,0	73,1	25,1
 Suunnitelmapoistot	-101,4	-108,3	-117,6	-117,3	-115,6	-7,3
Satunnaiset erät	1,0	1,5	0,0	0,0	1,0	-0,5
Tilikauden tulos	-28,8	-58,8	-28,8	-29,3	-41,6	17,3

Tuloslaskelman toteuma ja tilinpäätösennuste

Kaupungin tammi-marraskuun ulkoinen tulos oli 28,8 milj. euroa alijäämäinen. Tulokseen sisältyy satunnaisia tuottoja 1,0 milj. euroa. Edellisen vuoden vastaavan ajanjakson tulos oli 40,3 milj. euroa alijäämäinen, mistä satunnaisten tuot-

tojen osuus oli 2,4 milj. euroa. Ilman satunnaisia eriä tammi-marraskuun tulos oli 12,3 milj. euroa vertailujaksoa parempi pääasiassa verorahoituksen kasvun vuoksi. Tilikauden -41,6 milj. euron tulosennuste on 17,3 milj. euroa edellisvuotta parempi. Vuosisuunnitelmaan nähden tilinpäätösennuste toteutuu kuitenkin

12,2 milj. euroa heikompana.

Toimintakate-ennuste -1 228,0 milj. euroa ylittää vuosisuunnitelman 21,2 milj. eurolla ja on 48,1 milj. euroa edellisvuotta heikompi. Toimintakatteen eli nettomenojen ennustetaan kasvavan edellisvuodesta 4,1 prosenttia. Vuosisuunnitelma mahdollistaisi 2,3 prosentin

NETTOMENOJEN
KASVUENNUSTE

4,1 %

(TP ENN 19 / TP 18)

VERORAHOITUS

5,8 %

(TP Enn 19 / TP 18)

kasvun. Vuonna 2018 toimintakatteen kasvu oli 3,7 prosenttia.

Ulkoiset nettomenot eivät ole vertailukelpoisia edelliseen vuoteen nähden organisaatiomuutosten vuoksi. Tampereen Voimia liikelaitoksen yhtiöittäminen 1.1.2019 ja Konsernipalveluiden talouspalvelujen sekä osan henkilöstö- ja ict-palveluista siirtyminen liikkeenluovutuksella Monetra Pirkanmaa Oy:lle 1.1.2019 vaikuttavat vertailukelpoisuuteen tilikausien välillä. Merkittävimmät ylitysennusteet vuosisuunnitelmaan nähden ovat Hyvinvoinnin ja Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueilla. Toimintayksiköitä on tilikauden aikana edellytetty ryhtyvän toimenpiteisiin ennustettujen ylitysten estämiseksi. Merkittävin negatiivinen poikkeamaennuste vuosisuunnitelmaan ja edelliseen vuoteen nähden on palvelujen ostoissa. Asukaskohtainen toimintakate-ennuste on 5 136 euroa (2018: 5 016 euroa). Asukaskohtaista kasvua edellisvuoteen nähden ennustetaan 2,4 prosenttia, mikä on nettomenojen kasvuennustetta selvästi maltillisempi.

Verorahoitus on kasvamassa ennusteen mukaan 70,2 milj. euroa (5,8 %) edellisvuodesta. Verotuloja arvioidaan kertyvän yhteensä 974,0 milj. euroa, mikä on 59,5 milj. euroa (6,5 %) enemmän kuin vuonna 2018. Vuosisuunnitelmaan

nähdessä verotulojen arvioidaan alittuvan 7,0 milj. eurolla. Ennustetta nostettiin 3,5 milj. eurolla elokuun ennusteesta verokorttiuudistuksen vaikutusten vuoksi. Valtionosuuksia arvioidaan saatavan 301,7 milj. euroa, mikä on 10,7 milj. euroa (3,7 %) edellisvuotta enemmän. Valtionosuusennuste on 11,8 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi. Peruspalvelujen valtionosuuden ennuste on parantunut 10,0 milj. eurolla, koska valtio päätti budjettiriihen yhteydessä aikaistaa kunnille maksettavaa kertaluonteista valtionosuuksien lisäystä ensi vuodelta tälle vuodelle.

Rahoituserien 25,3 milj. euron tilinpäätösennuste on 3,0 milj. euroa edellisvuotta ja 1,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi. Kasvua selittää muiden rahoitustuottojen kasvu Pirkanmaan Jätehuolto Oy:ltä saatavan 3,0 milj. euron osinkotulon vuoksi. Vuosisuunnitelmaan sisältyvä PSHP:n ylijäämän palautus 1,7 milj. euroa jää toteutumatta. Korkotuottojen ja -kulujen ennustetaan toteutuvan 1,2 milj. euroa edellisvuotta heikommin, mutta kuitenkin lähes vuosisuunnitelman mukaisesti.

Vuosikate-ennuste 73,1 milj. euroa kattaa ennustetuista suunnitelmapoistoista 63 prosenttia. Kaupungin tulorahoitus on alijäämäinen suhteessa investointitasoon, ennuste on kuitenkin parempi kuin vuoden 2018 tilinpäätöksen taso 44 prosenttia. Poistojen ja arvonalentumisten 115,6 milj. euron ennuste on 7,3 milj. euroa (6,8 %) edellistä vuotta suurempi. Poistotason kasvua selittää kaupungin korkea investointitaso. Kaupunkiympäristön palvelualueen poistojen ennustetaan kasvavan 2,4 milj. eurolla (5,8 %) ja Kiinteistöt, tilat ja asuntopoliittikka -palveluryhmän 1,7 milj. eurolla (4,3 %) edellisvuodesta. Tampereen Vesi Liikelaitoksen on tehnyt 1,6 milj. euron kertapoiston, minkä vuoksi poistojen ennustetaan ylittävän edellisen vuoden tason 2,4 milj. eurolla (20,5 %). Vuosisuunnitelmaan

)) Vuosikatteen ennuste on 73,1 milj. euroa, mikä kattaa ennustetut suunnitelmapoistot 63 -prosenttisesti.”

nähdessä poistot alittuvat 1,6 milj. euroa tavoitellun investointitason alittumisen vuoksi.

Satunnaisiin eriin on kirjattu 1,0 milj. euron tuotto Tampereen Voimia Liikelaitoksen liiketoiminnan myynnistä Pirkanmaan Voimia Oy:lle.

Tuotot

Kaupungin toimintatuottojen toteumatammamarraskuussa oli 409,7 milj. euroa ja koko vuoden ennuste on 454,2 milj. euroa. Ennuste on 10,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi. Edelliseen vuoteen verrattuna toimintatuottojen ennustetaan kasvavan 3,7 milj. eurolla. Organisaatiomuutokset vaikuttavat yksittäisen erien vertailukelpoisuuteen edelliseen vuoteen nähden. Muutoksilla ei ole vaikutusta toimintakatteen vertailukelpoisuuteen.

Myyntituottojen tilinpäätösennuste ylittää vuosisuunnitelman 3,5 milj. eurolla. Ylitys kohdistuu pääosin Avo- ja asumispalveluihin ja se aiheutuu muun muassa kotikuntalain mukaisten palvelujen laskutuksesta muilta kunnilta, pakolaisten kustannuskorvauksista sekä aiheutuneisiin kustannuksiin perustuvasta Oriveden yhteistoimintaosuudesta. Edelliseen vuoteen verrattuna kaupungin myyntituottojen ennustetaan kasvavan 3,8 milj. eurolla.

Maksutuottojen ennuste ylittää vuosisuunnitelman 8,6 milj. eurolla. Kiinteistöt, tilat ja asuntopoliittikka -palveluryhmän maksutuottojen ennustetaan ylittävän maankäyttösopimuksista saatavien korvausten kasvun vuoksi. Vuoteen 2018 verrattuna ennuste on 1,7 milj. euroa alhaisempi.

TUNNUSLUKUTAUUKKO

Tuloslaskelman tunnusluvut	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	27	28	27
Vuosikate / Suunnitelmapoistot, %	71	44	63
Vuosikate, euroa / asukas	300	204	306
Asukasmäärä	238 245	235 239	239 100

Tuet ja avustukset ylittävät ennusteen mukaan vuosisuunnitelman 2,0 milj. eurolla. Ylitys aiheutuu pääosin Työllisyyspalvelujen työllisyshoitoon liittyvien tukien kasvusta. Ennuste on lähes samalla tasolla vuoteen 2018 nähden.

Vuokratuottojen ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,3 milj. eurolla. Vuoteen 2018 nähden vuokratuottojen ennustetaan kasvavan 2,7 milj. euroa pääosin rakennusten ja tonttien vuokratuottojen kasvun vuoksi.

Muiden toimintatuottojen ennustetaan alittavan vuosisuunnitelman 5,5 milj. euroalla Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmän pysyvien vastaavien luovutustulojen alittumisen vuoksi. Osa myytäväksi suunniteltujen tonttien asemakaavoista ei ole vielä saanut lainvoimaa.

Kulut

Toimintakulujen toteuma tammi-marraskuussa oli 1 545,7 milj. euroa ja koko vuoden ennuste 1 708,2 milj. euroa.

Ennuste ylittää vuosisuunnitelman 31,2 milj. eurolla. Organisaatiomuutokset vaikuttavat yksittäisen erien vertailukelpoisuuteen edelliseen vuoteen nähden. Muutoksilla ei ole vaikutusta toimintakatteen vertailukelpoisuuteen.

Henkilöstömenojen ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,2 milj. eurolla. Palkkojen ylitysennuste on 0,5 milj. euroa ja sivukulujen 0,7 milj. euroa. Edelliseen vuoteen nähden vertailukelpoisten henkilöstömenojen ennustetaan kasvavan 27,2 milj. euroa (4,5 %). Vertailukelpoisuuslaskelmissa on eliminoitu organisaatiomuutosten ja kunta-alan palkkaratkaisun vaikutukset. Henkilöstömenojen tarkempi analyysi löytyy kohdasta Henkilöstö.

Materiaali- ja palveluostojen ennuste ylittää vuosisuunnitelman 23,4 milj. eurolla. Ylitys kohdistuu pääosin palvelujen ostoihin. Edelliseen vuoteen verrattuna materiaali- ja palveluostot kasvavat noin 49,1 milj. euroa (5,8 %). Organisaatiomuutokset vaikuttavat tilikauden ver-

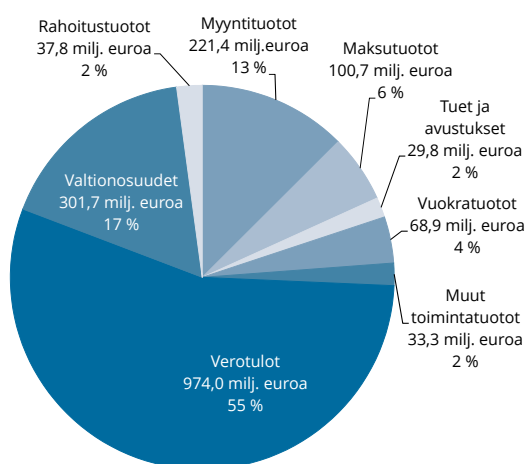
tailukelpoisuuteen, mutta kasvu on siitä huolimatta suurta. Palvelujen ostot ja Aineet, tarvikkeet ja tavarat -tiliryhmien analysointi löytyy kohdasta Hankinnat.

Avustuskulujen ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelman 5,1 milj. eurolla. Merkittävimmän ylitykset ovat Avo- ja asumispalvelujen avustusten ylitysennuste vammaisten henkilökohtaisten avustajien palkkauksen, pakolaisten toimeentulotuen (myös vastaava tuottojen ylitys) ja alle 21-vuotiaiden omaishoidon tuen kustannusten kasvun vuoksi sekä Työllisyyspalvelujen työmarkkinatuen kuntasuuden ylitysennuste. Edelliseen vuoteen nähden ennuste on 1,5 milj. euroa parempi.

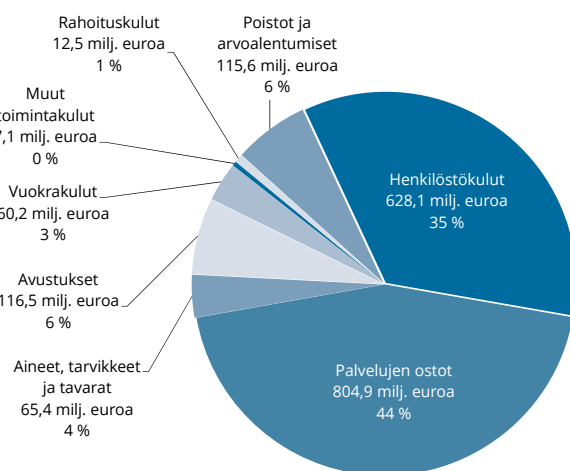
Vuokratulujen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Edelliseen vuoteen nähden kaupungin vuokratulujen ennustetaan kasvavan 4,2 milj. eurolla pääosin Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmän väistötilojen vuokratulusten kasvuennusteen vuoksi.

Muiden toimintakulujen ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelman 1,7 milj. eurolla. Ylitys kohdistuu pääosin konsernihallinnon, jossa merkittävimpänä eränä on Kiinteistö Oy Pellavanparkin osakkeiden 0,7 milj. euron luovutustappio. Edelliseen vuoteen nähden ennuste on 0,6 milj. euroa heikempi.

TUOTOT

KULUT

Kuluista on vähennetty Valmistus omaan käyttöön -erän kautta tehdyt oikaisut

Verotulot

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18	%
Kunnallisvero	741,6	767,4	817,3	809,0	41,6	5,4
Yhteisövero	70,6	71,1	76,0	77,0	5,9	8,3
Kiinteistövero	80,7	76,0	87,7	88,0	12,0	15,7
Yhteensä	892,8	914,5	981,0	974,0	59,5	6,5

Verotulojen toteuma ja tilinpäätösennuste

Tilikauden 2019 verotulojen kokonaiskertymäksi arvioidaan 974 milj. euroa. Verotulojen arvioidaan kasvavan 59,5 milj. euroa (6,5 %) vuodesta 2018. Verotuloennuste alittaa talousarvion 7,0 milj. eurolla. Ennuste on nettomääräisesti parantunut 4,5 milj. eurolla edellisestä ennusteesta.

Kunnallisverotuloja arvioidaan kertyvän noin 41,6 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Kunnallisverotulojen arvioidaan kuitenkin jäävän yli 8 milj. euroa talousarviosta.

Ennustetta on nostettu 6,0 milj. eurolla edellisestä ennusteesta ennakonpidätysten ja tulorekisterivajeen positiivisen kehityksen johdosta. Keskimääräinen ennakonpidätysprosentti on ollut tasaisessa nousussa viime kuukaudet ja kehityksen odotetaan joulukuussa tilitettävien ennakonpidätysten osalta jatkuvan samankaltaisena. Verotuksen joustavan valmistumisen johdosta verovuoden 2018 veronpalautukset on suurimmaksi osaksi jo peritty kunnilta, joten joulukuun tilitykset kasvavat tämänkin johdosta reilusti viime vuoteen verrattuna. Tulorekisterivajeen arvioidaan olevan enää muutama kymmenen miljoonaa.

Kunnallisveron ennakonpidätysten kertymät eivät kuitenkaan ole kasvaneet odotetulla tavalla vuonna 2019. Kuntaliiton arvion mukaan ennakoita olisi pitänyt kertyä kunnille marraskuun loppuun mennessä noin 500 milj. euroa toteutu-

nutta enemmän johtuen verokorttiuudistuksesta sekä Tulorekisteri-ilmoittamisen ongelmista.

Verokorttiuudistus on pysyvä muutos. Verokorttiuudistuksessa on kyse siitä, että uudessa ennakoperintämenettelyssä on luovuttu palkkakausikohtaisista tuloajoista ja sivutulokorteista, jonka johdosta ennakonpidätykset on toimitettu alkuvuodesta huomattavasti aiempaa käytäntöä alhaisempina.

Verohallinnon laatiman selvityksen perusteella verokorttiuudistuksesta johtuva kertymävaje alkaa korjaantua suurelta osin joulukuussa tehtävissä ennakonpidätyksissä. Tilityksissä korjausliikkeen oletetaan näkyvän siten voimakkaammin vasta tammikuussa. Lopullisesti vaje korjaantuu vasta verotuksen valmistuessa kesästä 2020 alkaen. Vaikka kertymävaje korjaantuu vuoden 2019 kunnallisverojen osalta vuoden 2020 aikana, niin oletuksena on, että verovuoden 2020 ennakkoerot kertyvät taas samalla tavalla jättäen vuoden 2020 ennakot vastaavasti alemmalle tasolle.

Tulojen kehitys on ollut Tampereella muuta maata positiivisempaa. Ennakonpidätyksen alaiset tulot kasvoivat verovuonna 2018 suurista kaupungeista parhaiten. Vahvistunut työllisyys näkyy sekä palkkatulojen kasvussa että työttömyysturvamaksujen laskussa.

Yhteisöveron tuotoksi Tampereella arvioidaan 77,0 milj. euroa eli 1 milj. eu-

roa talousarviota enemmän. Vuoteen 2018 nähden verotuloja ennakoidaan kertyvän 5,9 milj. euroa eli 8,3 prosenttia enemmän. Ennusteessa on huomioitu marraskuun yhteisöverotilitykset ja Verohallinnon lopulliset verovuoden 2018 yhteisöverotiedot.

Kiinteistöverotuloja on kertymässä noin 88 milj. euroa eli 12 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Kiinteistöveron kasvu selittyy veroprosenttien korotuksella, kiinteistöveroprojektin vaikutuksilla sekä uusilla kiinteistöillä. Vuoden 2019 kiinteistöverotus valmistui syyskuussa. Kiinteistöverotuloarviota on jouduttu laskemaan 1,5 milj. euroa edelliseen ennusteeseen nähden, koska tilitykset aiemmilta verovuosilta eivät ole toteutuneet arvioidusti.

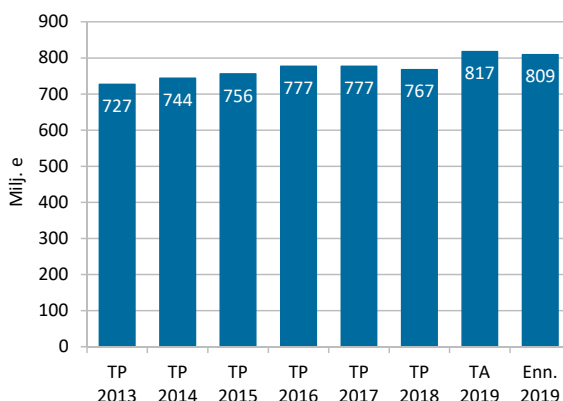
Marraskuun loppuun mennessä verotuloja on tilitetty yhteensä 893,2 milj. euroa, mikä on 19,7 milj. euroa edellisen vuoden vastaavaa ajankohtaa vähemmän. Verotulokertymien vertailua ja arviointia kuukausitasolla haastaa sekä verotuksen joustavaan valmistumiseen siirtyminen, joka muuttaa verotulojen tilitysajankohtia, että jossain määrin Tulorekisterin ongelmista johtuvat viivästykset ennakoiden tilityksissä. Verotulot on jaksotettu Tampereella kirjanpitoon tasaisesti kuukausille tilinpäätösennusteen mukaan.

KUNNALLISVERON MAKSUPERUSTEISET TILITYKSET

Milj. euroa	2017	2018	2019
Tammikuu	65,3	73,7	75,3
Helmikuu	84,9	83,8	81,4
Maaliskuu	66,8	69,0	66,8
Huhtikuu	71,6	72,8	70,8
Toukokuu	73,9	76,3	78,5
Kesäkuu	65,9	68,8	66,7
Heinäkuu	76,2	78,6	71,0
Elokuu	66,9	69,1	50,0
Syyskuu	63,0	65,6	37,4
Lokakuu	64,8	65,8	64,6
Marraskuu	1,9	48,9	72,2
Joulukuu	75,5	-5,0	
Koko vuosi	776,8	767,4	734,6
Kumulat. 1-11	701,3	772,4	734,6

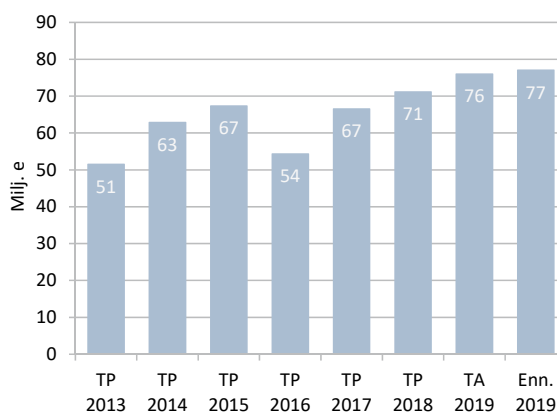
KUNNALLISVERON KEHITYS

YHTEISÖVERON MAKSUPERUSTEISET TILITYKSET

Milj. euroa	2017	2018	2019
Tammikuu	5,4	6,4	7,0
Helmikuu	4,7	11,8	13,7
Maaliskuu	3,8	5,5	6,1
Huhtikuu	3,7	5,3	5,5
Toukokuu	18,5	4,4	5,9
Kesäkuu	3,3	4,0	5,7
Heinäkuu	3,5	7,0	5,8
Elokuu	5,2	4,8	5,9
Syyskuu	4,6	5,3	5,2
Lokakuu	3,1	6,6	4,8
Marraskuu	5,4	3,9	5,3
Joulukuu	5,3	6,1	
Koko vuosi	66,5	71,1	71,0
Kumulat. 1-11	61,2	65,0	71,0

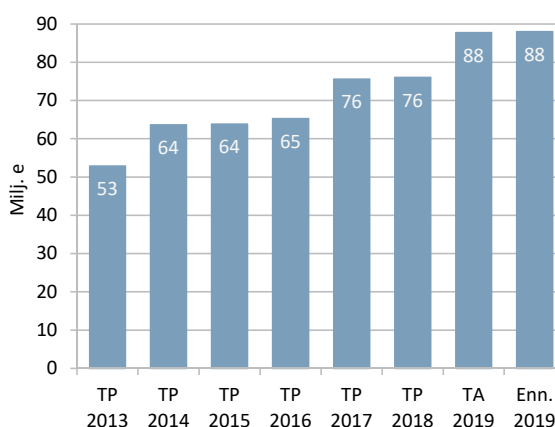
YHTEISÖVERON KEHITYS

KIINTEISTÖVERON MAKSUPERUSTEISET TILITYKSET

Milj. euroa	2017	2018	2019
Tammikuu	0,1	0,1	0,2
Helmikuu	0,0	0,1	0,1
Maaliskuu	1,3	0,1	0,3
Huhtikuu	0,9	0,5	0,8
Toukokuu	0,3	0,2	0,3
Kesäkuu	0,1	0,2	0,1
Heinäkuu	0,2	0,3	0,3
Elokuu	0,7	0,8	1,0
Syyskuu	35,3	36,4	42,7
Lokakuu	33,3	34,1	40,5
Marraskuu	2,6	2,5	1,5
Joulukuu	0,6	0,6	
Koko vuosi	75,6	76,0	87,7
Kumulat. 1-11	75,0	75,5	87,7

KIINTEISTÖVERON KEHITYS

Valtionosuudet

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18	%
Peruspalvelujen valtionosuus, ml. tasaukset	218,1	231,9	232,5	242,5	10,6	4,6
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	53,4	59,2	57,5	59,3	0,1	0,1
Yhteensä	271,5	291,1	290,0	301,7	10,7	3,7

Valtionosuuksien toteuma ja tilinpäätösennuste

Valtionosuuksia ennustetaan saatavan 301,7 milj. euroa eli 10,7 milj. euroa (3,7 %) enemmän kuin vuonna 2018.

Peruspalvelujen valtionosuutta ennustetaan saatavan 10,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa enemmän, koska valtio päätti syyskuussa aikaistaa kunnille maksettavan kertaluonteisen 237 milj. euron erän maksatusta vuodelta 2020 vuodelle 2019. Lisäyksessä on kyse kiky-sopimuksen lomarahaleikkauksiin liittyvästä kompensatiosta. Maksatuksen aikaistuksella halutaan helpottaa kuntien erittäin haastavaa taloustilannetta vuonna 2019. Painetta kuntatalouden

vahvistamiseen ovat lisänneet erityisesti ennakonpidätysmenettelyn muutokset, jonka johdosta osa kuntien verotulojen maksatuksesta siirtyy vuodelle 2020.

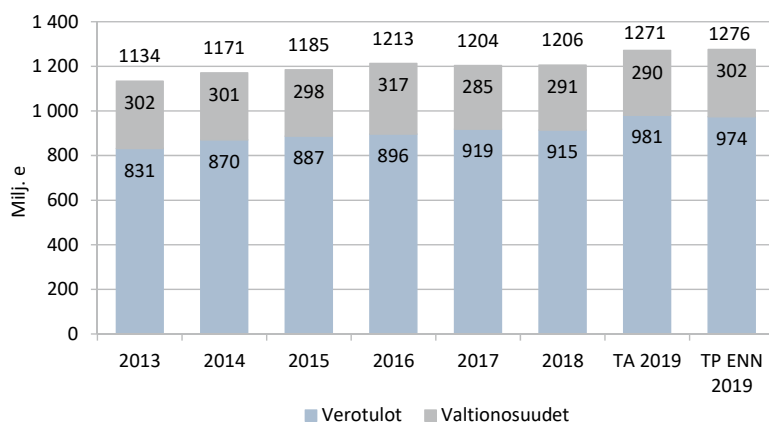
Ilman edellä mainittua kertaerää peruspalvelujen valtionosuus säilyisi vuoden 2018 tasolla huolimatta kaupungin asukasmäärän suuresta kasvusta vuosi-na 2017-2018.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia ennustetaan saatavan 1,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa enemmän. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi marraskuussa 0,9 milj. euroa lisärahoitusta ammatilliseen koulutukseen, mikä

on huomioitu nyt valtionosuus ennusteessa. Keväällä ministeriö hyväksyi poikkeuksellisesti kesken vuoden kaupungin oikaisupyynnön oppivelvollisuuden ylitäneiden perusopetuksen valtionosuiden perusteena olevaan suoritemäärään. Tämä lisäsi valtionosuutta noin 0,8 milj. euroa.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet ovat em. lisärahoituspäätöksistä huolimatta vuoden 2018 tasolla. Merkittävimmät valtionosuusleikkaukset koskevat ammatillista koulutusta.

VERORAHOITUKSEN KEHITYS

Henkilöstö

Henkilöstömenot (milj. euroa)	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Palkat ja palkkiot	-452,6	-498,7	-500,7	-501,2	-0,5
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-102,0	-112,9	-111,1	-111,7	-0,6
Muut henkilösivukulut	-14,6	-19,3	-17,0	-17,1	-0,1
Yhteensä	-569,2	-630,9	-628,9	-630,0	-1,2

Vertailukelpoiset henkilöstömenot (milj. euroa)	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18	%
Henkilöstömenot yhteensä	-599,4	-626,6	-27,2	4,5 %

Henkilöstömenot ja palkalliset henkilötyövuodet

Henkilöstömenot olivat marraskuun lopussa 569,2 milj. euroa. Taloudellisiin syihin perustuvien palkattomien vapaiden (12 173 henkilötyöpäivää) palkka- ja sivukuluja vähentävä vaikutus oli tammi-marraskuussa 1,2 milj. euroa.

Tammi-marraskuussa 2019 palkallisten henkilötyövuosien määrä oli 11 743 henkilötyövuotta. Palkalliset henkilö-

työvuodet kuvaavat sitä panosta, josta kaupungille aiheutuu henkilöstömenoja. Määrä on 429 henkilötyövuotta pienempi kuin edellisenä vuonna. Vakinaisen henkilöstön palkalliset henkilötyövuodet vähenivät 378 henkilötyövuodella (-4,1 %) vuoden 2018 vastaavaan ajankohtaan nähden. Sijaishenkilöstön henkilötyövuodet vähenivät 71 henkilötyövuodella

(-4,5 %) ja muun määräaikaisen henkilöstön henkilötyövuodet kasvoivat 12 henkilötyövuodella (1,2 %). Palkkatuetun henkilöstön henkilötyövuosien määrä lisääntyi 8 henkilötyövuotta (3,5 %).

Henkilöstömenojen tilinpäätösennuste on 630,0 milj. euroa, mikä on lähes vuoden 2018 tasolla. Kunta-alan palkkaratkaisun sopimuskorotusten kustan-

Palkalliset henkilötyövuodet	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Hyvinvoinnin palvelualue	8162	8801	8899	8919	20
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	4180	4533	4512	4572	60
Sosiaali- ja terveystalautakunta	3982	4268	4387	4348	-40
Elinvoiman ja kilpailukykyyn palvelualue	1534	1651	1692	1672	-20
Elinvoima- ja osaamislautakunta	1497	1612	1650	1630	-20
Asunto- ja kiinteistölaikunta	37	38	42	42	0
Kaupunkiympäristön palvelualue	286	305	328	314	-14
Yhdyskuntalautakunta	196	284	306	292	-14
Joukkoliikennelautakunta	15	21	22	22	-0
Konsernihallinto	351	187	373	354	-19
Konsernipalveluyksikkö Koppari	0	275	0	0	0
Liikelaitokset	813	1434	907	883	-24
Tampereen Infra	348	393	406	375	-31
Tampereen Kaupunkiliikenne	339	356	363	370	7
Tampereen Vesi	126	136	138	138	0
Tampereen Voimia	0	549	0	0	0
Pirkanmaan pelastuslaitos	596	644	645	645	0
Yhteensä	11 743	13 297	12 844	12 787	-57

Vertailukelpoiset henkilötövuodet	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18	%
Henkilötövuodet yhteensä	12 606	12 787	181	1,4

nusvaikutukset sivukuluineen vuonna 2019 ovat noin 14,0 milj. euroa (2,9 % henkilöstömenoista). Palkallisten henkilötövuosien ennuste vuodelle 2019 on 12 787 henkilötövuotta, josta palkkatuetun henkilöstön osuus on 256 henkilötövuotta. Henkilötövuosien ennustetaan vähenevän 511:llä (-3,8 %) vuoteen 2018 nähden.

Vertailukelpoisten henkilöstömenojen ennustetaan kuitenkin kasvavan 27,6 milj. euroa (4,6 %) edellisvuodesta. Henkilötövuosien vertailukelpoinen kasvu edellisvuoteen verrattuna on ennusteen mukaan ilman palkkatuettuja 178 henkilötövuotta (1,4 %) ja koko henkilöstön osalta yhteensä 181 henkilötövuotta (1,4 %), mikä lisää henkilöstömenoja noin 8,5 milj. euroa. Vertailukelpoisuuslaskelmassa on eliminoitu organisaatiomuutosten ja kunta-alan palkkaratkaisun vaikutukset. Laskelmassa on huomioitu Tampereen Voimia liikelaitoksen yhtiöittäminen 1.1.2019, Konsernipalveluiden talouspalvelujen sekä osan henkilöstö- ja ict-palveluista siirtyminen liikkeenluovutuksella Monetra Pirkanmaa Oy:lle 1.1.2019, Talous- ja velkaneuvonnan siirtyminen liikkeenluovutuksella valtiolle 1.1.2019 alkaen, sivukuluprosenttien lasku 1,12 prosenttiyksiköllä, toimistotyöajan taukokäytännön muutoksesta maksetut kertakorvaukset, vuodelle 2018 kohdistunut tuloksellisuuserä sekä lomarahaleikkauksen päättymisen vaikutus.

Merkittävimmät muutokset vuosisuunnitelmiin nähden

Elinvoima- ja osaamislautakunnan osalta henkilöstömenojen ennustetaan toteutuvan 3,8 milj. euroa suunniteltua suurempina. Merkittävin osuus poikkeaa

masta johtuu Ammatillisen koulutuksen henkilöstömenoista, joiden ennuste ylittää vuosisuunnitelman 2,0 milj. eurolla. Työllisyyspalveluiden henkilöstömenoihin ennustetaan 0,9 milj. euron ylitystä, joka johtuu pääosin aktiivisesta palkkatukityöllistämisestä. Lukiokoulutuksen osalta henkilöstömenojen ylitysennuste on 0,5 milj. euroa. Elinvoima- ja osaamislautakunnan alaisen toiminnan palkallisten henkilötövuosien ennuste alittaa vuosisuunnitelman 20 henkilötövuotta. Merkittävin alitusta selittävä tekijä on palkkatuetun henkilöstön henkilötövuosien ennusteen täsmentyminen.

Sivistys- ja kulttuurilautakunnan alaisen toiminnan henkilöstökulujen ennustetaan ylittävän yhteensä 1,3 milj. eurolla. Henkilöstökulujen ylitykseen vaikuttavat varhaiskasvatuksen arvioitua suuremmat tehtävän vaativuuden arviointi (TVA)-korotukset ja eläkemenerusteiset maksut. Lisäksi perusopetuksen sijaiskustannukset ovat toteutuneet ennakoitua korkeampina. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa henkilöstömenojen ylitykset johtuvat projektirahoituksella palkatuista henkilöistä, joita ei oltu huomioitu budjetissa. Palkalliset henkilötövuodet ylittävät vuosisuunnitelman 60 henkilötövuotta, josta kasvatus- ja opetuspalveluiden osuus on 50 henkilötövuotta ja kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden 10 henkilötövuotta. Kasvatus- ja opetuspalveluissa henkilötövuosiin vaikuttaa perusopetuksen ulkopuolisen rahoituksen varmistuminen syksyllä 2019, lisärahoituksella on rekrytoitu resurssi- ja tuntiopettajia sekä koulunkäynninohjaajia. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa henkilötövuosien ylitystä selittävät ulkopuolisella rahoituksella palkatun pro-

jektihenkilöstön lisäksi aktiivinen nuorten kesätyöllistäminen sekä Tesoman hyvinvointikeskuksen ja Kulttuuritalo Laikon palveluiden laajentuminen kokovuotiseksi.

Sosiaali- ja terveystalokunnan henkilöstökulujen ennuste on 2,8 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi alkuvuoden rekrytointihaasteista johtuen. Henkilöstökulujen alitukseen vaikuttavat mm. vastaanottopalvelujen täyttämättömät vakanssit, lääkärin rekrytointiongelmien sekä ikäihmisten palvelulinjan resurssipoolin käyttö. Vastaavasti suunterveydenhuollon ja mielenterveyspalvelujen vuokratyövoiman ostojen sekä kotihoidon resurssipoolin palvelujen ostojen ennustetaan ylittävän. Palkalliset henkilötövuodet alittavat vuosisuunnitelman 40 henkilötövuotta. Vuosisuunnitelman alitusta selittävät rekrytointihaasteet ja useat täyttämättömät vakanssit. Henkilöstövajausta on jouduttu korvaamaan palvelujen ostoilla. Edellisvuoteen verrattuna palkallisten henkilötövuosien kasvu on 79 henkilötövuotta (1,9 %), mikä selittyy palvelutarpeen kasvulla.

Konsernihallinnon henkilöstökulujen arvioidaan toteutuvan 1,4 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Vuosisuunnitelmaa parempi ennuste johtuu pääasiassa projekteista, joissa rekrytointeja ei ole tehty alkuperäisessä aikataulussa. Lisäksi harkinnanvaraisten henkilöstömäärärahojen arvioidaan alittavan vuosisuunnitelman. Konsernihallinnon palkallisten henkilötövuosien tilinpäätösennuste alittaa vuosisuunnitelman 19 henkilötövuodella. Vuosisuunnitelmaa alempi ennuste selittyy pääosin projekteilla, jotka ovat vasta käynnistymässä sekä täyttämättömillä vakansseilla.

Yhdyskuntalautakunnan henkilöstökulujen ennustetaan toteutuvan 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Palkallisten henkilötyövuosien ennuste on 14 henkilötyövuotta vuosisuunnitelmaa pienempi. Merkittävin syy on kaupunkiympäristön suunnittelun niukka resurssitilanne. Toisaalta eläkemenopereusteisten maksujen ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelman.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan sekä joukkoliikennelautakunnan henkilöstökulujen sekä palkallisten henkilötyövuosien ennuste on vuosisuunnitelman mukainen.

Liikelaistosten henkilöstökulujen ennustetaan toteutuvan lähes vuosisuunnitelman mukaisesti. Tampereen Infra Liikelaistoksen palkallisten henkilötyövuosien ennuste alittaa kuitenkin vuosisuunnitelman 31 henkilötyövuodella. Alitusta selittää pääosin korkea henkilötyövuosi-arvio vuoden 2019 palvelu- ja vuosisuunnitelmassa.

Pirkanmaan pelastuslaitos ennustaa ensihoidon henkilöstökulujen ylittävän 0,4 milj. eurolla. Palkallisten henkilötyövuosien ennuste on vuosisuunnitelman mukainen.

Työvoimakustannukset

Työvoimakustannukset saadaan laske- malla yhteen kaupungin oman henkilös- tön henkilöstömenot sekä vuokratyövoi- man käytöstä aiheutuneet kustannukset. Työvoimakustannusten tilinpäätöksen- nuste on 634,0 milj. euroa, mikä ylittää vuosisuunnitelman 2,4 milj. eurolla. Henkilöstömenojen osuus ylityksestä on 1,2 milj. euroa ja työvoimanvuokrausme- nojen osuus 1,2 milj. euroa. Merkittävin työvoimakustannusten ylitysennuste 2,2 milj. euroa on Hyvinvoinnin palvelualueella. Ylityksen syytä on selitetty edellä henkilöstömenojen kappaleessa.

Työvoimakustannukset (milj. euroa)	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Hyvinvoinnin palvelualue	-471,7	-486,4	-488,5	-2,2
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	-110,2	-108,4	-111,2	-2,8
Sosiaali- ja terveystalautakunta	-361,5	-377,9	-377,3	0,6
Elinvoiman ja kilpailukyyn palvelualue	-19,9	-19,0	-20,2	-1,2
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-16,6	-15,4	-16,7	-1,2
Asunto- ja kiinteistölautakunta	-3,3	-3,5	-3,5	0,0
Kaupunkiympäristön palvelualue	-17,4	-18,7	-18,5	0,2
Yhdyskuntalautakunta	-16,4	-17,6	-17,5	0,2
Joukkoliikennelautakunta	-1,0	-1,0	-1,0	0,0
Konsernihallinto	-16,0	-27,3	-26,0	1,3
Konsernipalveluyksikkö Koppari	-12,6	0,0	0,0	0,0
Liikelaistokset	-63,7	-43,9	-44,0	-0,0
Tampereen Infra	-18,1	-18,3	-18,4	-0,1
Tampereen Kaupunkiliikenne	-17,3	-18,0	-18,0	0,0
Tampereen Vesi	-7,5	-7,6	-7,6	-0,0
Tampereen Voimia	-20,7	0,0	0,0	0,0
Pirkanmaan pelastuslaitos	-34,4	-36,4	-36,8	-0,4
Yhteensä	-635,6	-631,7	-634,0	-2,3

Hankinnat

Milj. euroa	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Palvelujen ostot	-770,6	-806,9	-828,5	-21,6
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-74,7	-64,2	-66,0	-1,8
Yhteensä	-845,3	-871,1	-894,5	-23,4

Hankintojen toteuma ja tilinpäätösennuste

- Ostot +2,7% suurempi kuin suunnitelma
- Merkittävin erä asiakaspalvelujen ostot 3,6% suurempi kuin suunnitelma
- Avo- ja asumispalvelujen ostot muodostaa 95% asiakaspalvelujen ostoista

Palvelujen ja materiaalien ostojen koko vuoden ennuste on 894,5 milj. euroa, mikä on 23,4 milj. euroa suunniteltua enemmän. Palvelujen ostot ovat ennusteen mukaan ylittymässä 21,6 milj. eurolla ja aineet, tarvikkeet ja tavarat ylittymässä 1,8 milj. eurolla. Hankintojen ennusteesta noin 23,5 milj. euroa on investointihankkeisiin liittyviä, Valmistus omaan käyttöön -erän kautta taseeseen aktivoitavia hankintoja.

Palvelujen ja materiaalien ostojen ennustetaan kasvavan edelliseen vuoteen verrattuna 49,1 milj. eurolla (5,8 %). Suurimpina merkittävänä tekijöinä palvelujen ostojen 57,4 milj. euron kasvua selittää Tampereen Voimian yhtiöittäminen ja konsernipalveluysikkö kopparin siirtyminen osittain osaksi Pirkanmaan Monetra Oy:a. Muutoksen jälkeen kyseiset palvelut näkyvät kaupungin tuloslaskelmassa palvelujen ostoissa, kun aiemmin omasta toiminnasta aiheutui muun muassa henkilöstömenoja sekä aine- ja tarvikeostoja. Kyseiset organisaatiomuutokset vaikuttavat myös aine- ja tarvikeostojen 12 prosentin pienenemiseen.

Palvelujen ostoissa merkittävin erä on asiakaspalvelujen ostot, joiden ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelman tason 18,7 milj. eurolla. Ennusteen mukaan

Ostot palveluryhmittäin (milj. euroa)	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
1. Asiakaspalvelujen ostot	-513,2	-531,8	-18,7
2. Puhtaanapito- ja pesulapalvelut	-48,4	-51,5	-3,1
3. Matkustus- ja kuljetuspalvelut	-45,6	-46,5	-0,9
4. Toimisto- ja asiantuntijapalvelut	-45,1	-44,5	0,7
5. Majoitus- ja ravitsemuspalvelut	-31,7	-31,8	-0,1
6. Rakennusten ja alueiden rakentamis- ja kunnossapitopalvelut	-31,6	-29,5	2,1
7. ICT-palvelut	-23,8	-22,8	1,0
8. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut	-14,0	-15,0	-1,0
9. Muut palvelut	-7,9	-8,4	-0,5
10. Maansiirto- ja työkonen palvelut	-6,2	-7,4	-1,3

Merkittävimmät asiakaspalvelujen ostot organisaatioittain (milj. euroa)	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Asiakaspalvelujen ostot yhteensä	-513,2	-531,8	-18,7
Avo- ja asumispalvelut	-486,3	-506,9	-20,6
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut	-28,5	-34,4	-5,9
Vastaanottopalvelut	-18,1	-16,9	1,2
Psykososiaalisen tuen palvelut	-63,0	-68,4	-5,4
Ikäihmisten palvelut	-66,3	-67,9	-1,6
Erikoissairaanhoidon palvelut	-310,3	-319,2	-8,9
Kasvatus- ja opetuspalvelut	-17,2	-17,0	0,2
Varhaiskasvatus ja esiopetus	-3,5	-3,3	0,2
Perusopetus	-13,7	-13,7	0,0
Työllisyydenhoidon palvelut	-6,9	-5,1	1,8
Pirkanmaan pelastuslaitos	-2,9	-2,9	0,0

kaupungin asiakaspalvelujen ostot tulevat toteutumaan 531,8 milj. euron, josta Avo- ja asumispalvelujen ostot muodostavat valtaosan, noin 95 prosenttia. Vuoden 2019 vuosisuunnitelmassa Avo- ja asumispalvelujen asiakaspalvelujen ostojen budjetti on hieman pienempi kuin vuoden 2018 tilinpäätös. Avo- ja asumispalvelujen palvelulinjoista merkittävimmät asiakaspalvelujen ostot ovat erikoissairaanhoidon palveluissa (319,2 milj. euroa). Erikoissairaanhoidon asiakaspal-

velujen ostot ovat ennusteen mukaan ylittymässä 8,9 milj. eurolla, mikä johtuu PSHP:n palvelutilauksesta. Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen ennustettu ylitys on 5,9 milj. euroa johtuen pääosin lastensuojelun sijaishuollon ostopalveluista. Psykososiaalisen tuen ennustettu ylitys on 5,4 milj. euroa johtuen pääosin vammaispalvelujen asiakasmäärän ja palvelutarpeen kasvusta.

Matkustus- ja kuljetuspalvelujen ennustetuista 46,5 milj. euron ostoista 32,6

milj. euroa on joukkoliikenteen palveluryhmän hankintoja kaupungin ulkopuolisilta liikennöitsijöiltä. Rakennusten ja alueiden rakentamis- ja kunnossapitopalvelujen ennustetaan toteutuvan 29,5 milj. euron suuruisena josta suurimmat ostot ovat Kiinteistöt tilat ja asuntopoliitiikka -palveluryhmän sekä Tampereen Infran tekemiä palvelujen ostoja.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden tiliryhmässä merkittävin erä on lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden ostot. Lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden ostot ovat ylittämässä vuosisuunnitelman 1,9 milj. eurolla. Vastaanottopalvelujen palvelulinjalla ostojen ennustetaan ylittävän johtuen pääasiassa kotiin jaettavien hoitotarvikkeiden kasvusta, diabeetikoiden määrän kasvusta ja uusien välineiden käyttöönotosta. Palvelulinjan hoitotarvikkeiden palvelun ennusteen kasvu tilinpäätökseen 2018 verrattuna on 10 %. Psykososiaalisen tuen palvelulinjalla lääke- ja hoitotarvikemenot ylittivät huume-kuntoutuksen lisääntymisestä johtuen. Muut materiaalin ostot -tilille kirjataan erilaisia muihin kuluryhmiin sopimattomia materiaali- ja tarvikkehankintoja. Merkittävimmät muun materiaalin ostot ovat Toisen asteen koulutuksen 1,8 milj. euron materiaali- ja tarvikkehankinnat sekä Tampereen Infra liikelaitoksen 1,6 milj. euron tarvikkehankinnat.

Hankintojen kehittäminen

Talousarvion kaupungin hankintojen periaatteet ja strategiset painopisteet antavat suuntaviivat kaupungin hankinnoille. Ensimmäisen kerran periaatteet olivat vuoden 2017 talousarviossa, jonka jälkeen niitä on päivitetty vuosittain kevyesti. Periaatteiden ohjausvaikutus on kuitenkin koettu vähäiseksi, mistä syystä niiden uudistaminen käynnistettiin keväällä. Uudistamiseen osallistettiin kaupungin hankintojen sparrausryhmän jäseniä. Periaatteiden sisältämät tavoitteet koettiin sinänsä hyviksi ja tarkoituk-

Ostot tavararyhmittäin (milj. euroa)

	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
1. Lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden ostot	-12,5	-14,3	-1,9
2. Muun materiaalin ostot	-11,2	-11,0	0,2
3. Poltto- ja voiteluaineiden ostot	-6,3	-6,3	0,0
4. Elintarvikkeiden ostot	-5,8	-5,8	-0,0
5. Kaluston ostot	-5,5	-5,4	0,1
6. Rakennusmateriaalin ostot	-4,1	-5,1	-0,9
7. Sähkön ostot	-4,3	-4,3	0,0
8. Kirjallisuuden ostot	-3,9	-3,9	0,0
9. Veden ostot	-2,7	-3,2	-0,5
10. Toimisto- ja koulutarvikkeiden ostot	-2,2	-2,2	-0,0

senmukaiseksi ja näin ollen uudistuksen kohteeksi otettiin periaatteiden muoto. Hankinnan periaatteet jäseneltiin muutamaksi alakohdaksi, jotka ilmentävät periaatteen toteuttamisen painopisteitä. Lisäksi kullekin alakohdalle määriteltiin niiden toteuttamista tukevat toimenpiteet. Kaupunginhallitus hyväksyi uudet hankinnan periaatteet ja niitä tukevat toimenpiteet kokouksessaan 2.9.2019. Kuten aiemminkin periaatteita toteutetaan palvelu- ja vuosisuunnitelmien hankintalinjausten kautta. Palvelu- ja vuosisuunnitelmien hankintalinjauksissa konkretisoidaan, kuinka periaatteita toteutetaan lautakunnan alaisessa hankintatoiminnassa. Myös seuranta säilyy pääosin ennallaan, mutta sitä täydennetään kaupunginhallitukselle vietävällä vuosittaisella hankinnan katsauksella. Periaatteita tukevien toimenpiteiden seurannasta vastaavat palvelualueiden ja liikelaitosten johtoryhmät.

Kaupunki toteutti lokakuussa hankinta- ja kumppanuusosaamisen ja verkostotaitojen mittauksen, johon liittyvä arviointipyyntö lähetettiin n. 380 merkittävimmälle toimittajalle. Arvioita saatiin 224 eli vastausprosentti oli korkea, lähes 60. Kaupungin kokonaistulokseksi saatiin 67 indeksipistettä eli taso on edelleen hyvä. Tulos kuitenkin vaihteli merkittävästi kaupungin yksiköiden välillä. Arvioiden perusteella yhteyshenkilöme koetaan ammattimaisiksi, pidäm-

me lupauksistamme kiinni ja toimimme organisaationa luottamusta herättävästi. Kehittämistä vaativat muun muassa riskien ja hyötyjen oikeudenmukainen jakaminen, yhteisten tavoitteiden asettaminen ja näihin tavoitteisiin kannustaminen. Lisäksi jatkossa tulisi kannustaa paremmin innovatiivisuuteen ja palvelujen kehittämiseen muun muassa huomioimalla tämä tavoite hankinnan suunnitteluvaiheessa ja lisäämällä markkinavuoropuhelun käyttöä systemaattisesti. Osaaminen on yksi kaupungin hankintojen tehokkuusmittariston osa-alueista ja tämä mittaus on toinen sen mittareista. Edellinen mittaus toteutettiin loppuvuodesta 2017, jolloin kaupungin osaamisen arvioitiin olevan hyvällä tasolla. Seuraava mittaus toteutettaneen 2021.

Hankintatoimen johtaminen ja kehittäminen edellyttävät hyvää tietopohjaa hankintatoimen nykytilasta. Hankintatoimea koskevat tiedot on myös pystyttävä esittämään selkeässä ja havainnollisessa muodossa, jotta poikkeamat ja kehittämistä vaativat kohteet on helpompi havaita ja niihin voidaan puuttua. Tästä syystä kaupungissa on käynnistetty pilotti, joka tähtää hankintatoiminnan tietönäkymien luomiseen. Tähän mennessä työn tuloksena on koekäytössä oleva PowerBI-raportti, jonka avulla voidaan tarkastella kaupungin eri yksiköiden hankintojen eurovolyymeja, toimittajia ja volyymien jakautumista eri pääkirja-

tileille halutulla tuloksikkotasolla. Tavoitteena on, että tietoa hyödyntämällä hankintojen hallinta kehittyy, pystytään tunnistamaan hankintoihin liittyvää tuottavuuspotentiaalia ja määrittämään paremmin hankintatoimen tavoitetta.

Hankintojen hallinta ja johtaminen sekä prosessin tehostaminen ovat keskeisiä näkökulmia myös toteutettaessa hankintojen digitalisointiin tähtäävää esiselvitysprojektia, jonka uudelleen organisoinnista ja resursoinnista organisaation toimintakyky -konsernisalkun johtoryhmä päätti lokakuussa. Projekti käynnistyy ensi vuoden alussa. Projektin tuotoksena saadaan etenemissuunnitelma kaupungin hankintojen digitalisoinnista.

Osana kaupungin tuottavuustyötä on järjestetty hankintatoiminnan tuottavuuden parantamiseen liittyvä skype-valmennus. Valmennuksen tavoitteena oli lisätä osallistujien tietoisuutta hankintojen vaikutuksesta tuottavuuteen, kuinka hankintoja analysoidaan tuottavuuspotentiaalin tunnistamiseksi ja mitä hankintojen tehostamisen tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit voivat olla. Hankintojen tuottavuuden näkökulma oli keskeisenä aiheena myös kaupungin hankintaverkoston syksyn tapaamisessa, jossa verkostolaisia valmennettiin konkreettisten esimerkkien avulla havaitsemaan hankintojen ja tuottajien ohjaukseen liittyvää säästöpotentiaalia.

KANSALLISEN KYNNYSARVON YLITTÄVIEN HANKINTOJEN KESKEISET TUNNUSLUVUT

Tammi-marraskuu 2019

- Käynnistettyjä hankintamenettelyitä 83 kpl
- Kilpailutusten perusteella tehtyjä hankintapäätöksiä 103 kpl
- Kilpailutuksissa vastaanotettuja tarjouksia 827 kpl*
- Kilpailutusten perusteella tehtyjä hankintasopimuksia 591 kpl*

*13 hankinnan tiedot puuttuvat, joten ne eivät sisälly lukuihin.

HANKINTAPÄÄTÖKSET tammi-marraskuu 2019*

PIRKANMAALAISET TOIMITTAJAT
79 % SOPIMUSTEN LUKUMÄÄRÄSTÄ

HANKINNAT, JOISSA VAIN
PIRKANMAALAINEN TOIMITTAJA
22 % SOPIMUSTEN VUOSIARVOSTA

PK-YRITYKSET
92 % SOPIMUSTEN LUKUMÄÄRÄSTÄ

HANKINNAT, JOISSA VAIN
PK-YRITYS TOIMITTAJANA
36 % SOPIMUSTEN VUOSIARVOSTA

INNOVATIIVISET HANKINNAT
11 % KAIKISTA HANKINNOISTA

24 % SOPIMUSTEN VUOSIARVOSTA

YMPÄRISTÖKRITEEREJÄ KÄYTETTY
VAATIMUKSENA
39 % KAIKISTA HANKINNOISTA

68 % SOPIMUSTEN VUOSIARVOSTA

*kolmesta toista hankinnasta tiedot puuttuvat kokonaan, neljästä osittain

RAHOITUSLASKELMA

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TA 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19	TP Enn 19 / TP 18
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	71,5	48,0	88,8	88,0	73,1	-14,9	25,1
Satunnaiset erät	1,0	1,5	0,0	0,0	1,0	1,0	-0,5
Tulorahoituksen korjauserät	-19,4	-23,6	-31,7	-31,7	-25,6	6,1	-2,0
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-130,2	-199,5	-196,1	-237,8	-181,3	56,4	18,2
Rahoitusosuudet investointimenoihin	-0,0	2,0	3,2	3,2	3,0	-0,3	1,0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	22,7	30,0	40,1	40,0	31,5	-8,6	1,4
Toiminnan ja investointien rahavirta	-54,4	-141,6	-95,6	-138,2	-98,4	39,8	43,2
Rahoituksen rahavirta							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäykset	-4,1	-0,0	-22,1	-22,0	-5,6	16,5	-5,5
Antolainasaamisten vähennykset	0,7	4,0	0,6	0,5	3,1	2,6	-0,8
Lainakannan muutokset							
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	95,0	179,8	133,4	133,4	133,4	0,0	-46,4
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-43,4	-6,6	-43,4	-43,4	-43,4	-0,0	-36,8
Lyhytaikaisten lainojen muutos	39,5	-30,3	0,0	0,0	29,7	29,7	60,1
Muut maksuvalmiuden muutokset	-57,4	27,3	0,0	0,0	0,0	0,0	-27,3
Rahoituksen rahavirta	30,3	174,0	68,5	68,5	117,3	48,8	-56,7
Rahavarojen muutos	-24,1	32,5	-27,1	-69,8	18,9	88,6	-13,6
Rahavarat tilikauden lopussa	146,7	170,9	-	-	189,7	-	-
Rahavarat tilikauden alussa	170,9	138,4	-	-	170,9	-	-

Rahoituslaskelman toteuma ja tilinpäätösennuste

RAHAVAROJEN MUUTOS

18,9 milj. €

(TP Enn 2019)

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Toiminnan rahavirta osoittaa tilikauden aikana toiminnan avulla saatujen rahavarojen riittävyyden toimintaedellytysten säilyttämiseen, uusien investointien tekemiseen ja lainojen takaisinmaksuun. Toiminnan rahavirran ennuste on 48,5 milj. euroa, mikä alittaa vuosisuunnitelman 7,8 milj. eurolla. Merkittävin syy alittumiseen on vuosikatteen ennustettu toteutuminen 14,9 milj. euroa vuosisuunnitelman heikommin. Vuosikatetta on analysoitu tuloslaskelman analyysin yhteydessä. Toiminnan rahavirtaan vai-

kuttaa positiivisesti tulorahoituksen korjauserien toteutuminen 6,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoittoennusteen alittumisen vuoksi. Kaikkien Asunto- ja kiinteistölautakunnan talousarvioon sisältyvien tonttimyyntien ei ennusteta toteutuvan kuluvaan vuonna, sillä osa myytäväksi suunnitelluista tonteista ei ole vielä saanut lainvoimaa. Myyntivoittojen alittuminen vaikuttaa negatiivisesti investointien rahavirtaa. Edelliseen tilinpäätökseen nähden toiminnan rahavirran ennustetaan kasvavan 22,6 milj. euroa pääasiassa vuosikatteen kasvun vuoksi.

Investointien rahavirrat osoittavat sen rahavarojen käytön, joiden avulla järjestetään palvelutuotannon edellytykset ja kerrytetään tulevia rahavirtoja pitkällä aikavälillä. Investointien rahavirran ennuste on -146,9 milj. euroa, mikä on 47,6 milj. euroa vähemmän kuin vuosisuunnitelmassa. Nettoinvestointien ennustetaan alittuvan 56,2 milj. eurolla pääasiassa Asunto- ja kiinteistölautakunnan alaisten talonrakennushankkeiden viivästymisen vuoksi. Pysyvien vastaavien luovutustulojen ennustetaan toteutuvan 8,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä tonttimyyntien alittumisen vuoksi. Investointien ja pysyvien vastaavien luovutustulojen ennustetta on käsitelty tarkemmin kohdassa Investoinnit. Edelliseen

tilinpäätökseen nähden investointien rahavirran ennustetaan toteutuvan 20,6 milj. euroa pienempänä, koska investointeja toteutuu ennakoitua vähemmän.

Toiminnan ja investointien alijäämäinen rahavirtaennuste -98,4 milj. euroa osoittaa menojen kattamistarpeen rahavaroja vähentämällä tai lainoja lisäämällä. Ennuste on 39,8 milj. euroa parempi kuin vuosisuunnitelmassa ja 43,2 milj. euroa parempi kuin edellisessä tilinpäätöksessä, koska investointitaso on jäämässä arvioitua pienemmäksi. Toiminnan ja investointien rahavirran viiden vuoden kertymä muodostuu ennusteen mukaan 572,8 milj. euroa negatiiviseksi, mikä tarkoittaa, että menoja joudutaan kattamaan olemassa olevia rahavaroja

vähentämällä tai lainoja lisäämällä.

Rahoituksen rahavirrat osoittavat antolaina- ja muiden saamisten, toimeksiantojen varojen ja pääomien, vaihto-omaisuuden sekä oman ja vieraan pääoman muutokset tilikauden aikana. Rahoituksen rahavirran ennustetaan toteutuvan 48,8 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana. Antolainauksen muutokset jäävät arvioitua pienemmiksi, koska Kansi ja Areena -yhtiölle myönnettävä 22,0 milj. euron laina siirtyi pääosin vuodelle 2020. Lainakannan muutosten ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelman 29,7 milj. eurolla. Talousarvioliikkeessä lyhytaikaisten lainojen vuoden 2018 ennuste oli vastaava kuin vuodelle 2019 arvioitu taso, mutta toteuma jäi kuitenkin lähes 30 milj. euroa alhaisemmaksi. Uutta pitkäaikaista lainarahoitusta nostetaan talousarvion mukaisesti 133,4 milj. euroa ja olemassa olevia lainoja lyhennetään 43,4 milj. eurolla.

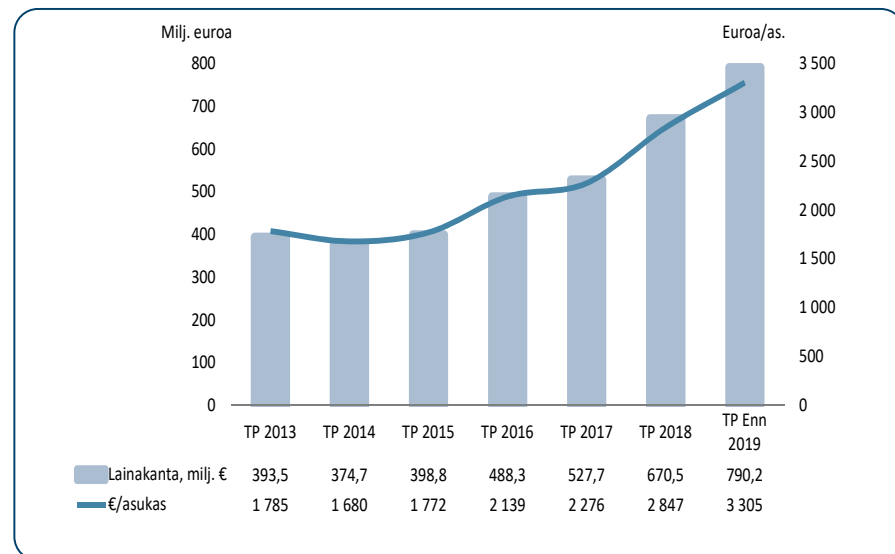
Kaupungin lainakannan ennuste vuoden lopussa on 790,2 milj. euroa ja asukaskohtaisen lainakannan ennuste 3 305 euroa. Vuoteen 2018 verrattuna lainakannan ennustetaan kasvavan 119,7 milj. eurolla ja asukaskohtaisen lainakannan 455 eurolla. Rahavarojen muutos tammi-marraskuussa oli -24,1 milj. euroa.

Maksuvalmiutta mittaavan investointien tulorahoitusprosentin ennuste on 41 prosenttia, mikä osoittaa kaupungin tulorahoituksen tason olevan riittämätön suhteessa investointitasoon. Vuosisuunnitelmassa asetettu tavoite investointien tulorahoitusprosentiksi on 38 prosenttia, mikä tullaan ennusteen mukaan saavuttamaan. Ennustettu investointitaso jää vuosisuunnitelman tasoa alhaisemmaksi, mikä vaikuttaa positiivisesti tulorahoitusprosentti-tunnuslukuun.

TUNNUSLUKUTAULUKKO

Rahoituslaskelman tunnusluvut	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, milj. euroa	-539,3	-600,3	-572,8
Investointien tulorahoitus, %	55	24	41
Lainanhoitokate	1,5	3,3	1,5
Rahavarojen riittävyys, pv	31	34	36

LAINAMÄÄRÄN KEHITYS

Investoinnit

Milj. euroa (sis. kaupungin sisäiset erät)	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TA 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Aineettomat hyödykkeet						
Tietokoneohjelmistojen käyttöoikeudet	-0,2	0,0	-0,1	-0,4	-0,1	0,3
Tietokoneohjelmistojen valmistusarvot	-0,1	-0,1	-1,6	-3,5	-2,0	1,4
Muut pitkävaikutteiset menot	-3,1	-5,3	-1,2	-9,0	-8,8	0,1
Aineelliset hyödykkeet						
Maa- ja vesialueet	-11,4	-14,7	-26,1	-27,1	-20,0	7,0
Rakennukset ja rakennelmat	-14,2	-40,4	-53,1	-73,7	-39,9	33,7
Kiinteät rakenteet ja laitteet	-8,0	-46,3	-92,0	-95,9	-90,5	5,3
Koneet ja kalusto	-5,9	-12,7	-10,8	-11,4	-8,8	2,6
Muut aineelliset hyödykkeet	-0,3	-0,2	-0,3	-0,4	-0,3	0,1
Keskeneräiset hankinnat	-76,8	-78,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	-11,6	-27,5	-11,0	-16,6	-12,3	4,3
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	-131,7	-225,8	-196,1	-237,8	-182,8	54,9
Rahoitusosuudet	-0,0	2,0	3,2	3,2	3,0	-0,3
NETTOINVESTOINNIT YHTEENSÄ	-131,8	-223,9	-192,9	-234,5	-179,9	54,6
Pysyvien vastaavien luovutustulot	24,2	55,7	40,1	40,0	31,5	-8,6

Investointien toteuma

Investointimenojen toteuma marraskuun lopussa oli 131,8 milj. euroa. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloja on kertynyt yhteensä 24,2 milj. euroa.

Investointien tilinpäätösennuste

Tilinpäätösennusteen mukaan vuoden 2019 nettoinvestoinnit tulevat olemaan 179,9 milj. euroa, mikä alittaa vuosisuunnitelman 54,6 milj. eurolla.

Suurimmat investoinnit peruskaupungin sisällä ovat Asunto- ja kiinteistölautekunnassa ja Yhdyskuntalautekunnassa. Näiden lisäksi myös Tampereen Veden investoinnit, Konsernihallinnon yhteisten erien sekä Sivistys- ja kulttuurilautakunnan investoinnit ovat merkittäviä. Suurimpia poikkeamia tilinpäätösennus-

teessa verrattuna vuosisuunnitelmaan on Asunto- ja kiinteistölautekunnan talonrakennushankkeissa, Yhdyskuntalautekunnan Kaupunkiympäristön palvelualueella, Hiedanranta-kehitysohjelmassa, Konsernihallinnon yhteisissä erissä, Sivistys- ja kulttuurilautakunnassa ja Tampereen Vedellä.

Asunto- ja kiinteistölautekunnan 46,9 milj. euron investoinnit koostuvat maanhankinnasta, vahvistuneiden asemakaavojen ja kaupungin sitoumusten mukaisista johtosiirroista sekä pilaantuneiden maiden puhdistuksista. Myös vuokrauksella tai muulla rahoitusmallilla toteutettavien hankkeiden osuus on merkittävä vuonna 2019.

Asunto- ja kiinteistölautekunnan 34,5 milj. euron talonrakennusinvestointien ennustetaan toteutuvan 31,9 milj. eu-

NETTOINVESTOINTIENNUSTE

-179,9 M€

(TP Enn 2019)

ERO TILINPÄÄTÖSENNUSTE/
VUOSISUUNNITELMA

+ 54,6 M€

roa vuosisuunnitelmaa pienempänä. Talonrakennusinvestoinneista pääosa kohdentuu varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tilatarpeisiin. Merkittävimmät talonrakennusinvestointien alitukset ovat Pispalan koulun perusparannus (+7,1 milj. euroa), Koukkuniemen Mänistö - Rausan laajennus (+6,4 milj. euroa), Olkahisen koulun uudisrakennus ja päiväkodin perusparannus (+2,7 milj. euroa), Hervannan uimahalli (+1,9 milj. euroa), Mustametsän päiväkotia ja neuvola (+1,4 milj. euroa) ja Haukikuoman päiväkotia (+1,0 milj. euroa). Talonrakennusinvestoinneissa on tapahtunut laajuusmuutoksia verrattuna alkuperäiseen vuosisuunnitelmaan tai ne ovat myöhästyneissä suunnitellusta (mm. Pispalan koulun perusparannus ja Koukkuniemen Männistön rakennustöiden aloitus).

Yhdyskuntalautakunnan 53,8 milj. euron nettoinvestointien tilinpäätösennuste ylittää vuosisuunnitelman noin 5,0 milj. eurolla Rakennuttaminen ja

ylläpito -palveluryhmän vuosisuunnitelman ennustetun ylityksen takia. Ylityksiä ennustetaan hulevesijärjestelmien siirron, raitiotien rinnakkaishankkeiden, Raitiotieallianssin urakoiman vesihuoltoverkostojen siirron hulevesiosuuden laskutuksen nousun, Sammonkadun pohjoispuolen kevyen liikenteen väylän, Lahdesjärven kaava-alueen toteuttamisen ja vanhojen valaisinpisteiden uusimisen osalta. Toisaalta ennustetaan vuosisuunnitelman alituksia viivästysten ja toteutusmuutosten vuoksi, mikä pienentää nettoinvestointien kokonaismäärän ylitystä.

Kehitysohjelma Hiedanrannan nettoinvestointien 5,6 milj. euron tilinpäätösennuste alittaa vuosisuunnitelman 6,5 milj. eurolla pääasiassa Vaitinaron vesitötäytön sekä nollakuidun koerakenteen viivästymisen vuoksi.

Konsernihallinnon yhteisten erien 8,6 milj. euron investoinnit ovat pääasiassa sijoituksia konserniyhtiöihin. Investoin-

tien ennustetaan alittavan vuosisuunnitelman 4,6 milj. eurolla, koska sijoituksen Suomi-rata-hankeyhtiöön ei toteudu vuoden 2019 aikana ja kaupunginhallituksen käyttöön varatusta 2 milj. euron määrärahasta ennustetaan jäävän käyttämättä 0,63 milj. euroa.

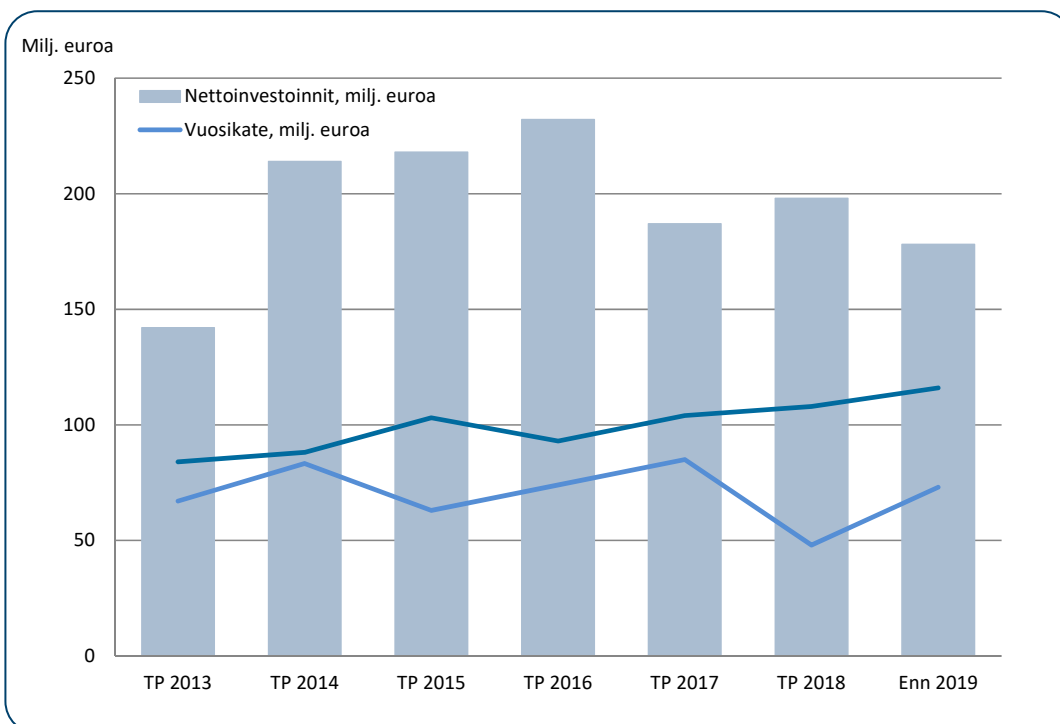
Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen 4,3 milj. euron nettoinvestointien tilinpäätösennuste alittaa vuosisuunnitelman 4,9 milj. eurolla suunniteltua hitaamman investointien käynnistymisen takia (Sorsapuiston tekojää ja Kaupin urheilupuisto).

Tampereen Vedellä investointimenojen tilinpäätösennuste alittaa 3,5 milj. euroa vuosisuunnitelman investointien viivästymisten takia.

Pysyvien vastaavien luovutustulojen tilinpäätösennuste 31,5 milj. euroa alittaa vuosisuunnitelman 8,6 milj. eurolla.

Tarkemmat tiedot investointien etenemisestä löytyvät Talousarvion toteumavertailu -osioissa.

NETTOINVESTOINNIT JA VUOSIKATE

TASE

Milj. euroa	30.11.2019	31.12.2018	Milj. euroa	30.11.2019	31.12.2018
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 911,0	1 883,9	OMA PÄÄOMA	1 099,2	1 126,3
Aineettomat hyödykkeet	116,2	119,4	Peruspääoma	636,7	636,7
Aineettomat oikeudet	0,3	0,3	Muut omat rahastot	20,1	26,7
Muut pitkävaikutteiset menot	115,9	119,1	Edellisten tilikausien ylijäämä	469,5	517,7
Aineelliset hyödykkeet	1 404,6	1 387,8	Tilikauden alijäämä	-27,1	-54,7
Maa- ja vesialueet	217,2	206,5	POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	21,8	23,6
Rakennukset	560,8	581,1	PAKOLLISET VARAUKSET	3,7	5,5
Kiinteät rakenteet ja laitteet	414,4	438,7	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	15,4	14,9
Koneet ja kalusto	32,2	36,6	VIERAS PÄÄOMA	1 015,7	990,8
Muut aineelliset hyödykkeet	4,7	4,4	Pitkäaikainen	590,3	500,5
Ennakkomaksut ja kesken- eräiset hankinnat	175,2	120,5	Lyhytaikainen	425,4	490,3
Sijoitukset	390,2	376,6	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 155,8	2 161,2
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	0,5	0,6			
VAIHTUVAT VASTAAVAT	244,3	276,6			
Vaihto-omaisuus	1,8	1,6			
Saamiset	95,8	104,1			
Pitkäaikaiset saamiset	7,9	8,4			
Lyhytaikaiset saamiset	87,9	95,8			
Rahoitusarvopaperit	19,8	19,8			
Rahat ja pankkisaamiset	126,9	151,1			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 155,8	2 161,2			

Taseen toteuma

Tase kuvaa kaupungin taloudellista asemaa. Se kertoo laatimishetken varojen, velkojen ja oman pääoman määrän. Kaupungin taseen loppusumma oli marraskuun lopussa 2 155,8 milj. euroa, mikä oli lähes tilinpäätöksen 2018 tasolla. Kaupungin lainakannan ennustetaan olevan vuoden lopussa 790,2 milj. euroa, mikä on 119,7 milj. euroa edellisestä tilinpäätöstä enemmän. Lainakantaennuste asukasta kohden on 3 305 euroa, mikä tarkoittaa 455 euron kasvua edellisvuodesta. Omavaraisuusaste oli marraskuun lopussa 52 %, mikä oli lähes tilinpäätöksen 2018 tasolla. Omavaraisuusasteen hyvä tavoitetaso kuntataloudessa on 70 %, mitä kaupunki ei ole viime vuosina saavuttanut.

Pysyviä vastaavia ovat erät, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Pysyviin vastaaviin sisällytetään aineettomat ja aineelliset hyödykkeet sekä sijoitukset. Pääosa kaupungin pysyvistä vastaavista on aineellisia hyödykkeitä. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat ovat kasvaneet vuoden vaihteen tilanteesta 54,7 milj. eurolla (45,4 %) kaupungin investointien vuoksi. Investointeja on analysoitu tarkemmin katsauksen kohdassa Investoinnit. Aineellisten hyödykkeiden tase-erä on kuitenkin kokonaisuudessaan kasvanut vain 16,7 milj. eurolla (1,2 %) korkean poistotason vuoksi. Kaupungin sijoitusten tasearvo on kasvanut edelliseen tilin-

päätökseen nähden 13,5 milj. euroa (3,6 %). Pääosa kasvusta aiheutuu osakkeista ja osuuksista, joiden osalta merkittävien yksittäinen erä on 9,4 milj. euron sijoitus Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:öön.

Vaihtuvia vastaavia ovat vaihto-omaisuus ja rahoitusomaisuus. Edelliseen tilinpäätökseen nähden vaihtuvat vastaavat ovat pienentyneet 32,3 milj. eurolla (-11,7 %) pääosin rahavarojen muutoksen vuoksi. Pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset yhteensä ovat pienentyneet 8,3 milj. eurolla (-8,0 %). Merkittävin yksittäinen muutos oli raitiotiehankkeeseen kohdistuvan 20,0 milj. euron valtionosuus-saamisen pienentyminen. Kaupunki

välitti erän hanketta toteuttavalle Tampereen Raitiotie Oy:lle. Erä näkyy myös muiden velkojen pienenemisenä, jolloin nettovaikutus oli kaupungin kannalta 0. Tammi-marraskuun saamiset eivät ole täysin vertailukelpoisia edelliseen tilinpäätökseen kirjanpidon jaksotusten vuoksi. Jaksotuksilla on vaikutusta etenkin myyntisaamisiin, lainasaamisiin ja siirtosaamisiin.

Rahoitusarvopaperien tasearvo 19,8 milj. euroa on edellisen tilinpäätöksen tasolla. Tampereen kaupungin elinkeinorahaston lakkauttaminen aiheutti 6,8 milj. euron siirron osakkeista ja osuudesta muihin arvopapereihin. Rahat ja pankkisaamiset ovat pienentyneet 24,1 milj. euroa (16,0 %) edellisestä tilinpäätöksestä.

Negatiivisen tuloksen vuoksi kaupungin oma pääoma pieneni tammi-marraskuussa 27,1 milj. eurolla. Elinkeinorahaston lakkauttaminen aiheutti 6,5 milj. euron siirron muista omista rahastoista edellisten tilikausien ylijäämään.

Korollinen vieras pääoma kasvoi tammi-marraskuussa 91,0 milj. eurolla (13,6

TUNNUSLUKUTAULUKKO

Taseen tunnusluvut	30.11.2019	31.12.2018
Omavaraisuusaste, %	52	53
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	64	61*
Kertynyt ylijäämä, 1 000 euroa	442 411	462 976
Kertynyt ylijäämä, euroa/asukas	1 857	1 966
Lainakanta, 1 000 euroa	761 574	670 543
Lainat, euroa/asukas	3 197	2 847
Lainasaamiset, 1 000 euroa	95 451	92 100
Asukasmäärä	238 245	235 487

%). Uutta pitkäaikaista lainaa on nostettu 95,0 milj. euroa ja vanhoja lainoja lyhennetty 43,4 milj. eurolla. Lyhytaikaiset lainat muilta luotonantajilta ovat kasvaneet 39,5 milj. eurolla (23,2 %). Erä sisältää kaupungin konsernitilillä olevat tytäryhteisöjen varat. Kaupungin lainakanta marraskuun lopussa oli 761,6 milj. euroa, mikä on 3 199 euroa asukasta kohden. Muut vieraan pääoman erät eivät ole tammi-marraskuun osalta täysin vertailukelpoisia edelliseen tilinpäätökseen

nähdessä kirjanpidon jaksotuksista johtuen. Jaksotuksilla on vaikutusta etenkin ostovelkoihin, muihin velkoihin ja siirtovelkoihin.

Kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus oli 64 %, mikä tarkoittaa, että tammi-marraskuun käyttötuloista olisi tarvittu 64 % kaupungin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun vertailutieto on laskettu edellisen vuoden tammi-marraskuun käyttötulojen perusteella.

KOROLLISET VELAT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TA 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Pitkäaikaiset korolliset velat						
Rahalaitoksille	551,8	500,3	597,5	597,5	590,2	90,0
Lyhennykset	-43,4	-6,6	-43,4	-43,4	-43,4	-36,8
Nostot	95,0	179,8	133,4	133,4	133,4	-46,4
Lyhytaikaiset korolliset velat						
Henkilöstökassalle	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,0
Tytäryhtiöille	209,7	170,2	0,0	200,0	200,0	29,8
Korolliset velat yhteensä	761,6	670,5	200,0	797,5	790,2	119,7

KONSERNIVÄLITILINPÄÄTÖS

Konsernin toiminta ja talous -osio sisältää kuvauksen kaupunkikonsernin rakenteesta sekä sen muutoksista ja olennaisista tapahtumista tilikauden aikana. Kaupunkikonsernin talous -osio sisältää konsernituloslaskelman ja konsernituloslaskelmaennusteen, konsernin

rahoituslaskelman ja konsernitaseen sekä niiden analyysit. Lisäksi merkittävimpien konserniyhteisöjen taloudesta on erillinen yhteisökohtainen raportti. Tampereen Raitiotie Oy:n taloudesta on erillinen, laajempi raportti katsauksen lopussa. Konsernivälitilinpäätökseen on

marraskuussa 2019 yhdistelty yhteensä 70 yhteisöä. Omistususuiksissa tapahtuneita muutoksia osoittaa viereisen taulukon muutos-% -sarake, joka vertaa konsernin omistususuutta edellisvuoden tilinpäätöshetkeen.

Konsernirakenne ja olennaiset tapahtumat

Kaupunki on perustanut uudet tytäryhtiöt Hiedanrannan Kehitys Oy ja Tampereen Infra Oy, jotka kaupunki omistaa 100 prosenttisesti.

Kaupungin ja vuonna 2018 perustetun tytäryhtiön, Pirkanmaan Voimia Oy:n välinen liiketoimintakauppa tapahtui 1.1.2019. Kaupassa siirtyi liiketoiminta ja siihen kuuluvat omaisuuserät kaupungin Tampereen Voimia- liikelaitokselta Pirkanmaan Voimia Oy:lle, jonka kaupunki omistaa yhdessä Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kanssa.

Kaupungin omistususuus Vuores Palvelu Oy:stä, Pirkan Putkikeräys Oy:stä ja Ranta-Tampellan Putkikeräys Oy:stä pieneni edelleen, kun uusia taloyhtiöitä liittyi yhtiöiden osakkaiksi. Kaupungilla on kuitenkin osakassopimusten perusteella määräysvalta yhtiöissä, joten ne kuuluvat edelleen Tampereen kaupunkikonserniin.

Tuomi Logistiikka Oy:n omistususuus konsernissa on pienentynyt vuoden 2019 aikana, koska kaupunki ja Pshp on myynyt yhtiön osakkeita Pirkanmaan kunnille.

Yhtiö on edelleen kaupungin tytäryhtiö.

Kaupunki on luovuttanut omistamansa Pellavan Parkki Kiinteistö Oy:n osakkeet, jolloin yhtiön omistususuus konsernissa pieneni. Pellavan Parkki Koy on osa Finnpark-konsernia ja tätä kautta osa myös kaupunkikonsernia.

VTS Kiinteistöpalvelu Oy fuusioitui emoyhtiönsä Tampereen Vuokralosäätiöön.

Osakkuusyhtiöt Monetra Pirkanmaa Oy ja Tampereen Monitoimiareena Koy yhdisteltiin elokuussa konsernivälitilinpäätökseen ensimmäisen kerran.

Tampereen kaupunki

	30.11.2019	Muutos-%		30.11.2019	Muutos-%
Tytäryhteisöt					
Ekokumppanit Oy (osuus äänim. 93,50 %)	90,57%		Tampere-talo Oy	100,00%	
Finnpark Oy **	100,00%		Tavase Oy	79,45%	
Pysäköintiveturi Kiint Oy (osuus äänim. 89,86 %)	92,70%		TREDU-Kiinteistöt Oy	66,46%	
Tullin Parkki Oy (osuus äänimäärästä 59,46 %)	69,60%		Tullinkulman Työterveys Oy	84,66%	
Pellavan Parkki Kiint Oy	50,60%	-10,00%	Tuomi Logistiikka Oy	68,60%	-0,77%
Haukiluoman Liikerakennus Oy	100,00%		Vilusen Rinne Oy	100,00%	
Helapuiston Lähipalvelukeskus Oy	70,05%		Vuores Palvelu Oy (osuus äänim. 14,82 %)	14,04%	-7,90%
Hiedanrannan Kehitys Oy	100,00%	100,00%			
Keinupuistokeskus Oy	57,02%				
Lukonmäen Palvelukeskus Kiint Oy	59,31%		Kuntayhtymät		
Länsi-Tesoman Liikekeskus Kiint Oy	52,97%		Pirkanmaan liitto	45,58%	
Majalanpuiston Lähipalvelukeskus Oy	86,08%		Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntay.**	38,18%	
Pelipuiston Lähipalvelukeskus Oy	54,34%		Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä	62,45%	
Pirkan Opiskelija-asunnot Oy	100,00%				
Tieteenkadun Parkki Kiint Oy	68,75%				
Tupakkikiven Parkki Kiint Oy	61,03%				
Pirkanmaan Jätehuolto Oy ** (osuus äänim. 65,33 %)	49,69%		Osakkuus- ja omistusyhteisyyshyönteisöt *		
Pirkan Putkikeräys Oy (osuus äänim. 60,37 %)	43,32%	-0,46%	Atalan Liikekeskus Kiint Oy*	40,00%	
Ranta-Tampellan Putkikeräys Oy (osuus äänim. 60,33%)	42,41%	-3,28%	Ateljeetalo Oy	47,66%	
Pirkanmaan Jätevesipalvelut Oy (osuus äänim. 65,33%)	49,69%		Coxa Oy (konserni) *	13,04%	-7,52%
Pirkanmaan Voimia Oy	88,87%		Hervannan Juhani As Oy *	22,53%	-5,51%
Runoilijan tie Oy	72,58%		Hervannan Kanjoni As Oy *	41,28%	
Tammenlehväsäätiö**	100,00%		Kosken Parkki Kiint Oy *	21,08%	
Tammenlehvakeskus Oy	100,00%		Monetra Oy	21,00%	-4,00%
Tampereen Infra Oy	100,00%	100,00%	Monetra Pirkanmaa Oy *	21,00%	
T:reen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysyhtiö Tredea Oy	60,47%		Mummunkujan pysäköinti Oy *	31,33%	
Visit Tampere Oy	60,47%		Suomen Hopealinja Oy	30,46%	
Tampereen Kotilinnasäätiö	100,00%		Tampereen Monitoimiareena Koy *	40,00%	
Pispan Tupahaka As Oy	75,71%		Tumpin Parkki Kiint Oy *	20,96%	
Tampereen Tammelankodit As Oy	100,00%		Tuotekehitys Oy TamLink *	24,00%	
Vellamonkodit Oy	100,00%		Virontörmän Lämpö Oy	40,42%	
Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy	66,00%		YH Kodit Oy (konserni) *	21,86%	
Tampereen Palvelukiinteistöt Oy	100,00%				
Tampereen Raitiotie Oy	100,00%		Yhteisyyshyönteisöt		
Tampereen Sarka Oy	100,00%		Jotospirtti Oy	50,00%	
Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy	71,20%		Lännen Palveluyhtiöt Oy	31,19%	
Tampereen Sähkölaitos Oy **	100,00%		Pikassos Oy	25,00%	
Tammervoima Oy (osuus äänim. 83,01 %)	75,35%				
Tampereen Sähköverkko Oy	100,00%		Yhdistelemättömät tytäryhteisöt		
Tampereen Vera Oy	100,00%		Suomen Itämeri-Instituutin säätiö	100,00%	
Tampereen Särkänniemi Oy**	100,00%				
FunZones Oy	66,67%				
Tampereen Tilapalvelut Oy	100,00%				
Tampereen työvalmennussäätiö Syke	100,00%				
Tampereen Vuokra-asunnot Oy	100,00%				
Tampereen Vuokratalosäätiö	100,00%				
Tampereen Atalan Metsätonttu As Oy	100,00%				
Myllyn Pysäköinti Oy	56,68%				
VTS Kiinteistöpalvelu Oy***	0,00%	-100,00%			

* merkityt osakkuusyhteisöt on yhdistelty konsernitiilinpäätökseen

** yhdistelty alakonsernin luvuilla

*** Yhtiö lopettanut toimintansa 31.10.2019 ja fuusioitunut emoyhtiönsä Tampereen Vuokratalosäätiöön

KAUPUNKIKONSERNIN TALOUS

Konsernituloslaskelma

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 19	TP Enn 19 / TP 18
Toimintatuotot	1 110,4	1 191,5	1 320,2	128,7
Toimintakulut	-2 039,0	-2 190,1	-2 339,1	-149,0
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	4,0	4,4	4,8	0,4
Toimintakate	-924,6	-994,2	-1 014,0	-19,9
Verotulot	892,8	914,5	974,0	59,5
Valtionosuudet	271,5	299,9	301,7	1,9
Rahoitustuotot ja -kulut				0,0
Korkotuotot	1,1	1,3	1,9	0,6
Muut rahoitustuotot	2,0	7,7	3,8	-3,9
Korkokulut	-27,5	-28,7	-32,2	-3,5
Muut rahoituskulut	-1,0	-2,9	-0,9	2,0
Vuosikate	214,3	197,5	234,2	36,7
Poistot ja arvonalentumiset				0,0
Suunnitelman mukaiset poistot	-184,7	-199,9	-208,9	-8,9
Omistuksen eliminointierot	0,0	-0,3	0,0	0,3
Arvonalentumiset	-0,7	-3,4	-0,9	2,5
Satunnaiset erät	0,0	-46,7	0,0	46,7
Tilikauden tulos	28,9	-52,8	24,5	77,3
Tilinpäätössiirrot	0,0	2,3	0,5	-1,8
Tilikauden verot	-9,9	-11,0	-10,9	0,1
Laskennalliset verot	-0,2	-3,3	-3,6	-0,3
Vähemmistöosuudet	-3,4	-1,5	-2,7	-1,2
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	15,3	-66,3	7,7	74,0

TILIKAUDEN TULOS

24,5 milj. €

(TP Enn 2019)

INVESTOINNIT

431,6 milj. €

(TP Enn 2019)

KOROLLINEN VIERAS PÄÄOMA

1 823,0 milj. €

(TP Enn 2019)

Konsernituloslaskelman toteuma ja ennuste

Konsernituloslaskelma kuvaa koko kaupunkikonsernin kannattavuutta. Konsernituloslaskelma osoittaa konsernin tilikauden tuloksen siten kuin konserniyhteisöt olisivat yksi kirjanpitovelvollinen. Tämä tarkoittaa, että konsernitilinpäätöksestä vähennetään konserniyhteisöjen väliset sisäiset tuotot ja kulut, sisäinen voitonjako, sisäiset katteet ja vähemmistöosakkaiden osuudet toiminnan tuloksesta.

Konsernin toimintakateen toteutuma oli tammi-marraskuussa -924,6 milj. euroa. Verotuloja ja valtionosuuksia kertyi tarkastelujaksolla 1 164,3 milj. euroa ja

rahoitustuottoja ja -kuluja -25,4 milj. euroa. Tammi-marraskuun vuosikate oli 214,3 milj. euroa.

Tilikauden toimintakate-ennuste on -1 014,0 milj. euroa, mikä on 19,9 milj. euroa heikompi kuin vuoden 2018 tilinpäätöksessä. Vuoden 2019 nettomenojen kasvuennuste on 2,0 prosenttia. Vuonna 2018 konsernin nettomenot kasvoivat 0,8 prosenttia. Konsernin vuosikate-ennuste on 234,2 milj. euroa, mikä on 36,7 milj. euroa parempi kuin vuoden 2018 tilinpäätöksessä. Edelliseen vuoteen nähden verotuloja ja valtionosuuksia arvioidaan kertyvän 61,4 milj. euroa enemmän, mikä

parantaa olennaisesti vuosikatetta.

Suunnitelman mukaisia poistoja kertyi tammi-marraskuussa 184,7 milj. euroa. Merkittävimmät poistot ilman konsernieliminoiteja olivat kaupungilla (100,7 milj. euroa) ja Tampereen Sähkölaitos-konsernilla (31,1 milj. euroa), jonka poistotaso kuitenkin laski huomattavasti edellisvuodesta konserniliiketoiminnan poiston päättymisen myötä. Poistotaso on korkea myös PSHP-konsernilla (12,7 milj. euroa) ja Tampereen Vuokratalosäätöillä (11,7 milj. euroa). Suunnitelman mukaisia poistoja ennustetaan kertyvän yhteensä 208,9 milj. euroa, mikä on 8,9 milj. euroa

Konsernituloslaskelman tunnusluvut	Tot 1-11 / 2019
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	55
Vuosikate/Poistot, %	116
Vuosikate, euroa / asukas	900
Asukasmäärä 30.11.	238 245

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 \cdot \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 \cdot \text{Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset}$

Vuosikate, euroa / asukas

= $\text{Vuosikate/Asukasmäärä}$

vähemmän kuin vuoden 2018 tilinpäätöksessä.

Konsernin tammi-marraskuun tulos oli 28,9 milj. euroa, mikä oli yli 80,0 milj. euroa parempi kuin edellisvuoden tilinpäätöksessä. Vuonna 2018 tulosta rasitti 45,9 milj. euron kertaluonteinen, satunnaisiin eriin kirjattu Tampereen ammattikorkeakoulu Oy:n omistuksen luovutus Tampereen korkeakoulusäätiölle.

Marraskuun lopun tilanteesta laaditun konserniennusteen mukainen tilikauden tulosenuste on 24,5 milj. euroa, mikä on 77,3 milj. euroa parempi kuin edellisessä tilinpäätöksessä. Edelliseen vuoteen nähden tulosta parantaa etenkin verotulojen kasvu ja satunnaisten erien muutos.

Konsernin tilikauden tulosenuste on parantunut 8,1 milj. euroa elokuusta. Kaupungin eliminoitu tulosenuste on parantunut elokuusta 2,4 milj. euroa ja PSHP:n 1,6 milj. euroa. Tytäryhteisöjen tulosenuste parani elokuuhun nähden noin 4,0 milj. euroa. Merkittävin muutos tulosenusteessa oli Tampereen Vuokratalosäätiöllä. Ennustetaan paransivat lisäksi mm. Tampereen työvalmennussäätiö Syke, Vilusen Rinne Oy sekä Tampereen Tilapalvelut Oy. Konsernieliminoitien jälkeen tulosenusteen kannalta merkittävin tytäryhteisö on Tampereen Vuokratalosäätiö, jonka vai-

kutus konsernin tulokseen on noin 17,0 milj. euroa. Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n eliminoitu tulosenuste on noin 9,8 milj. euroa ja Tampereen Vuokra-Asunnot Oy:n noin 7,4 milj. euroa. Myös Vilusen Rinne Oy:llä (noin 5,1 milj. euroa), Finn-park-konsernilla (noin 4,4 milj. euroa) ja Tampereen Sähkölaitos konsernin (noin 2,5 milj. euroa) on olennainen vaikutus tulokseen. Käyttötalouden ja investointien sisäisten erien eliminoinnilla saattaa olla olennainen vaikutus yhdisteltäviin lukuihin, minkä vuoksi konsolidoitujen lukujen perusteella ei voi arvioida erän suuruutta yhdisteltävän yhteisön erillistilinpäätöksessä.

Tilikauden ylijäämäennuste on 7,7 milj. euroa ja se on parantunut 9,7 milj. eurolla elokuun ennusteesta. Edellä kuvattujen muutosten lisäksi ylijäämäennustetta on parantanut laskennallisten verojen ennusteen pienentyminen 1,9 milj. eurolla.

Konserniyhteisöjen tuloksen muodostuminen

Konserniyhteisöjen erillistilinpäätösten yhteenlaskettu tilikauden tulos tammi-marraskuussa ennen konsernieliminoitintoja oli 50,0 milj. euroa. Kaupungin erillistilinpäätöksen tammi-marraskuun tilikauden tulos oli -28,8 milj. euroa. Kaupungin tuloksen toteutumista on analy-

soitu tarkemmin kohdassa Kaupungin tuloslaskelma. Tampereen Sähkölaitos-konsernin erillistilinpäätöksen tilikauden tulos oli tarkastelujaksolla 30,3 milj. euroa ja Tampereen Vuokratalosäätiön 14,3 milj. euroa. Kaupunkikonsernin osuus Pirkanmaan sairaanhoitopiiri-konsernin tuloksesta oli 6,2 milj. euroa. Finn-park-konsernin erillistilinpäätöksen tammi-marraskuun tilikauden tulos oli 4,8 milj. euroa ja Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n 4,3 milj. euroa. Esitetyissä yhteisökohtaisissa tilikauden tuloksissa ei ole huomioitu konsernitilinpäätöksen eliminointien vaikutusta. Merkittävimpien tytäryhteisöjen talouden kehitystä on analysoitu tarkemmin Konsernikatsausosiossa.

Konserniyhteisöjen toimintatuotoista ja toimintakuluista eliminoitiin konserniyhteisöjen välisiä sisäisiä liiketapahtumia yhteensä yli 441,0 milj. eurolla. Kun huomioidaan konsernitilinpäätöksen eliminointien ja yhdistelykirjausten vaikutus tulokseen, kaupunkikonsernin tilikauden tulokseksi muodostui 28,9 milj. euroa. Merkittävimmät konsernin tulokseen vaikuttavat eliminointi- ja yhdistelykirjaukset liittyivät konsernin sisäisiin pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynteihin, konsernin sisäisistä katteista kirjattaviin poistoihin ja konsernin sisäisiin osinkoihin.

Konsernin rahoituslaskelma

Milj. Euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	214,3	197,5
Satunnaiset erät	0,0	-46,7
Tilikauden verot	-9,9	-11,0
Tulorahoituksen korjauserät	-21,3	28,2
	183,1	167,9
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-338,0	-495,8
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,7	22,0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	34,7	31,4
	-302,6	-442,4
Toiminnan ja investointien rahavirta	-119,4	-274,5
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-4,1	-0,2
Antolainasaamisten vähennykset	-0,2	0,2
	-4,3	0,0
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	255,8	337,8
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-104,0	-61,9
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-3,8	-7,8
	148,0	268,2
Oman pääoman muutokset	1,3	-4,9
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0,6	2,4
Vaihto-omaisuuden muutos	-1,3	-0,6
Saamisten muutos	13,4	-7,9
Korottomien velkojen muutos	-54,0	32,3
	-41,3	26,3
Rahoituksen rahavirta	103,7	289,5
Rahavarojen muutos	-15,7	15,0
Rahavarat 30.11.	199,0	214,7
Rahavarat 1.1.	214,7	199,8

Konsernin rahoituslaskelman toteuma

Konsernin rahoituslaskelma kuvaa konsernin toiminnasta aiheutuneita rahavirtoja kaupunkikonsernin ja konsernin ulkopuolisten tahojen välillä. Rahoituslaskelmasta on eliminoitu konsernin keskinäisten liiketapahtumien rahavirtavaikutukset. Tammi-marraskuun aikana konsernin rahavarat vähenivät 15,7 milj. eurolla. Maksuvalmiutta mittaava investointien tulorahoitusprosentti oli marraskuun lopun tilanteessa 64, mikä tarkoittaa, että 36 prosenttia konsernin

investoinneista rahoitetaan pääomarahoituksella. Tilinpäätöksen 2018 investointien tulorahoitusprosentti oli 42.

Toiminnan rahavirta osoittaa tilikauden aikana toiminnan avulla saatujen rahavarojen riittävyyden toimintaedellytysten säilyttämiseen, uusien investointien tekemiseen ja lainojen takaisinmaksuun. Kaupunkikonsernin toiminnan rahavirran tammi-marraskuun toteuma oli 183,1 milj. euroa, mikä oli 15,2 milj. euroa enemmän kuin tilinpäätöksessä 2018.

Merkittävin syy on konsernin vuosikateen kasvu 16,8 milj. eurolla. Muutoksen taustalla olevia syitä on käsitelty konsernituloslaskelman analysoinnin yhteydessä. Tampereen ammattikorkeakoulu Oy:n 45,9 milj. euron omistuksen luovutus Tampereen korkeakoulusäätiölle vuonna 2018 selittää olennaisia muutoksia satunnaisissa erissä ja tulorahoituksen korjauserissä. Tulorahoituksen korjauserissä vuosikatetta oikaistaan konsernin saamien pysyvien vastaavien

hyödykkeiden luovutusvoittojen ja -tap-
pioiden, osakkuusyhteisöjen tulososuuk-
sien ja osinkojen sekä pakollisten varaus-
ten muutosten osalta.

Investointien rahavirrat osoittavat sen
rahavarojen käytön, joiden avulla järjes-
tetään palvelutuotannon edellytykset ja
kerrytetään tulevia rahavirtoja pitkällä
aikavälillä. Konsernin investointien raha-
virta oli tammi-marraskuussa -302,6 milj.
euroa, mikä on 139,8 milj. euroa vähem-
män edellisvuoden tilinpäätöshetkeen
nähdessä. Investointimenojen toteuma oli
157,8 milj. euroa vähemmän kuin edel-
lisenä vuonna. Rahoitusosuudet inves-
tointimenoihin ovat laskeneet 21,3 milj.
euroa Tampereen Raitiotie Oy:n rahoi-
tusosuuksien vähentymisen vuoksi. Mar-
raskuun lopun tilanteesta laaditun kon-
serniennusteen mukaan vuoden 2019
investointitaso tulee olemaan 431,6 milj.
euroa, mikä on hieman edellisvuotta vä-
hemmän.

Kaupungin osuus investoinneista oli
konsernin suurin. Kaupungin nettoin-
vestoinnit olivat tammi-marraskuussa

noin 130 milj. euroa. Kaupungin inves-
tointeja on analysoitu kaupungin in-
vestointien toteumavertailun ja rahoi-
tuslaskelman analyysien yhteydessä.
Tampereen Raitiotie Oy:n nettoinves-
toinnit olivat 60 milj. euroa ja Tampereen
Sähkölaitos-konsernin 24 milj. euroa.
Myös PSHP-konserni investoi tilikaudella
merkittävästi, kaupunkikonsernin osuus
sairaanhoitopiirikonsernin nettoinves-
toinneista oli 30 milj. euroa. Esitetyissä
investointiluvuissa ei ole huomioitu kon-
sernitilinpäätöksen eliminointien vaiku-
tusta. Merkittävimpien tytäryhteisöjen
investointeja on analysoitu tarkemmin
Konsernikatsaus-osiossa.

Konsernin toiminnan ja investointien
rahavirran toteuma oli tammi-marras-
kuussa 119,4 milj. euroa negatiivinen.
Rahavirran negatiivisuus tarkoittaa sitä,
että toiminnan rahavirta ei ole riittänyt
kattamaan konsernin investointimenoja
kokonaisuudessaan, vaan menoja kate-
taan rahavaroja vähentämällä tai lainoja
lisäämällä. Investointien tulo-rahoitus-
prosentti oli 64, eli alkuvuoden vuosika-

INVESTOINNIT

431,6 milj. €

(TP Enn 19)

te kattoi investointien omahankintame-
noista 64 prosenttia.

Rahoituksen rahavirrat osoittavat an-
tolaina- ja muiden saamisten, toimek-
siantojen varojen ja pääomien, vaih-
to-omaisuuden sekä oman ja vieraan
pääoman muutokset tilikauden aikana.
Konsernin rahoituksen rahavirta toteu-
tuma tammi-marraskuussa oli 103,7 milj.
euroa. Konsernin lainakannan muutos
oli kaudella 148,0 milj. euroa. Kaupunki
nosti tammi-marraskuussa 95,0 milj. eu-
roa uutta pitkäaikaista lainarahoitusta ja
lyhensi olemassa olevia lainoja 43,4 milj.
eurolla. Konserniyhteisöistä Tampereen
Raitiotie Oy nosti tarkastelujaksolla pit-
käaikaista lainaa 65,0 milj. euroa ja Tam-
pereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy,
Tampereen Vuokratalosäätiö ja PSHP-
konserni kukin noin 20,0 milj. euroa.
Konserniennusteen mukaan korollisen
vieraan pääoman määrä tilikauden lo-
pussa tulee olemaan 1 823,0 milj. euroa.
Muut maksuvalmiuden muutokset muo-
dostuivat pääosin saamisten ja korotto-
mien velkojen muutoksesta.

Konsernin lainanhoitokate oli mar-
raskuun lopussa kaksi, mikä ilmaisee
konsernin lainanhoitokyvyn olevan tyy-
dyttävällä tasolla. Tunnusluvun arvo on
laskenut edellisen vuoden vastaavasta
ajankohdasta, tulkinnessa tulee kuiten-
kin huomioida kaupungin kertalyhen-
teisten lainojen erääntymisen vaikutus.
Vuonna 2018 kaupungin lainojen lyhen-
nykset olivat poikkeuksellisen pienet, mi-
kä on parantanut konsernin tunnuslukua.

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut	Tot 1-11 / 2019	TP 2018
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, milj. €	-827,5	-806,7
Investointien tulo-rahoitus%	64	42
Lainanhoitokate	2	2,5
Kassan riittävyys, pv	29	28

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta välituloksen viiden vuoden kertymän avulla seura-
taan investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä.

Investointien tulo-rahoitus

100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman pysyvien vastaavien
lisäyksiä joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

365 * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Konsernitase

Milj. euroa	30.11.2019	31.12.2018	Milj. euroa	30.11.2019	31.12.2018
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	636,7	636,7
Aineettomat oikeudet	12,2	13,2	Yhdistysten ja säätiöiden peruspääomat	0,3	0,3
Muut pitkävaikutteiset menot	129,3	132,6	Muut omat rahastot	33,3	39,8
Ennakkomaksut	3,1	2,0	Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	702,5	762,3
	144,6	147,8	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	15,3	-66,3
Aineelliset hyödykkeet				1 388,0	1 372,7
Maa- ja vesialueet	245,9	236,7	VÄHEMMISTÖOSUUDET	83,5	77,1
Rakennukset	1 576,9	1 627,1			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	672,3	706,8	PAKOLLISET VARAUKSET		
Koneet ja kalusto	99,8	102,9	Eläkevaraukset	1,8	2,2
Muut aineelliset hyödykkeet	33,9	33,6	Muut pakolliset varaukset	39,0	40,9
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	591,5	375,7		40,8	43,1
	3 220,3	3 082,8	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	20,1	21,3
Sijoitukset			VIERAS PÄÄOMA		
Osakkuusyhteisöosuudet	60,8	56,2	Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	1 814,5	1 612,2
Muut osakkeet ja osuudet	24,7	27,3	Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	93,5	84,6
Muut lainasaamiset	7,0	3,0	Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	51,1	106,6
Muut saamiset	1,2	1,1	Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	397,1	460,6
	93,7	87,6		2 356,2	2 263,9
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	3,4	5,1	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	3 888,7	3 778,1
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
Vaihto-omaisuus	35,7	34,5			
Saamiset					
Pitkäaikaiset saamiset	13,3	13,8			
Lyhytaikaiset saamiset	178,7	191,8			
Rahoitusarvopaperit	25,5	25,6			
Rahat ja pankkisaamiset	173,5	189,1			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	3 888,7	3 778,1			

LAINAKANTA

7 625 €/asukas

(TP Enn 19)

Konsernitase

Konsernitase osoittaa kaupunkikonsernin taloudellisen aseman selvittämällä konserniyhteisöjen varat ja velat. Konsernitase osoittaa konsernin oman pääoman sen jälkeen, kun konserniyhteisöjen keskinäiset saamiset ja velat, aktivoidut sisäiset katteet sekä keskinäinen omistus on vähennetty. Tampereen kaupunkikonsernin taseen loppusumma oli marraskuun lopussa 3 888,7 milj. euroa,

mikä oli 110,3 milj. euroa (2,9 %) enemmän kuin tilinpäätöksessä 2018. Konsernin lainakannan ennustetaan olevan vuoden lopussa 1 823,0 milj. euroa, mikä on 104,2 milj. euroa edellistä tilinpäätöstä enemmän. Lainakantaennuste asukasta kohden on 7 625 euroa, mikä tarkoittaa 318 euron kasvua edellisvuodesta. Oma-varaisuusaste oli marraskuun lopussa 39 %, mikä oli edellisen tilinpäätöksen

tasolla. Tunnusluvun hyvä tavoitetaso kaupunkikonsernissa on 50 %. Alkuvuoden muutoksilla konsernirakenteessa ei ole ollut olennaista vaikutusta konsernin taseeseen.

Pysyviä vastaavia ovat erät, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Pysyviin vastaaviin sisällytetään aineettomat ja aineelliset hyödykkeet sekä sijoitukset. Pääosa konsernin pysyvistä vastaavista on aineellisia hyödykkeitä, joita oli marraskuun lopun tilanteessa 3220,3 milj. euroa (82,8 % taseen loppusummasta). Pysyvät vastaavat kasvoivat tammi-marraskuun aikana 140,4 milj. eurolla (4,2 %) pääasiassa ennakkomaksujen ja keskenkäisten hankintojen 215,8 milj. euron (57,4 %) kasvun vuoksi. Merkittävimmät investoijat ovat kaupungin lisäksi Tampereen Raitiotie Oy, PSHP-konserni sekä Tampereen Vuokralatosäitiö. Marraskuun lopun tilanteesta laaditun konserniennusteen mukaan vuoden 2019 investointitaso tulee olemaan 431,6 milj. euroa.

Pysyvien vastaavien sijoitukset ovat kasvaneet tammi-marraskuussa 6,1 milj. eurolla (7,0 %) osakkuusyhteisösuuk-sien ja muiden lainasaamisten kasvun vuoksi. Osuudet osakkuusyhteisöissä on kasvanut vuoden aikana KOy Tampereen Monitoimiareenan ja Monetra Oy:n tultua osaksi konsernia. Lainasaamiset ovat kasvaneet KOy Tampereen Monitoimiareenalle annetun lainan vuoksi. Vaihtuvien vastaavien saamiset eivät ole täysin vertailukelpoisia edelliseen tilinpäätökseen kirjanpidon jaksotusten vuoksi.

Konsernitaseen tunnusluvut

	30.11.2019	31.12.2018
Konsernin omavaraisuusaste, %	38	39
Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, %	106	94
Konsernin kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 euroa	717 813	695 950
Konsernin kertynyt ylijäämä (alijäämä), euroa / asukas	3 013	2 958
Konsernin lainat, euroa / asukas	7 831	7 307
Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 euroa	1 865 598	1 718 791
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1 000 euroa	6 972	3 012
Asukasmäärä	238 245	235 239

Konsernin omavaraisuusaste, %

=100 * (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi) /

(Koko pääoma - Saadut Ennakot)

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Konsernin lainakanta 31.12.

=Korollinen vieras pääoma

Konsernin lainasaamiset 31.12.

=Sijoituksiin merkityt Joukkovelkakirjalainasaamiset ja Muut lainasaamiset

Jaksotuksilla on vaikutusta etenkin lyhyt-aikaisiin saamisiin. Rahat ja pankkisaa-miset ovat pienentyneet 15,6 milj. euroa (8,2 %) edellisestä tilinpäätöksestä.

Konsernin oma pääoma oli marras-kuun lopussa 1 388,0 milj. euroa (35,7 % taseen loppusummasta). Tampereen kaupungin elinkeinorahaston lakkaut-taminen aiheutti 6,5 milj. euron siirron muista omista rahastoista edellisten tili-kausien ylijäämään.

Konsernin korollinen vieras pääoma kasvoi tammi-marraskuussa 148,0 milj. eurolla (8,5 %). Uutta pitkäaikaista lainaa on nostettu 255,8 milj. euroa ja vanho-ja lainoja lyhennetty 104,0 milj. eurolla. Lyhytaikaisten lainojen muutos oli -3,8

milj. euroa. Konsernin lainakanta mar-raskuun lopussa oli 1 865,6 milj. euroa, mikä on 7 831 euroa asukasta kohden. Lyhytaikainen koroton vieras pääoma ei ole täysin vertailukelpoinen edelliseen tilinpäätökseen kirjanpidon jaksotusten vuoksi.

Konsernin suhteellinen velkaantunei-suus oli marraskuun lopun tilanteessa 106 % prosenttia, mikä tarkoittaa, että tammi-marraskuun käyttötulot eivät olisi riittäneet konsernin vieraan pää-oman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuo-toista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

KONSERNIKATSAUS

Konsernikatsaus-osiossa seurataan huhti-, elo-, marras- ja joulukuussa kaupunkikonsernin tytäryhteisöjen talouden kehitystä. Marraskuun katsauksessa seurattavat tytäryhteisöt ovat Tampereen Sähkölaitos -konserni, Pirkanmaan Jätehuolto -konserni, Finnpark-konserni,

Tampere-talo Osakeyhtiö, Tampereen Palvelukiinteistöt Oy, Tampereen Kotilinnasäätiö, Tampereen Vuokra-asunnot Oy, TREDU-Kiinteistöt Oy, Tampereen Vuokralatosäätiö, Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy, Särkänniemi-konserni, Tuomi Logistiikka Oy, Tullinkulman

Työterveys Oy, Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy, Tampereen Tilapalvelut Oy ja Pirkanmaan Voimia Oy. Tampereen Raitiotie Oy:stä on erillinen, laajempi raportti toiminnan ja talouden katsauksen lopussa.

Tampereen Sähkölaitos -konserni

Tampereen Sähkölaitos -konsernin tammi-marraskuun liikevaihto ylitti 1,2 milj. eurolla edellisen vuoden tason. Sähkön SPOT-markkinahinnat Suomessa toteutuivat 3,7 % edellisvuotta matalammalla tasolla. Sähkölaitoksen sähkön myyntivolyymit jäivät 0,9 % alle 2018 tason, mutta sähkön vähittäismyynnin liikevaihdossa saatiin aikaan 2,1 milj. euron nousu sähkönmyynnin asiakassegmenttimuutoksista ja myyntihetken ajallisuudesta kohdentumisista johtuen. Lämmön myyntivolyymit tavoittivat edellisen vuoden tason. Lämmön perusmaksutulot ovat pienentyneet useamman vuoden ajan asiakkaiden energiatehokkuuksien parantuessa. Polttoaineiden hintakehitys on ollut epäsuotuisa. Puuperäiset polttoaineet kallistuivat 7,7 % ja kaasu 4,4 % vuoden 2018 tasosta. Lisäksi panostukset kehityshankkeisiin ovat nostaneet konsernin kustannustasoa. Vaikka tuotantokustannukset ovat nousseet useamman vuoden peräkkäin, on kaukolämmön myyntihinnat pidetty vuoden 2013 tasolla. Konsernin poistotaso pienentyi 4,0 milj. eurolla edellisvuoden tasosta, mutta sen vaikutus ei ollut riittävä kompensoimaan markkinoiden tuomaa epäsuotuisaa vaikutusta ja liike tuloksessa jäätiin 1,3 milj. euroa alle edellisvuoden tammi-marraskuun tason.

Sähkölaitoksen koko vuoden 2019 liike tuloksen ennustetaan toteutuvan lähes vuoden 2018 tasolla ja kannattavuuden olevan hyvä (SIPO 9,5 %), vaikka

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	251,0	288,7	287,4	-1,3
Liikevoitto (-tappio)	39,1	46,4	46,0	-0,4
Nettotulos	23,2	28,9	28,7	-0,2
Tilikauden yli-/alijäämä	23,2	28,9	28,7	-0,2
Investoinnit	24,3	29,9	29,4	-0,5
Korollinen vieras pääoma	274,0	288,0	274,0	-14,0
Taseen loppusumma	520,2	549,2	533,7	-15,4
Sijoitetun pääoman tuotto-%	8,9	10,0	9,5	-0,5
Liikevoitto-%	15,6	16,1	16,0	-0,1
Nettotulos-%	9,3	10,0	10,0	0,0
Omavaraisuusaste-%	31,2	29,5	31,3	1,8
Henkilöstömäärä	395	388	395	7

liikevaihdossa jäädään jälkeen edellisvuoden tasosta ja kulutaso on kasvanut. Merkittävä syy tulostason pysymiseen on konsernin poistotason pienentyminen 4,3 milj. eurolla, kun yhtiöittämisen yhteydessä syntynyt liikearvo tuli poistetuksi vuoden 2018 aikana.

Näkymät vuodelle 2020 ovat jonkin verran heikommät kuin vuodelle 2019. Sähkön markkinahintaennuste vuodelle 2020 on noin 5 % matalampi kuin vuoden 2018 toteuma oli. Pienestä hinnanalaskusta huolimatta sähkön hintataso on yleisesti viime vuosiin verrattuna hyvä. Suomen kaasumarkkina aukeaa kilpailulle vuoden alusta ja Sähkölaitoskin pääsee osittain hyötymään Euroopan halvoista kaasun referenssihinnoista. Kilpailu energian vähittäismarkkinoilla jatkuu haastavana ja Brexit tuo epävarmuutta mm. päästökauppamarkkinoille.

Liiketulos on herkkä markkinoiden ja säätilojen muutokselle.

Vuoden 2019 investointiennuste konsernilla on 29,4 milj. euroa. Euromääräisesti isoimmat investoinnit muodostuvat kaukolämpöverkon peruskorjauksista 2,9 milj. euroa ja panostuksista kaukojäähdytysliiketoiminnan laajentamiseen 2,3 milj. euroa. Konsernissa on menossa merkittäviä tietojärjestelmien päivityshankkeita ja Naistenlahti 3 esiselvitys. Muuten investoinnit ovat pääosin tyypillisiä vuosittaisia kunnossapito- ja muita investointeja, joilla toteutetaan pitkän tähtäimen suunnittelun mukaista laitosten ja verkkojen peruskorjausta ja laajentamista. Tietojärjestelmähankkeista uusi asiakastietojärjestelmä, Extranet ja HR-järjestelmät on otettu onnistuneesti tuotantokäyttöön ja ERP on testausvaiheessa.

Pirkanmaan Jätehuolto -konserni

Pirkanmaan Jätehuolto -konsernin talous on vakaa mahdollistaen toiminnan kehittämisen ja tulevaisuuden investoinnit tehokkaan jätehuollon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Yhtiön asiakashinnoittelu on myös selvästi Suomen edullisimmasa kolmanneksessa.

Yhtiön perusliiketoiminnan odotetaan lähivuosina pysyvän nykyisen kaltaisena nykyisillä volyymitasoilla. Yhtiön tilikauden ylijäämä tulee vuonna 2019 olemaan edellistä tilikautta suurempi johtuen pakollisten varausten tuloutumisesta. 2020-luvun alkupuolen tilikauden ylijäämä tulee pienentymään edellisten vuosien tasosta johtuen poistomassan isosta kasvusta biolaitoksen käyttöönoton myötä 2020.

Yhtiö on aloittanut biolaitosinvestoinnin toteuttamisen kesällä 2019. Biolaitoksen arvioidaan olevan tuotantokäytössä loppuvuodesta 2020. Biolaitosinvestointi parantaa merkittävästi biojätteen energia- ja ravinnehyödyntämistä. Biolaitoksella on myös selkeä merkitys yhtiön toi-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	38,4	42,8	41,8	-1,0
Liikevoitto (-tappio)	3,7	2,9	4,0	1,1
Nettotulos	3,1	2,4	3,3	0,9
Tilikauden yli-/alijäämä	3,1	2,4	3,3	0,9
Investoinnit	8,2	4,8	11,5	6,7
Korollinen vieras pääoma	0,5	0,5	0,5	0,0
Taseen loppusumma	75,3	78,1	75,5	-2,6
Sijoitetun pääoman tuotto-%	8,5	6,2	7,9	1,7
Liikevoitto-%	9,7	6,9	9,6	2,7
Nettotulos-%	8,2	5,6	7,9	2,3
Omavaraisuusaste-%	61,5	62,0	61,6	-0,4
Henkilöstömäärä	87	86	87	1

minnan hiilijalanjäljen pienentämisessä, sillä biolaitoksen paikallisista jätteistä tuotamilla uusiutuvilla polttoaineilla tullaan korvaamaan esimerkiksi jätteenkuljetuksen käyttämiä fossiilisia polttoaineita.

Konsernin tytäryhtiöt Pirkan Putkikeräys Oy ja Ranta-Tampellan Putkikeräys

jatkavat alueellisten putkikeräysjärjestelmien rakennuttamista vielä pitkälle 2020-luvulle. Pirkanmaan Jätevesipalvelut Oy:n liiketoiminta on lopetettu alkuvuodesta 2019 ja yhtiö sulautuu emoyhtiöönsä loppuvuoden 2019 aikana.

Finnpark-konserni

Finnpark-konsernin talous on kehittynyt pääosin ennustetusti ja strategian mukaisesti. Edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna yhtiön liikevaihto on kuluven kauden aikana kasvanut ja kannattavuus on parantunut. Loppuvuodeksi kasvun on ennustettu jatkuvan vakaana, mutta joulukuun useat arkipyhät heikentävät joulukuun tuloa suhteessa alkuvuoteen.

Pysäköintiliiketoiminnan tulot ovat jatkaneet tasaista kasvuaan edellisvuoteen verrattuna. Sopimus pysäköinnin kasvu on ollut lyhytaikapysäköinnin kasvua nopeampaa. Pysäköintikohteista erityisesti P-Hämppi on jatkanut sekä sisäänajojen että myynnin osalta edelleen positiivisella kehityskäyrällä. Ruuhkaisimpaan aikaan hallin kapasiteetin rajat tulevat jo vastaan. Lyhytaikatariffimuutoksia ei ole tehty vuosina 2017-2019, joten kasvu on syntynyt volyymin kautta. Noutoparkki muutettiin kesän aikana Sähkölatausparkiksi, jossa kaikki pysäköintiruudut varustettiin latauspistokkeilla. Pysäköintiliiketoiminnan kehityksen odotetaan jatkuvan positiivisena edellisvuoteen verrattuna.

Kiinteistöliiketoiminnassa tyhjien tilojen osuutta on saatu edelleen pienennet-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	25,6	25,6	27,6	2,0
Liikevoitto (-tappio)	6,7	6,2	6,6	0,4
Nettotulos	4,1	3,5	3,7	0,2
Tilikauden yli-/alijäämä	4,1	3,5	3,7	0,2
Investoinnit	2,1	16,4	2,5	-13,9
Korollinen vieras pääoma	65,1	69,9	65,1	-4,8
Taseen loppusumma	125,7	128,0	123,8	-4,2
Sijoitetun pääoman tuotto-%	6,4	5,7	5,9	0,2
Liikevoitto-%	26,1	24,2	24,0	-0,2
Nettotulos-%	15,9	13,7	13,5	-0,2
Omavaraisuusaste-%	37,2	36,5	37,8	1,3
Henkilöstömäärä	53	54	53	-1

tyä, minkä vuoksi tulovirrat ovat kasvussa ja tulonäkymä noudattaa edellisvuotta korkeampaa trendiä. Myös kiinteistöliiketoiminnan tuloksen ennustetaan yltävän edellisvuotta paremmaksi.

Tilikauden aikana ei ole tehty merkittäviä yksittäisiä investointeja, mutta tilikauden yhtenä keskeisenä hankkeena on ollut Triplan kauppakeskuksen pysäköintitarkaisun toteutus Helsingin Pasilassa. Hanke sujui suunnitellusti ja kauppakeskuksen toiminta on käynnistynyt vilkka-

na. Triplan myötä Finnpark perusti syksyllä Helsinkiin uuden alueyksikön, jonka jälkeen Finnparkilla on toimipisteet Tampereella ja Helsingissä.

Pysäköintipalvelu Moovyn kehitys Platform-liiketoimintamallin mukaisesti jatkuu edelleen. Moovyn odotetaan liittyvän merkittävästi uusia käyttäjiä pääkaupunkiseudulta. Finnpark on mukana Kampin alueelle rakennettavassa pysäköintihankkeessa. Tavoitteena on toimia pysäköintihallin omistajana ja operaattorina.

Tampere-talo Osakeyhtiö

Tampere-talo Oy:n talouden kehitys on toteutunut 30.11.2019 mennessä vahvana kasvuna. Edelliseen vuoteen nähden tuotot yhteensä ovat lisääntyneet 2,103 milj. euroa, joista liikevaihdon nousu on ollut 19,70 %. Liiketoiminnan muut tuotot ovat alentuneet 1,5 %, mikä johtuu pienentyneistä apurahoista. Apurahojen pienentymiseen vaikuttaa yhtiön tekemän vahva kasvu ja plussamerkkinen tulos. Liikevaihdon nousuun on vaikuttanut ravintolamyynnin kasvu, Taviconin liiketoiminnan osto osaksi 1.4. aloittanutta Events Tampere -tapahtumayksikköä sekä sen hoitamat kaupunkitapahtumat sekä Tampere-talo Oy:n ohjelmatoimiston omat isot tuotannot. Vuoden 2019 tuolosennuste on noin 14 000 euroa. Vuonna 2019 kaupungin toiminta-avustus alenee 119 000 euroa, ollen 1,046 milj. euroa.

Vuoden 2019 aikana on investointeja toteutettu yhteensä 241 944 eurolla, joista 10 % kohdistui IT-järjestelmien kehittämiseen ja loput 90 % teknisten laitteiden hankintoihin. Loppuvuonna tulemme suunnitelman mukaisesti tekemään investointeja vielä n. 342 000 eurolla, joista merkittävimmät hankinnat ovat Tampere-talon juhlaavustuksen, kuvamodulaattorien uudistus, ym. tekniset laitteet sekä IT-järjestelmien edelleen kehittäminen.

Tampere-talon kävijämäärä on 30.11.2019 mennessä kasvanut 21,61% ja tilaisuuksien määrä lisääntynyt 7,52% edelliseen vuoden samaan ajankoh-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	19,6	18,9	20,9	1,9
Liikevoitto (-tappio)	0,1	0,1	0,0	-0,1
Nettotulos	0,1	0,1	0,0	-0,1
Tilikauden yli-/alijäämä	0,1	0,1	0,0	-0,1
Investoinnit	0,2	0,5	0,5	-0,1
Korollinen vieras pääoma	0,0	0,0	0,0	0,0
Taseen loppusumma	7,7	6,2	6,4	0,1
Sijoitetun pääoman tuotto-%	1,3	1,5	0,4	-1,1
Liikevoitto-%	0,5	0,5	0,1	0,4
Nettotulos-%	0,5	0,5	0,1	-0,4
Omavaraisuusaste-%	57,5	58,4	58,4	0,1
Henkilöstömäärä	70	65	70	5

taan verrattuna. Tampere-talon päiväkävijämäärää 30.11.2019 mennessä oli 642 590 kävijää (31.12.2018 oli 605 575 kävijää). Kävijämäärää on kasvattanut kesän Andy Warhol-näyttely, oman tuotannon kävijämäärien kasvu sekä Events Tampereen tilaisuudet, joita on ollut yhteensä 30 ja niiden kävijämäärän ollessa 38 576 henkilöä marraskuun 2019 loppuun mennessä. Marraskuun loppuun mennessä tilaisuuksia oli 1029, joissa kävijöitä oli 461 899. Vuoden 2018 marraskuun loppuun mennessä oli 957, joiden kävijämäärä oli 379 812.

Tampere-talon yhteyteen rakennettavan Marriott-hotellin rakennustyöt ovat

loppusuoralla ja hotelli avataan tammi-kuussa 2020. Tampere-talo Oy rakentaa yhteisiä synergiaetuja Marriott-hotellin kanssa. Tampere-talo on laajentanut liiketoimintaansa perustamalla tapahtumayksikkö Events Tampereen. Uusi yksikkö tuottaa yritys- ja kaupunkitapahtumia sekä kongressi- ja kokouspalveluja. Osana uuden liiketoiminnan perustamista Tampere-talo Oy on ostanut Tampereen Messut Oy:ltä kongressitoimisto Tavicon Oy:n liiketoiminnan.

Tampere-talo Oy:n hallitus uudisti yhtiön strategiaa omistajatahdon mukaisesti panostaen kasvuun ja kehittymiseen.

Tampereen Palvelukiinteistöt Oy

Palvelukiinteistöt investoi uusiin rakennushankkeisiin merkittävässä määrin vuosien 2017 ja 2018 aikana. Suurimmat investointikohteet olivat Kangasalan Paolasema, Särkijärven logistiikkakeskus ja Laukontorin Paviljonki (Saunaravintola Kuuma). Näiden kolmen kohteen kokonaisinvestoinnit olivat yhteensä 22 milj. euroa ja kohdistuivat vuosille 2017 ja 2018.

Yhtiön tulos on katsauskaudella kehittynyt edellisvuotta merkittävästi paremmin johtuen kertaluonteisesta Koy MeTammelat Oy:n osakekannan myynnistä. Tehdyt investoinnit näkyvät eritoten korollisen vieraan pääoman ja rahoituskulujen nousuna sekä poistojen kasvuna. Näin ollen sekä sijoitetun pääoman tuotto-% että omavaraisuusaste heikkenivät vuoteen 2018 verrattuna.

Yhtiön kassavirta on hyvä ja jatkuu investointien ansiosta vahvana myös tulevaisuudessa. Isoja rakennushankkeita ei tällä hetkellä ole meneillään.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	5,6	4,9	5,7	0,8
Liikevoitto (-tappio)	1,0	1,1	1,2	0,1
Nettotulos	0,6	0,6	0,6	-0,0
Tilikauden yli-/alijäämä	0,6	0,6	0,6	-0,0
Investoinnit	0,2	18,3	1,0	-17,3
Korollinen vieras pääoma	33,1	32,4	31,9	-0,5
Taseen loppusumma	44,8	46,1	45,0	-1,1
Sijoitetun pääoman tuotto-%	2,5	2,6	2,6	0,0
Liikevoitto-%	18,3	22,0	19,0	-3,0
Nettotulos-%	9,9	13,0	11,0	-2,0
Omavaraisuusaste-%	25,1	24,0	26,0	2,0
Henkilöstömäärä	2	2	2	0

Koy MeTammelat Oy:n osakekannan myynti toteutui 10.5.2019 ja myynnistä tuloutui 0,4 milj. euron myyntivoitto.

Asuntotorin saneeraus alkoi 9/2019. Kustannusarvio 1,8 - 2,0 milj. euroa.

Palvelukiinteistöjen kohdekohtainen kiinteistöstrategia on saatu valmiiksi ja tämä mahdollistaa hallitun taseen kiertämisen.

Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy

Liikevaihto laski vertailukaudesta 3,6%. Kuluva tilikausi on tapahtumamäärältään pienempi kuin edellinen tilikausi.

Kulut olivat edellisvuotta suuremmat. Kasvu tuli erityisesti kiinteistöverosta ja maa-aluevuokrista.

Liikevoitto laski 746 tuhannesta eurosta 403 tuhanteen euroon.

Myös rahoituskulut kasvoivat edellisvuodesta ja tilikauden voitto jäi 108 tuhanteen euroon (vertailukausi 525 tuhatta euroa).

Yhtiö toteuttaa parhaillaan kahden miljoonan euron ravintola- ja seminaaritalainvestointia, jonka on tarkoitus valmistua tammikuussa.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	3,4	3,8	3,6	-0,2
Liikevoitto (-tappio)	0,4	0,6	0,3	-0,3
Nettotulos	0,1	0,1	-0,0	-0,1
Tilikauden yli-/alijäämä	0,1	0,1	-0,0	-0,1
Investoinnit	1,3	4,6	2,0	-2,6
Korollinen vieras pääoma	14,6	15,3	14,3	-1,0
Taseen loppusumma	24,7	25,7	25,5	-0,2
Sijoitetun pääoman tuotto-%	2,0	1,0	2,0	1,0
Liikevoitto-%	3,0	3,0	2,0	-1,0
Nettotulos-%	12,0	10,0	10,0	0,0
Omavaraisuusaste-%	40,0	35,0	40,0	5,0
Henkilöstömäärä	2	2	2	0

Tampereen Kotilinnasäätiö

Kotilinnasäätiön talous on kehittynyt erittäin hyvin, kun sitä vertaa samaan aikajaksoon edellisenä vuonna. Liikevaihto on kasvanut runsaalla 300 000 eurolla, vaikka Säätiölle ei ole valmistunut uusia kiinteistöjä vuoden aikana, eikä myöskään vuokrat ole nousseet. Kasvu johtuu entisestään parantuneesta käyttöasteesta (11/19 99,2% ja 11/18 98,6%) sekä Sulkavuoren perusparannuksen valmistumisesta elokuussa (asutettu 100%). Liikevaihdon ennustetaan olevan vuoden lopussa n. 340 000 euroa suurempi kuin vuonna 2018. Kotilinnasäätiön talouden tunnusluvut tulevat kohentumaan entisestään vuodesta 2018. Uusia lainoja ei olla nostettu vuonna 2019.

Vuonna 2019 Kotilinnasäätiölle ei valmistu uusia asuntoja, Sulkavuoren Kotilinnan laaja peruskorjaus saatiin valmiiksi vuoden aikana.

Vuoden 2020 aikana käynnistyy 2-3 uudisrakennushankkeen rakentaminen. Pappilanpuiston palvelukeskuksen viereen osoitteessa Kourutaltankatu 8 alkaa

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	12,7	13,5	13,8	0,3
Liikevoitto (-tappio)	4,9	2,6	3,5	0,9
Nettotulos	2,1	1,4	1,8	0,4
Tilikauden yli-/alijäämä	2,1	0,0	0,0	0,0
Investoinnit	3,6	5,1	3,6	-1,5
Korollinen vieras pääoma	82,9	85,4	82,7	-2,7
Taseen loppusumma	102,8	102,9	102,4	-0,5
Sijoitetun pääoman tuotto-%	4,1	2,8	4,0	1,2
Liikevoitto-%	38,0	19,3	20,0	0,7
Nettotulos-%	16,7	10,4	12,0	1,6
Omavaraisuusaste-%	14,0	15,9	17,0	1,1
Henkilöstömäärä	13	15	15	0

noin 85 asunnon ARA-rahoitteisen uudiskohteen rakentaminen. Kohde toteutetaan ns. ranskalaisena urakkana.

Toinen uudishanke on Ranta-Tampellan alueelle yhteistyössä Tampereen Vuokratalosäätiön kanssa rakennettava, alueen maamerkinäkin toimiva asuntokohde. Rakennukseen valmistuu vuoden

2022 alkupuolella noin 60 uutta asuntoa kotilinnalaisille. Kohde on tarkoitus toteuttaa ARA-hintaisena hankkeena.

Käymme jatkuvasti keskustelua Tampereen kaupungin kiinteistötoimen kanssa mm. uusille kaava-alueille tulevista säätiön toimintaan soveltuvista tonteista.

Tampereen Vuokra-asunnot Oy

Talouseläytys on edennyt budjetoidun talousarvion mukaisesti.

Männistönraitin rakennushanke käynnistyi 2018 valmistuen marraskuussa 2019. Kohteeseen valmistui yhteensä 75 uutta arava-asuntoa. Hanketta varten kilpailutettu 8,5 miljoonan korkotukilaina on nostettu neljässä erässä vuoden 2019 aikana.

Keväällä 2020 käynnistyy Kaupin hanke (Kuntokatu 11B). Kohde on vapaa-rahoinen ja kohteeseen valmistuu 54 asuntoa. Hanketta toteutetaan ensi vuonna kassavaroin, hankkeen lainoitus kilpailutetaan vasta vuoden 2021 alussa.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	18,4	19,8	20,1	0,3
Liikevoitto (-tappio)	4,7	4,6	5,2	0,5
Nettotulos	4,1	3,7	4,2	0,5
Tilikauden yli-/alijäämä	4,1	0,0	1,5	1,5
Investoinnit	3,4	9,8	5,0	-4,8
Korollinen vieras pääoma	52,9	47,7	53,0	5,3
Taseen loppusumma	100,6	91,4	98,4	7,0
Sijoitetun pääoman tuotto-%	5,5	5,4	4,9	-0,5
Liikevoitto-%	25,4	23,4	25,7	2,3
Nettotulos-%	22,4	18,6	20,8	2,2
Omavaraisuusaste-%	46,0	46,0	46,0	0,0
Henkilöstömäärä	19	19	19	0

Tredu-Kiinteistöt Oy

Tredu-Kiinteistöt Oy on viime vuosina investoinut merkittävässä määrin oppimisympäristöihin.

Investointien myötä yhtiön korollinen vieraspääoma ja poistot ovat kasvaneet merkittävästi.

Yhtiön kassavirta on hyvä ja jatkuu toteutettujen investointien ansiosta vahvana myös tulevaisuudessa.

Yhtiö on yleishyödyllinen ja yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön tarkoituksena ei ole voiton tuottaminen osakkeenomistajille, vaan tulos on käytettävä yhtiön toiminnan kehittämiseen.

Yhtiössä on laadittu kiinteistökohdainen kiinteistöstrategia, jossa on huomioitu Tredun toiminnan sopeuttamistoimenpiteiden aiheuttamat tilatarvemuutokset. Tredulta vapautuville kohteille on laadittu kehityssuunnitelmat, joilla varmistetaan toiminnan pitkän tähtäimen kannattavuus.

Investointien osalta on meneillään väli vuosi. Nokian Kankaantaankadun kamppushankkeen kilpailuttaminen päättyi

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	12,4	11,5	13,6	2,0
Liikevoitto (-tappio)	3,0	0,5	2,7	2,3
Nettotulos	1,5	-0,7	1,6	2,3
Tilikauden yli-/alijäämä	1,5	-0,7	1,6	2,3
Investoinnit	2,2	6,3	2,9	-3,4
Korollinen vieras pääoma	77,4	81,6	76,3	-5,4
Taseen loppusumma	188,5	192,2	188,5	-3,7
Sijoitetun pääoman tuotto-%	5,9	0,3	6,4	6,1
Liikevoitto-%	24,1	4,0	20,2	16,2
Nettotulos-%	11,9	-6,1	11,8	17,9
Omavaraisuusaste-%	55,2	57,1	55,2	-1,9
Henkilöstömäärä	4	4	4	0

13.12. ja hankkeen urakoitsijaksi valittiin YIT Suomi Oy, jonka johdolla alkaa hankkeen toteuttamisvaihe. Vanhat rakennukset puretaan ja uuden lukion ja Tredun toimipisteen on tarkoitus valmistua 2022.

Vuoden 2019 tulostenusteissa on huomioitu Kankaantaankadun A- talon alaskirjauksena 0,9 miljoonaa euroa.

Alaskirjaus jaksotetaan kolmelle vuodelle 2019-2021.

Tampereen seudun ammattiopisto Tredun vuokrasopimukset siirretään Tampereen kaupunki, kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palvelualueelta Tredun ja Tredu-Kiinteistöt Oy:n väliseksi 1.1.2020 nykyisin sopimusehdoin.

Tampereen Vuokratalosäätiö

Liikevaihtoa kertyi 3,2 M€ edellisvuoden vastaavaa paremmin. Vuokratuotot ovat toteutuneet +0,9 M€. Kasvu johtuu lähinnä uusista kiinteistöistä, mutta kasvua pienentää ennakoitua suurempi tyhjäkäynti -0,2M€. Tuottojen kasvu tulee pääosin muista tuotoista kuin asuntojen vuokrista, joissa on VTS Kiinteistöpalvelu Oy:n sulautumisyhdistelyn tulos +1,7 M€.

Hoitokulut ovat kasvaneet 1,2 M€ edelliseen vuoteen verrattuna, mikä johtuu suurimmaksi osaksi VTS Kiinteistöpalvelu Oy:n sulautumisen sekä eläköitymisjärjestelyiden aiheuttamista korkeammista palkkakustannuksista (0,4 M€) sekä korkeammasta kiinteistöjen korjaustasosta (0,4 M€). Rahoitustuotoissa ja -kuluissa osinkotulot ovat edellisvuotta suuremmat +0,3 M€ ja korkokulut ovat toteutuneet suunnilleen edellisen vuoden tasolla. Korkosuojaus lisätään tarvittaessa tulevaisuuden painotuksella ja pyritään tekemään ylimääräisiä lyhennyksiä noin 2,2 M€.

Kannattavuuden arvioidaan olevan sama tai edellisvuotta hieman parempi sijoitetun pääoman tuotto prosentilla,

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	61,5	63,7	67,0	3,3
Liikevoitto (-tappio)	16,9	16,4	17,0	0,6
Nettotulos	14,3	13,1	13,8	0,7
Tilikauden yli-/alijäämä	0,0	0,0	0,0	0,0
Investoinnit	34,6	24,2	35,0	10,8
Korollinen vieras pääoma	265,5	261,3	267,5	6,2
Taseen loppusumma	369,6	350,3	371,6	21,3
Sijoitetun pääoman tuotto-%	7,2	6,5	6,7	0,2
Liikevoitto-%	27,5	25,7	25,7	0,0
Nettotulos-%	23,2	20,6	20,7	0,1
Omavaraisuusaste-%	25,5	22,8	25,3	2,5
Henkilöstömäärä	65	46	65	19

liikevoitto- tai nettotulosprosentilla mitattuna.

Vuokra- yms. saamisten määrä on noussut viime vuodesta, mikä johtuu yleisestä taloustilanteen heikkenemisestä ja säätiön vuokralaisten alhaisen tulo-tason seurauksena olevasta maksukyvyyn heikkenemisestä. Hakijamäärä on ollut kasvussa, mutta hyväksytyjen vuokralaisten tulotaso on jatkuvasti hyvin alhainen.

Seuraavat asuinrakennusten investoinnit ovat käynnissä aikataulussa: Pikkuniemenkatu 2, 106 asuntoa, valmis 1/2020; Nikinväylä 5, täydennysrakentaminen 10 asuntoa, valmis 12/2019 ja pihat 5/2020; Opiskelijankatu 31, 106 asuntoa, valmis 10/2020 sekä remonttikohteina Ruokomäenkatu 11, valmis 11/2019; Nikinväylä 5, valmis 12/2019 ja pihat 5/2020.

Tampereen Särkänniemi -konserni

Särkänniemen liikevaihto on kasvanut alkuvuonna 2,3 milj. euroa viime vuoteen verrattuna. Positiiviseen kehitykseen on monta syytä. Särkänniemi on noudattanut useana vuonna kehitysohjelmaa, jonka mukaiset investoinnit ovat houkuttelleet uusia asiakkaita. Investoinnit eivät ole enää olleet yksittäisiä laitehankintoja vaan on keskitytty aluekokonaisuuksiin. Investointien ympärille on rakennettu Särkänniemen oman markkinointiosaston toimesta markkinointikampanjoita, jotka ovat olleet erityisen menestyksekkäitä. Ne ovat saaneet paljon näkyvyyttä erityisesti niille suunnatuissa kohderyhmissä.

Särkänniemi on kehittänyt ennakkomyyntiä viime vuosina. Ennakkomyynti on taannut varmaa tuloa, joka ei kuitenkaan ole ollut pois sesongin myynneistä.

Kesän 2019 sää oli erityisen hyvä huvipuistolle.

Funzonesin osuus liikevaihdon kasvusta on ollut alkuvuoden osalta 0,4 milj. euroa.

Joulukuussa Särkänniemen merkittävintä liikevaihtoa tulee Ravintola Näsinneulasta, Koiramäen joulusta ja Funzone-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	21,9	20,1	22,2	2,1
Liikevoitto (-tappio)	1,3	-0,4	0,7	1,1
Nettotulos	1,6	-0,7	0,3	1,0
Tilikauden yli-/alijäämä	1,6	-0,5	0,3	0,7
Investoinnit	6,7	4,3	6,8	2,5
Korollinen vieras pääoma	13,8	11,9	13,8	1,9
Taseen loppusumma	33,0	30,7	32,0	1,3
Sijoitetun pääoman tuotto-%	7,0	-1,0	3,0	4,0
Liikevoitto-%	6,0	-2,0	3,0	5,0
Nettotulos-%	7,0	-4,0	1,0	5,0
Omavaraisuusaste-%	57,0	57,0	55,0	-2,0
Henkilöstömäärä	159	298	298	0

sista. Joulukuun osuus koko vuoteen on kuitenkin hyvin pieni, minkä takia isoja muutoksia ei tule loppuvuoden aikana.

Särkänniemen kannattavuus tulee olemaan hieman parempi kuin viime vuonna. Liikevoittoprosentti tulee kasvamaan kolmesta prosentista viiteen prosenttiin. Parantunut kannattavuus tulee suoraan liikevaihdon kasvusta. Aiempien vuosi-

en säästöt ovat kasanneet kustannuksia vuodelle 2019. Liikevaihdon kasvusta osa menee kulujen kattamiseen, eivätkä myynnin lisäeurot siksi paranna kannattavuutta täysimääräisesti.

Särkänniemen kesän 2019 merkittävintä investointia oli Boom-huvilaite ja sen lähi-alue. Tänä vuonna on aloitettu myös Näsinneulan näkötorin hissien uusiminen.

Tuomi Logistiikka Oy

Vuonna 2019 Tuomi Logistiikka Oy keskittyy toimintojen tehostamiseen ja vakiinnuttamiseen uusissa toimitiloissa.

Kaudella 1-11/2019 kumulatiivinen liikevaihto oli 99,3 milj. euroa ja vastaavasti edellisvuonna 92,9 milj. euroa, joten kasvua liikevaihdossa oli noin 7 %. Liikevoitto kaudella 1-11 oli 0,8 milj. euroa, edellisvuonna liikevoitto oli 0,4 milj. euroa. Myyntihinnasto yhdenmukaistettiin huhtikuussa 2019. Kustannuksia nosti alkuvuonna logistiikkakeskuksen käynnistäminen uusissa toimitiloissa ja kahden varaston yhdistäminen. Henkilöresursien lisäystä on tarvittu hankintapalveluiden vahvistamiseen, hyllytyspalvelun laajenemiseen sekä muutostilanteessa varaston palvelutason ja toimitusvarmuuden ylläpitämiseksi. Henkilömäärä oli 258 elokuun lopulla ja on kasvanut 25 henkilöllä verrattuna edelliseen vuoteen.

Koko vuoden ennusteen mukainen liikevaihto on 108,4 milj. euroa ja vuoden 2018 liikevaihto oli 101,3 milj. euroa. Liikevoittoennuste on 1,0 milj. euroa, budjetissa 0,3 milj. euroa ja viime vuonna -0,0 milj. euroa. Taseen loppusumma 11/19 oli 18,0 milj. euroa ja ennuste taseen loppusummasta vuoden 2019 lopulle on 18,0 milj. euroa. Tähän vaikuttavat kassavarojen ja käyttöpääomaerien muutokset. Leasingrahoituksen osuutta rahoitusmuotona on lisätty. Yrityksen kannattavuus oli kolmen ensimmäisen kuukauden aikana negatiivinen, mutta säästötoimenpiteiden ja tuottavuuden kehittämisen avulla kannattavuus on saatu parannettua tilivuoden aikana

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	99,3	101,3	108,4	7,2
Liikevoitto (-tappio)	0,8	-0,0	1,0	1,1
Nettotulos	0,7	-0,1	0,8	0,9
Tilikauden yli-/alijäämä	0,7	-0,1	0,8	0,9
Investoinnit	0,3	0,4	0,4	-0,1
Korollinen vieras pääoma	1,5	1,6	1,5	-0,2
Taseen loppusumma	18,0	17,1	18,0	0,9
Sijoitetun pääoman tuotto-%	19,6	-0,4	22,0	22,4
Liikevoitto-%	0,8	-0,0	1,0	1,0
Nettotulos-%	0,7	-0,1	0,7	0,9
Omavaraisuusaste-%	19,3	16,5	20,0	3,5
Henkilöstömäärä	255	228	260	32

positiiviseksi. Vuokratyövoiman käytön määrää on saatu vähennettyä. Ennustettu koko vuoden liikevoittoprosentti on 1,0%.

Tilikauden merkittävin investointi, sähköisen ostamisen KORI -järjestelmä helpottaa ostamista ja parantaa asiakaskokemusta asiakasrajapinnassa. Uusina ominaisuuksina asiakkaille ovat mm. mobiilikäyttö ja monipuoliset raportointimahdollisuudet. Järjestelmä korvaa aikaisemmin käytössä olleet Ostarin (Tampereen kaupunki) ja eTiltan (PSHP ja ympäryskunnat) ja laajentaa valikoimaa uusille tuotealueille. Järjestelmän tuotantokäyttö aloitettiin 2/2019 ja käyttöä laajennettiin kesään mennessä Ostari-asiakkaille ja kesän jälkeen eTilta-asiakkaille. Uusilta käyttäjiltä saatu palaute järjestelmästä on ollut positiivista.

Pirkanmaan sairaanhoitopiirille tehtävä Leikkuri-projekti on edennyt suunnitelman mukaan. Ohjelmistorobotiikkasovellusten käyttöä laajennetaan.

Toimintojen keskittäminen samoihin tiloihin parantaa yrityksen yhteistyötä ja logistiikkaa. Varastoautomaattien ja varastohallintaohjelman käyttöönotossa oli haasteita tammi-helmikuussa, mutta nyt toimitusvarmuus on saatu korjattua normaalille tasolle ja varaston tuottavuutta parannettua. Keväällä aloitetuilla säästötalkoilla on onnistuttu painamaan oman toiminnan kustannuksia edellisvuoden tasolle. Kustannussäästö- ja tehostamistoimia jatketaan loppuvuoden aikana. Yrityksen va. toimitusjohtajana toimi maaliskuusta elokuuhun Erkki Harju. Uusi toimitusjohtaja Vesa Haapamäki aloitti syyskuun alusta.

Tullinkulman Työterveys Oy

Tullinkulman Työterveys Oy:n (Pirte) tilikauti 2019 on sujunut kaksijakoisesti. Liikevaihdon kasvu oli alkuvuoden hyvää, kumulatiivinen kasvu on 7,4 % vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Koko vuoden liikevaihdon ennustetaan päättyvän noin 20,8 miljoonan euron tasolle. Kustannuspuolella on tapahtunut merkittävä siirtyminen pois vuokralääkäreiden käytöstä, kohti omaa palkattua henkilökuntaa ja ammatinharjoittajapohjalta toimivaa parempikatteista toimintaa, joka entistä paremmin mahdollistaa myös kehitystyön. Toisaalta Tullinkulman Työterveys Oy:n tulevaisuuteen liittyvä vaihtoehtojen selvittäminen on luonut epävarmuutta yhtiön toimintaan.

Tilikauden aikana on tehty n. 100 000 euron käyttöomaisuuden alaskirjauksia, joilla on ollut tilikauden tulosta heikentävä vaikutus. Tilikauden tuloksen ennustetaan päättyvän noin 200 000 euroa tappiolliseksi.

Yhtiö on tilikauden aikana avannut Kangasalalle täysin uuden toimipisteen sekä saneerauttanut TAYS:n alueella sijaitsevan toimipisteen tilat palvelemaan laajempaa toimintaa. Yhtiön vuosi sitten käynnistämä lääkärikeskustoiminta, hyvinvointipalvelut sekä erikoislääkäritarjonta kasvavat myös odotetusti ja tukevat työterveyspalveluita. Lääkärikeskustoiminnan käynnistäminen on lisännyt erikoislääkärien kiinnostusta

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	19,0	19,3	20,8	1,5
Liikevoitto (-tappio)	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1
Nettotulos	-0,3	-0,1	-0,2	-0,1
Tilikauden yli-/alijäämä	-0,3	-0,1	-0,2	-0,1
Investoinnit	0,2	0,8	0,2	-0,5
Korollinen vieras pääoma	1,0	1,1	1,0	-0,1
Taseen loppusumma	4,0	4,5	4,5	0,0
Sijoitetun pääoman tuotto-%	-22,0	-3,9	-13,0	-9,1
Liikevoitto-%	-1,0	-0,3	-1,0	-0,7
Nettotulos-%	-2,0	0,0	-1,0	-1,0
Omavaraisuusaste-%	3,0	11,6	5,0	-6,6
Henkilöstömäärä	219	210	220	10

Pirteä kohtaan, tämä tarjoaa myös laajemman, nopeamman ja liiketaloudellisesti kannattavamman mahdollisuuden toiminnan kokonaisvaltaiseen parantamiseen. Lääkärikeskustoiminnan tarjoamat eri alojen erikoislääkäripalvelut tuottavat työterveyshuollolle työkyvyn ylläpidossa tarvittavia konsultaatiopalveluita, jotka aikaisemmin ostettiin muilta toimijoilta. Nopeat konsultaatiot ja samaan potilastietojärjestelmään tehdyt kirjaukset nopeuttavat työterveyshuollon asiakkaiden hoitoa ja vähentävät kauttakulukulaskutukseen liittyviä hallinnon kustannuksia. Lääkärikeskustoiminnan liikevaihdon odotetaan yltävän tänä vuonna 300 000 euron vuosiliikevaihtoon, joten toiminta ei ole merkittävässä osassa Pirten kokonaistoimintaa. Yhtiö on pilotoinut vuoden 2019 aikana kiinteähintaisen työterveyspalvelun tuotantoa kahdella asiakasyrityksellä sekä on kehittänyt kiinteähintaista ratkaisuaan valmiiksi vuodelle 2020. Digihankkeista yhden osalta on jouduttu tekemään noin 70 000 euron alaskirjaus, mutta muut hankkeet ovat toteutuneet toivotusti, kuten HoitoChat, työnantajan Extranet ja automaattinen huonevarausjärjestelmä. Alaskirjatun järjestelmän tilalla on käytössä uusi ohjelmisto. Näin ollen edellisvuosien kaltaista investointitarvetta ei enää kohdistu yhtiön käytössä olevaan ICT-infrastruktuuriin.

toon, joten toiminta ei ole merkittävässä osassa Pirten kokonaistoimintaa. Yhtiö on pilotoinut vuoden 2019 aikana kiinteähintaisen työterveyspalvelun tuotantoa kahdella asiakasyrityksellä sekä on kehittänyt kiinteähintaista ratkaisuaan valmiiksi vuodelle 2020. Digihankkeista yhden osalta on jouduttu tekemään noin 70 000 euron alaskirjaus, mutta muut hankkeet ovat toteutuneet toivotusti, kuten HoitoChat, työnantajan Extranet ja automaattinen huonevarausjärjestelmä. Alaskirjatun järjestelmän tilalla on käytössä uusi ohjelmisto. Näin ollen edellisvuosien kaltaista investointitarvetta ei enää kohdistu yhtiön käytössä olevaan ICT-infrastruktuuriin.

Tampereen Tilapalvelut Oy

Vuoden 2019 liikevaihdon kertymä 1-11/2019 on n. 19,2 milj. euroa pienempi kuin edellisenä vuonna. Tampereen kaupungin suurien rakennushankkeiden aloitus on siirtynyt. Isoja hankkeita on ollut käynnissä huomattavasti vähemmän kuin vuotta aiemmin. Tilanne paranee vuonna 2020, koska tällä hetkellä on useita hankkeita hanke- ja toteutussuunnitteluvaiheessa. Vuoden lopun tilanteen liikevaihdon ennustetaan olevan n. 96,7 milj. euroa, joka on n. 18,1 milj. euroa vuoden 2018 tilinpäätöstä pienempi. Liikevaihdon putoaminen näkyy vastaavasti myös palveluiden ostojen ennusteen pienenemisenä.

Kiinteistöjen ylläpidon ennustetaan olevan budjetin mukainen. Sovittuun miljoonan euron tehostumistavoitteen pääsemiseksi, vuoden 2019 hinnoittelua pienennettiin palvelusopimusneuvotteluissa ja lisäksi ulkoa ostettuja töitä on pystytty korvaamaan omalla työllä

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	84,3	114,8	96,7	-18,1
Liikevoitto (-tappio)	1,5	1,7	1,6	-0,1
Nettotulos	1,2	1,3	1,2	-0,1
Tilikauden yli-/alijäämä	1,2	1,3	1,2	-0,1
Investoinnit	0,0	2,4	0,0	-2,4
Korollinen vieras pääoma	1,2	1,2	0,9	-0,3
Taseen loppusumma	13,9	15,7	14,5	-1,2
Sijoitetun pääoman tuotto-%	38,7	38,6	38,8	0,2
Liikevoitto-%	1,7	1,5	1,6	0,1
Nettotulos-%	1,4	1,1	1,3	0,1
Omavaraisuusaste-%	25,3	15,0	24,6	9,6
Henkilöstömäärä	229	229	229	0

henkilöstömäärää lisäämättä.

Palvelusopimuksen mukaisesti Tampereen Tilapalvelut arviolaskuttaa kiinteistöjen ylläpidon kustannukset kuukausittain ja laskutus tasataan toteumien mukaisiksi noin kolmannesvuosittain.

Vuoden 2018 tasauslaskutus toteutettiin eri tahdissa ja luvut eivät täten ole täysin vertailukelpoisia.

Vuoden 2019 liikevoiton ennustetaan olevan 1,55 milj. euroa, joka on 0,4 milj. euroa aiempaa ennustetta parempi.

Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy

Keskuspuhdistamohankkeen investointi etenee. Ensimmäinen louhintaurakka päättyi marraskuun lopussa ja toisen louhintaurakan hankintapäätös on tehty ja urakka alkoi joulukuussa. Louhintaurakka 2:ssa louhitaan valtaosa kiviainekista, noin 80 % ja tehdään merkittävä määrä kalliota vasten valettavista betonirakenteista. Louhinta 2:ssa tilaajina toimivat sekä Keskuspuhdistamo että Tampereen kaupunki. Kaupungin vastuulla on kiviaineksen kuljettaminen ja sijoittaminen hyötykäyttöön.

Biokaasulaitoksen suunnitteluaikaa on jatkettu ja suunnitelmat valmistuvat helmikuun 2020 loppuun mennessä. Biokaasulaitoksen avulla Sulkavuoren keskuspuhdistamosta tulee lämmön suhteen kokonaan omavarainen ja sähköenergian suhteen 50-60 prosenttisesti omavarainen. Viinikanlahden nykyisen puhdistamon alueelle rakennettava jätevedenpumppaamo on suunnittelussa. Viinikanlahden ja Raholan jätevedenpumppaamoiden rakentaminen aloitetaan vuoden 2020 loppupuoliskolla.

Siirtoviemäreiden toteutus eteni suunnitellusti. Yhteishankkeena toteutettavan Pereentien liittymän putkityöt ovat viimeistelyvaiheessa. Joulukuussa käynnistyi Viinikanlahden puhdistamolla to-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	0,0	0,0	0,0	0,0
Liikevoitto (-tappio)	-0,7	-0,6	-0,8	-0,2
Nettotulos	-0,7	-0,6	-0,8	-0,2
Tilikauden yli-/alijäämä	-0,7	-0,6	-0,8	-0,2
Investoinnit	12,1	4,7	19,0	14,3
Korollinen vieras pääoma	20,0	0,0	20,0	20,0
Taseen loppusumma	46,9	15,0	56,0	41,0
Sijoitetun pääoman tuotto-%	-2,6	-5,7	-3,6	2,1
Liikevoitto-%	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettotulos-%	0,0	0,0	0,0	0,0
Omavaraisuusaste-%	55,1	89,6	46,0	-43,6
Henkilöstömäärä	9	5	10	5

teutettava paineviemäreiden ja muiden johtojen rakentamisen yhteisurakka.

Sulkavuoren puhdistamon purkuputken vesilain mukaisesta luvasta saatiin Vaasan hallinto-oikeuden päätös, jossa valitukset hylättiin.

Marraskuussa on nostettu ensimmäinen lainaerä, 20 milj. euroa.

Sulkavuorella louhintavaihe jatkuu vuoden 2021 loppuun asti ja tunneleiden osalta kesäkuun loppuun 2022. Samaan aikaan valmistellaan Sulkavuoren kaikki-

en tekniikkalajien urakoita. Suunnitelmia kehitetään edelleen suoraviivaisempaan suuntaan. Seuraava käynnistytävä siirtoviemäriurakka on Raholasta Pirkkalan Haikkaan Pyhäjärven pohjaan asennettavat paineviemärit.

Keskuspuhdistamo pyrkii aktiivisesti viestittämään rakentamistilanteesta. Hankkeen edistymisestä kerrotaan kolmannesvuosiraporteissa, jotka ovat julkisia ja tilattavissa yhtiön kotisivuilta.

Pirkanmaan Voimia Oy

Pirkanmaan Voimia Oy:n ensimmäinen tilikausi on toteutunut kaudella 1-11/2019 suunniteltua paremmin: yhtiön kumulatiivinen liikevaihto on 56,9 milj. euroa (budjetoitu 57,1 milj. euroa) ja kauden liikevoitto 1,1 milj. euroa (budjetoitu 0,9 milj. euroa). Yhtiön liikevoittoennuste kuluvalle tilikaudelle on 0,7 milj. euroa, mikä on 23,0 % budjetoitua liikevoittoa enemmän. Suunniteltua parempi kannattavuustaso johtuu pääasiassa toteutumatta jäävistä mutta budjettiin sisältyvistä liiketoiminnan muista kustannuksista muun muassa yhtiöittämiseen liittyen.

Yhtiön investoinnit ovat toteutuneet tilikauden aikana suunnitelman mukaisesti. Tilikauden ennustetut investoinnit, 1,2 milj. euroa, koostuvat pääasiassa keittölaitteista ja kalusteista mutta myös järjestelmäkehitykseen ja hankesuunniteluun liittyvistä aineettomista investoinneista.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	56,9	0,0	61,7	61,7
Liikevoitto (-tappio)	1,1	0,0	0,7	0,7
Nettotulos	1,0	0,0	0,5	0,5
Tilikauden yli-/alijäämä	1,0	0,0	0,5	0,5
Investoinnit	1,0	0,0	1,2	1,2
Korollinen vieras pääoma	0,0	0,0	0,0	0,0
Taseen loppusumma	18,3	0,0	13,7	13,7
Sijoitetun pääoman tuotto-%	22,0	0,0	15,0	15,0
Liikevoitto-%	1,8	0,0	1,1	1,1
Nettotulos-%	1,7	0,0	0,9	0,9
Omavaraisuusaste-%	29,0	0,0	33,0	33,0
Henkilöstömäärä	703	0	703	703

Yhtiön budjetti tilikaudelle 1.1.-31.12.2020 on hyväksytty hallituksessa 26.11.2019. Tavoiteltu liikevaihtotaso vuonna 2020 on 61,3 milj. euroa ja liikevoitto 0,5 milj. euroa liikevoittoprosentti-

tavoitteen ollessa 0,9 %.

Vertailu edelliseen tilikauteen ei ole mahdollista, koska kyseessä on yhtiön ensimmäinen tilikausi.

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU

OLENNAISET POIKKEAMAT TALOUSARVIOON

Talousarvion toteutuminen - tilinpäätösennuste

Talousarvion toteumavertailu sisältää koonnin sitovien erien poikkeamista talousarvioon nähden sekä kaupungin eriyksiköiden talouden toteuma- ja tilinpäätösennustetiedot. Talousarvion toteumavertailuosion luvut sisältävät myös sisäiset erät pl. korkotuotot ja -kulut ja pitkäaikaisten lainojen lisäys.

Tilikauden tulos on ennusteen mukaan 41,6 milj. euroa alijäämäinen, mikä alittaa vuosisuunnitelman 12,2 milj. eurolla. Kaupunginvaltuusto on päättänyt 18.2.2019 § 26 muutoksista talousarvioon, joiden myötä alkuperäinen tulosta-voite -28,8 milj. euroa heikkeni.

Hyvinvoinnin palvelualueen toimintakatteen tilinpäätösennuste on 20,8 milj. euroa budjetoitua heikompi. Sosiaali- ja terveystalautakunnan ylitysennuste on 19,2 milj. euroa. Suurimmat ylitykset ovat Pirkanmaan sairaanhoitopiirin palvelutalauksessa sekä lastensuojelun sijais- huollon ja vammaispalvelujen ostopalveluissa. Sivistys- ja kulttuurilautakunnan ennuste on 1,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Suurimmat ylitykset ovat varhaiskasvatuksen henkilöstöku- luissa, palvelusetelipäivähoidossa ja kou- lukuljetuskustannuksissa.

Elinvoiman ja kilpailukyyn palvelu- alueen toimintakatteen tilinpäätösennuste on 3,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Elinvoima- ja osaamislau- takunnan toimintakate-ennuste on 2,1

milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Merkittävimminä syinä ylitykseen ovat ammatillisen koulutuksen henkilöstöme- nojen sekä työmarkkinatuen kuntaosuu- den ylittyminen. Asunto- ja kiinteistölau- takunnan toimintakatteen ennustetaan alittavan vuosisuunnitelman 1,3 milj. eurolla pääasiassa maa- ja vesialueiden sekä rakennettujen kiinteistöjen myyn- tivoittoennusteen alentumisen vuoksi. Ylityksestä 0,5 milj. euroa kohdistuu Hie- danrannan kehitysohjelmaan.

Kaupunkiympäristön palvelualueen toimintakatteen tilinpäätösennuste on lähes vuosisuunnitelman mukainen, yh- dyskuntalautakunnan toimintakatteen ennustetaan ylittyvän 0,1 milj. euroa. Toimintatuottojen ennustetaan toteutu- van 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana pääosin maanvastaanoton tuottojen alittumisen vuoksi. Rakennus- valvonnan ja kiinteistömuodostuksen tuottojen ennustetaan ylittyvän.

Liikelaitosten yhteenlaskettu 26,4 milj. euron liikeylijäämäennuste on 2,9 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Tampereen Vesi Liikelaitoksen 1,5 milj. euron ylitysennuste aiheutuu Keskus- puhdistamon suunnittelukustannusten kertapoistosta. Tampereen Infra Liike- laitoksen liikeylijäämäennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,7 milj. eurolla toi- mintakulujen ylitysennusteen vuoksi. Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitok-

TILIKAUDEN TULOS

-41,6 milj. €
(TP Enn 19)

INVESTOINTIEN TULORAHOITUSPROSENTTI

41,0 %
(TP Enn 19)

sen liikeylijäämäennuste ylittää vuosi- suunnitelman 0,3 milj. eurolla.

Tilinpäätösennusteen mukaan vuoden 2019 nettoinvestoinnit tulevat olemaan 179,9 milj. euroa, mikä on 54,6 milj. eu- roa alle vuosisuunnitelman mukaisen ta- son. Suurin ero vuosisuunnitelmaan on talonrakennushankkeilla (alitus 31,9 milj. euroa), Hiedanranta-kehitysohjelmalla (alitus 6,5 milj. euroa), Konsernihallinnon yhteisissä erissä (alitus 4,6 milj. euroa), Sivistys- ja kulttuurilautakunnan Kult- tuuri- ja vapaa-aikapalvelujen investoin- neissa (alitus 4,9 milj. euroa) sekä Yhdys- kuntalautakunnan Kaupunkiympäristön palvelualueella (ylitys 5,0 milj. euroa).

PALVELUALUEIDEN YHTEENLASKETTU TOIMINTAKATE

- 24,4 milj. €
(TP Enn 19/VS 19)

LIIKELAITOSTEN YHTEENLASKETTU LIIKEYLIJÄÄMÄ

- 2,9 milj. €
(TP Enn 19/VS 19)

NETTOINVESTOINNIT

+ 54,6 milj. €
(TP Enn 19/VS 19)

Yhteenvedo poikkeamista talousarvioon sitovuustasoin

KÄYTTÖTALOUS

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Palvelualueet (toimintakate)					
Hyvinvoinnin palvelualue					
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	-342 825	-364 982	-374 939	-376 579	-1 640
Sosiaali- ja terveystalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-698 012	-738 445	-750 178	-769 361	-19 183
Smart Tampere	-75	-	-80	-80	0
Elinvoiman ja kilpailukykyyn palvelualue					
Elinvoima- ja osaamislautakunta					
Elinvoima- ja osaamislautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-54 854	-62 153	-58 647	-60 882	-2 235
Ammatillinen koulutus (tilikauden tulos)	-2 175	-5 334	-1 698	-2 532	-834
Hiedanranta	-1 343	-1 101	-1 761	-1 491	270
Viiden tähden keskusta	-2 435	-2 620	-3 576	-3 276	300
Smart Tampere	-659	-1 985	-994	-908	86
Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi	-16 649	-16 903	-18 398	-18 098	300
Vetovoimainen elämyskaupunki	-544	-	-542	-572	-30
Asunto- ja kiinteistölahtakunta					
Asunto- ja kiinteistölahtakunta (pl. erikseen sitovat erät)	132 464	145 085	140 496	139 675	-821
Hiedanranta	-993	-1 250	-547	-1 047	-500
Kaupunkiympäristön palvelualue					
Yhdyskuntalahtakunta					
Yhdyskuntalahtakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-27 649	-24 702	-23 929	-24 538	-609
Viiden tähden keskusta	-79	-189	-500	-100	400
Hiedanranta	-140	-704	-300	-200	100
Raitiotie	-1 224	-1 000	-1 500	-1 500	0
Smart Tampere	-549	-	-415	-415	0
Joukkoliikennelahtakunta	-14 183	-14 596	-13 950	-13 950	0
Konsernihallinto (toimintakate)					
Konsernihallinto					
ICT-kehittäminen (toimintakate+bruttoinvestoinnit)	-4 682	-5 574	-10 400	-7 400	3 000
Smart Tampere	-75	-	-141	-141	0
Konsernihallinto, muut	-19 918	-21 048	-26 433	-24 337	2 096
Yhteiset erät	-97 946	-108 611	-109 670	-108 464	1 206
Taseyksiköt (liikeylijäämä)					
Pirkanmaan pelastuslaitos	217	-37	-1	-1	0
Liikelaitokset (korvaus peruspääomasta)					
Tampereen Vesi Liikelaitos	-9 625	-10 500	-10 500	-10 500	0
Tampereen Infra Liikelaitos	-816	-890	-890	-890	0

INVESTOINNIT

Nettoinvestoinnit sitovuustasoin, 1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Hyvinvoinnin palvelualue					
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	-4 827	-7 845	-12 216	-6 806	5 410
Sosiaali- ja terveystalokunta	-302	-1 767	-1 912	-1 241	671
Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualue					
Elinvoima- ja osaamislautakunta					
Elinvoima- ja osaamislautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	0	-83	0	0	0
Ammatillinen koulutus	-200	-1 200	-1 500	-341	1 159
Smart Tampere	0	-40	0	0	0
Asunto- ja kiinteistölautakunta					
Asunto- ja kiinteistölautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-9 320	-13 966	-20 250	-18 000	2 250
Talonrakennushankkeet (pl. Hiedanranta)	-30 006	-48 485	-66 365	-34 469	31 896
Hiedanranta	-4 129	-3 054	-10 697	-5 050	5 647
Viiden tähden keskusta	-3 398	-14 106	-3 980	-3 680	300
Kaupunkiympäristön palvelualue					
Yhdyskuntalautakunta					
Yhdyskuntalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-42 137	-61 326	-48 832	-53 828	-4 996
Viiden tähden keskusta	-8 067	-15 152	-14 412	-13 003	1 409
Hiedanranta	-440	-981	-1 420	-520	900
Rantaväylän tunneli	-114	-987	0	-114	-114
Joukkoliikennelautakunta	-787	-601	-1 200	-1 000	200
Konsernihallinto					
Yhteiset erät	-2 201	-17 275	-13 256	-8 626	4 630
Taseyksiköt					
Pirkanmaan pelastuslaitos (investointien rahavirta)	-1 038	-1 538	-1 858	-1 858	0
Liikelaitokset					
Tampereen Vesi Liikelaitos	-22 434	-31 957	-31 500	-27 970	3 530
Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos	-1 917	-3 122	-2 000	-2 000	0

LASKELMAOSA

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Korkotuotot ja -kulut	-6 125	-5 960	-7 140	-6 879	261
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	95 000	179 757	133 400	133 400	0

Korkotuottojen ja -kulujen ennustetaan toteutuvan 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa paremmin korkokulujen alittumisen vuoksi. Uutta pitkäaikaista

lainaa ennustetaan otettavan vuosisuunnitelman mukaisesti 133,4 milj. euroa.

Tarkemmat tiedot poikkeamien syistä löytyvät Kaupungin toiminta ja talous

-osan luvusta Investoinnit sekä Talousarvion toteumavertailu -osasta ao. yksiköiden kohdalta.

TALOUSOHJELMA

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 23.4.2018 vuoteen 2020 ulottuvan talousohjelman. Ohjelmalla tavoitellaan kolmen vuoden aikana yhteensä noin 43 milj. euron taloudellisia vaikutuksia, jotka jakautuvat suunnilleen puoliksi menojen vähentämisiin ja puoliksi tulojen lisäyksiin. Tehostamistoimenpiteitä kohdistetaan kaikkiin palvelualueisiin, liikelaitoksiin, yhtiöihin, hallintoon, henkilöstöetuuksiin sekä myös poliittisiin päätöksentekijöihin. Periaatteena toimenpiteiden valinnassa

on ollut turvata lakisääteiset palvelut.

Vuonna 2018 talousohjelmalla saavutettiin 9,1 milj. euron myönteiset taloudelliset vaikutukset. Vuodelle 2019 asetettiin yhteensä noin 26,7 milj. euron taloudelliset vaikutukset. Marraskuun toteuman perusteella asetettu tavoite saavutetaan. Talousohjelmalla on kertymässä vuonna 2019 noin 26,9 milj. euron vaikutukset ja lopullinen toteuma raportoidaan tilinpäätöksessä. Talousohjelmaa on käsitelty tarkemmin palvelu-

alueiden analyyseissa.

Vuosien 2018 -2019 aikana talousohjelmalla on saavutettu 36 milj. euron positiiviset vaikutukset. Talousohjelman kahden ensimmäisen vuoden perusteella voidaan arvioida, että kaupunginvaltuuston talousohjelmalle asettamat taloudelliset tavoitteet vuosille 2018 - 2020 toteutuvat. Talousohjelman toimenpiteillä saavutettujen tulosten kokonaismäärä saadaan selville vuoden 2020 tilinpäätöksessä keväällä 2021.

TALOUSOHJELMA

1 000 euroa	Ennuste 2019
Sivistys- ja kulttuurilautakunta / Kasvatus- ja opetuspalvelut	1 605
Sivistys- ja kulttuurilautakunta / Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut	657
Sosiaali- ja terveyslautakunta	4 493
Yhdyskuntalautakunta	2 450
Joukkoliikennelautakunta	1 300
Elinvoima ja osaamislautakunta	3 410
Asunto- ja kiinteistölautakunta	1 735
Liikelaitokset	650
Konserniyhtiöt ja rahoitus	8 725
Hallinto ja henkilöstöetuuudet	1 390
Hallinto henkilöstön vähentäminen (-5 %)	500
Yhteensä	26 915

HYVINVOINNIN PALVELUALUE

Palvelualueen talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	136 378	141 984	139 670	146 369	6 700
Toimintamenot	-1 177 290	-1 245 411	-1 264 867	-1 292 390	-27 523
Toimintakate	-1 040 912	-1 103 427	-1 125 197	-1 146 020	-20 823

Palvelualueen talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

Hyvinvoinnin palvelualueen tammi-marraskuussa toteutunut toimintakate on 12,4 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikempi. Toteutuneet nettomenot ovat kasvaneet 3,7 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Tilinpäätösennusteen toimintakate on 20,8 milj. euroa budjetoitua heikempi. Sosiaali- ja terveyslautakunnan ylityshka on 19,2 milj. euroa. Suurimmat ylityk-

set ovat Pirkanmaan sairaanhoitopiirin palvelutilauksessa sekä lastensuojelun sijaishuollon ja vammaispalvelujen os-topalveluissa. Sivistys- ja kulttuurilautakunnan ennuste on 1,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikempi. Suurimmat ylitykset ovat kasvatus- ja opetuspalvelujen henkilöstökuluissa, palvelusetelipäivähoidossa ja koulukuljetuskustannuksissa. Tilinpäätösennusteessa nettomenojen kasvu on 42,6 milj. euroa eli 3,9 prosenttia

edellisvuoden tilinpäätökseen verrattuna.

Ennusteessa on huomioitu talousohjelman mukaiset toimenpiteet, joiden arvioidaan toteutuvan 73,1 prosenttisesti. Lautakunnille asetetut tavoitteet uhkaavat jäädä osittain saavuttamatta. Lisäksi palvelualueella on ryhdytty toimenpiteisiin ennustettujen ylitysten pienentämiseksi, mutta käytettävissä olevilla toimenpiteillä ei ole merkittävästi pystytty pienentämään ennustettuja ylityksiä.

SIVISTYS- JA KULTTUURILAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	38 947	38 472	39 462	41 112	1 650
Toimintamenot	-381 773	-403 454	-414 401	-417 691	-3 289
Toimintakate	-342 825	-364 982	-374 939	-376 579	-1 640
Varhaiskasvatus ja esiopetus					
Toimintatulot	12 531	12 823	13 121	13 771	650
Toimintamenot	-123 520	-131 789	-134 088	-135 658	-1 570
Toimintakate	-110 988	-118 966	-120 968	-121 888	-920
Perusopetus					
Toimintatulot	10 386	9 966	10 763	11 163	400
Toimintamenot	-161 179	-167 886	-175 376	-176 196	-820
Toimintakate	-150 793	-157 921	-164 613	-165 033	-420
Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut					
Toimintatulot	16 030	15 684	15 579	16 178	600
Toimintamenot	-97 074	-103 779	-104 937	-105 836	-899
Toimintakate	-81 044	-88 095	-89 358	-89 658	-300

Suurimmat ylitykset:

- Palvelusetelipäivähoito
- Henkilöstökulut
- Koulukuljetuskustannukset

Sivistys- ja kulttuurilautakunnan tammi-marraskuun toimintakate on 0,6 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompi. Lautakunnan tilinpäätösennuste on 1,6 milj. euroa budjetoitua heikompi, mikä johtuu pääosin henkilöstökuluista, oppilaskuljetuskustannuksista, työterveydenkuluista, ateriapalvelujen ostoista ja palvelusetelipäivähoidon laajentamisesta. Ennuste on heikentynyt 0,5 milj. euroa lokakuun talouskatsauksesta, mikä johtuu erityisesti kasvatus- ja opetuspalvelujen henkilöstökulujen ennusteen tarkentumisesta. Talousohjelman toimenpiteiden vaikutukset on otettu huomioon ennusteessa. Tilinpäätösennusteen nettomenojen kasvu edellisvuoteen verrattuna on 11,6 milj. euroa eli +3,2 %. Toimintamenojen kasvuun vai-

kuttaa kunta-alan palkkaratkaisun lisäksi lasten määrän kasvuun vastaaminen palvelusetelipäivähoidossa ja perusopetuksessa sekä sisäilmaongelmista johtuvat väistötilaratkaisut.

Kasvatus- ja opetuspalvelut sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut toteuttavat kaupunginvaltuustossa päätettyjä talouden tasapainottamistoimenpiteitä, joita oli vuoden 2019 vuosisuunnitelmassa yhteensä 2,8 milj. euroa. Tilinpäätösennusteessa toimenpiteiden toteumaksi arvioidaan noin 2,3 milj. euroa (82 %). Päivähoidon ateria- ja puhtaanapitokustannuksissa ja perusopetuksen kuljetuspalvelujen tehostamisessa ei saavuteta talousohjelmassa arvioitua säästöjä. Lisäksi suunnitellut kouluverkko- ja muutokset eivät toteudu vuonna 2019.

Kasvatus- ja opetuspalvelut on ryhdytty toimenpiteisiin ennustettujen ylitysten pienentämiseksi. Toimenpiteet on huomioitu marraskuun tilinpäätösennusteessa. Vuonna 2018 toteutettiin

merkittävä leikkaus tarvikemäärärahoista. Vuonna 2019 säästöjä haetaan lähinnä henkilöstömenoista, mutta päiväkotia ja kouluja on kehoitettu tarvikkehankinnoissa erityiseen harkintaan, jotta saavutetulla säästöllä voidaan kattaa muita menoylityksiä. Varhaiskasvatuksessa syksyllä 2018 aloitettuja tehostamistoimenpiteitä on jatkettu koko vuoden 2019 ajan. Yksiköiden yhdistämisen ja toiminnan tehostamisen kautta tavoitteena oli saada henkilötyövuodet laskemaan. Marraskuun tilanteessa vähennys on noin 20 henkilötyövuotta. Varhaiskasvatuksen lasten ja henkilöstön suhdeluku on nostettu 6,8:aan. Toiminnan tehostamisen toimenpiteitä ovat olleet mm. määräaikaisten henkilöstön vähentäminen, ryhmärakenteen tiivistäminen ja uudelleenjärjestäminen sekä sisarusryhmien purkaminen enemmän ikäkausiryhmiin. Kunnallisen päiväkotihoidon käyttöaste on noussut noin kuusi prosenttiyksikköä vuodesta 2018. Käyt-

töastetta tehostamalla oman toiminnan henkilöstömenot on saatu tasapainoon. Lisäksi vähennetään lyhytaikaisten sijaisten rekrytointia ns. kausi-vipeillä. Varhaiskasvatuksen ryhmät täytetään ryhmä kerrallaan täyteen. Palvelusetelisiäntökirjan päivitykseen kiinnitetään huomiota, mikä ei vaikuta vielä vuonna 2019. Perusopetuksen vahtimestariresursseja on tarkasteltu kriittisesti koko kaupungin tasolla. Vuoden 2019 aikana kasvatus- ja opetuspalveluissa on luotu vahtimestaritoiminnan osalta tiimimalli ja tehtäviä on järjestelty uudelleen, jonka seurauksena on saavutettu kolmea henkilötyövuotta vastaava säästö.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintakate on toteutunut tammi-marraskuussa 0,2 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompana. Palvelukokonaisuuden tilinpäätöksen toimintakate on 0,9 milj. euroa budjetoitua heikompi. Toimintatuottojen ennuste on 0,7 milj. euroa vuosisuunnitelma parempi. Päivähoidossa on ollut

ennakoitua enemmän ulkokuntalaisia lapsia, joista osa vaativan hoidon ja tuen tarpeessa olevia. Maksutuotot ylittävät, koska lasten määrä kunnallisessa päivähoidossa on ollut ennakoitua suurempi. Toimintakulujen ylitysennuste on 1,6 milj. euroa. Henkilöstökulujen ylitys johtuu arvioitua suuremmista tva-korotuksista ja eläkemenerusteisista maksuista. Palvelujen ostojen ylitys aiheutuu työterveyden kuluista ja ateriapalvelujen ostoista. Avustusten ylitys johtuu lasten määrän arvioitua suuremmasta kasvusta palvelusetelipäivähoidossa.

Perusopetuksen toimintakate on toteutunut tammi-marraskuussa 0,5 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompana. Tilinpäätöksen toimintakate on 0,4 milj. euroa budjetoitua heikompi. Toimintatuottojen ennuste on 0,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempi hankeavustuksista ja perhevapaakorvauksista johtuen. Toimintakulujen ylitysennuste on 0,8 milj. euroa, mikä johtuu pääosin henkilöstökuluista, op-

pilaskuljetuskustannuksista ja työterveyden kuluista. Henkilöstökulujen ylitystä aiheuttavat muun muassa koulunkäynninohjaajien tva-korotukset sekä arvioitua suurempina toteutuneet sijaiskustannukset. Kuljetuskustannusten kasvu johtuu taksilain muutoksesta johtuvista järjestelyistä ja kuljetettavien lasten määrän kasvusta.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen toimintakate on tammi-marraskuussa 0,1 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempi. Tilinpäätöksen toimintakate ennustetaan toteutuvan 0,3 milj. euroa budjetoitua huonompana. Ennusteen mukaan projekteihin saadut tuet ja avustukset sekä niihin liittyvät kulut toteutuvat vuosisuunnitelmassa arvioitua suurempina. Henkilöstömenot ylittävät vuosisuunnitelman. Museoiden myyntituottojen ennuste on budjetoitua parempi ja vastaavasti liikuntapalvelujen maksutuottoennuste on budjetoitua huonompi

Investointien toteuma ja tilinpäätöksenennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Bruttoinvestoinnit	-4 827	-7 845	-12 216	-6 806	5 410

Sivistys- ja kulttuurilautakunnan investointiennuste on 6,8 milj. euroa, mikä on 5,4 milj. euroa budjetoitua vähemmän.

Kasvatus- ja opetuspalvelujen investointiennuste on 2,5 milj. euroa, mikä on 0,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi. Vuosisuunnitelman investoinneista merkittävä osuus kohdistuu päiväkotien ja koulujen ensikertaiseen kalustamiseen. Suurin yksittäinen kohde on Vuoreksen koulu. Investointimenojen

ennustetaan alittuvan varhaiskasvatuksessa 0,3 milj. euroa ja perusopetuksessa 0,2 milj. euroa. Rakennusaikatauluista ja toimitusten viivästymisistä johtuen osa hankinnoista siirtyy seuraavalla vuodelle, jonka vuoksi esitetään investointien uudelleen budjetointia.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen investointiennuste on 4,3 milj. euroa, mikä alittaa vuosisuunnitelman 4,9 milj. eurolla. Investointien toteuttaminen on

käynnistynyt hitaasti (tot. 32 %). Suurimmat investointihankkeet, Sorsapuiston tekojää ja Kaupin urheilupuisto, ovat alkaneet, mutta niiden toteutumasta ennustetaan säästyvän yhteensä 4,55 milj. euroa. Kauppiin suunniteltu huoltorakennus kohdistetaan Asunto- ja kiinteistölautekunnan investointeihin ja sen rakentamisen aloitetaan vuonna 2020. Kirjastoauton hankinta siirtyy ensi vuoteen ja määräraha jää tältä vuodelta käyttämättä.

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	97 431	103 512	100 207	105 258	5 050
Toimintamenot	-795 517	-841 957	-850 465	-874 699	-24 233
Toimintakate	-698 086	-738 445	-750 258	-769 441	-19 183
Ikäihmisten palvelut					
Toimintatulot	46 244	48 599	48 425	49 825	1 400
Toimintamenot	-188 876	-201 533	-208 020	-208 503	-483
Toimintakate	-142 633	-152 933	-159 595	-158 678	917
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut					
Toimintatulot	8 058	8 917	8 259	8 659	400
Toimintamenot	-90 909	-93 036	-91 984	-99 484	-7 500
Toimintakate	-82 851	-84 119	-83 726	-90 826	-7 100
Vastaanottopalvelut					
Toimintatulot	18 310	18 358	19 268	19 868	600
Toimintamenot	-82 923	-85 752	-90 343	-90 143	200
Toimintakate	-64 614	-67 394	-71 074	-70 274	800
Psykososiaalisen tuen palvelut					
Toimintatulot	23 933	26 377	23 746	25 896	2 150
Toimintamenot	-138 971	-149 199	-148 214	-156 164	-7 950
Toimintakate	-115 038	-122 822	-124 468	-130 268	-5 800
Erikoissairaanhoidon palvelut					
Toimintatulot	886	1 261	510	1 010	500
Toimintamenot	-293 838	-312 438	-311 905	-320 405	-8 500
Toimintakate	-292 951	-311 177	-311 395	-319 395	-8 000

Suurimmat ylitykset:

- PSHP:n palvelutilaus
- Lastensuojelun sijaishuollon ostot
- Vammaispalvelujen ostot ja avustukset

Sosiaali- ja terveyslautakunnan tammi-marraskuun toimintakate on 11,9 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompi. Suurimmat ylitykset ovat lastensuojelun sijaishuollon ostopalveluissa ja erikoissairaanhoidossa. Toteumasta puuttuu vammaispalvelujen ostoja, joiden jaksotuksia on ollut vaikea arvioida.

Tilinpäätösennusteen toimintakate on 19,2 milj. euroa budjetoitua huonompi. Ennuste on parantunut 0,3 milj. euroa lokakuun talouskatsauksesta ikäihmisten palvelulinjan henkilöstökulujen ja avustusten ennusteiden tarkentumisen vuoksi. Ennusteessa on huomioitu vuosisuunnitelmaan sisältyvät talousohjelman toimenpiteet. Tilinpäätösennusteen nettomenojen kasvu edellisvuoteen verrattuna on 31,0 milj. euroa eli +4,2 %. Talousarvion mahdollistama kasvu on 1,6 %, mikä on selvästi edellisvuosien

keskimääristä kasvua alhaisempi taso. Toimintamenojen kasvuun vaikuttaa kunta-alan palkkaratkaisun lisäksi palvelutarpeen kasvu.

Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 5,1 milj. euroa budjetoitua suurempina, mikä johtuu myynti- maksutuottojen toteumasta. Myyntituottojen ylitys johtuu mm. kotikuntalain mukaisten palvelujen laskutuksesta muilta kunnilta, pakolaisten kustannuskorvauksista, ulkokuntamyyntistä sekä aiheutuneisiin kustannuksiin perustuvasta Oriveden

yhteistoimintaosuudesta. Maksutuotosten hyvään kehitykseen ovat vaikuttaneet mm. asiakasmaksujen korotukset ja uusien yksiköiden aloitus ikäihmisten palveluissa.

Toimintakulujen ennuste on 24,3 milj. vuosisuunnitelmaa suurempi. Suurimmat ylitykset ovat palvelujen ostoissa, mikä johtuu asiakasmäärän, palvelujen kysynnän ja palvelutarpeen kasvusta. Vuoden 2019 vuosisuunnitelmassa palvelujen ostojen budjetti on samalla tasolla kuin vuoden 2018 tilinpäätös. Ylityksiä on mm. lastensuojelun sijaishuollossa, vammaispalveluissa, päihde- ja mielenterveyspalveluissa, kotihoidon resurssipoolin ostoissa sekä Pshp:n erikoissairaanhoidon palvelutilauksessa. Henkilöstökulujen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelmaa pienempinä, mikä johtuu alkuvuoden rekrytointiongelmista vastaanottopalveluissa, mielenterveyspalveluissa ja kotihoidossa. Tilannetta on jouduttu paikkaamaan palvelujen ostoilla. Aineet, tarvikkeet ja tavarat -tiliryhmän kulujen ylitykset johtuvat lääke- ja hoitotarvikekustannusten kasvusta. Avustusten ylitysennuste johtuu mm. vammaisten henkilökohtaisten avustajien palkkauksesta, vammaisten palvelusetelikustannuksista, alle 21-vuotiaiden omaishoidon tuen kustannuksista sekä pakolaisten toimeentulotuen kustannuksista, johon saadaan vastavasti valtionkorvauksia.

Avo- ja asumispalvelut toteuttaa kaupunginvaltuustossa päätettyjä talouden tasapainottamistoimenpiteitä, joita oli vuoden 2019 vuosisuunnitelmassa yhteensä 6,5 milj. euroa. Tilinpäätöksenusteessa toimenpiteiden toteumaksi arvioidaan noin 4,5 milj. euroa (69 %). Esimerkiksi lastensuojelun rakennemuutoksella, uusien toimintatapojen hyödyntämisellä sydämen vajaatoimintapotilaiden hoidossa, erikoislääkärikonsultaatioiden hyödyntämisellä terveysasemilla, päihde- ja mielenterveyspalvelujen tuetun

asumisen kriteerien selkiyttämällä ja jatkokuntoutusosaston perustamisella ei saavuteta talousohjelmassa arvioitua säästöjä. Lisäksi palveluryhmä on ryhtynyt muihin toimenpiteisiin ennustettujen ylitysten pienentämiseksi.

Tulokellisuuden (mukaan lukien tuottavuus) parantamiseksi on aloitettu (3/2019) pilotteja vammaispalveluissa, lastensuojelun sijaishuollon ostopalveluissa, terveysasemilla (ml. erikoissairaanhoidon läheteet), kotihoidossa (ml. asiakkaiden sairaalahoito) ja asumispalvelujen asiakasohjauksessa. Toiminnan tehostamisessa on hyödynnetty viime vuoden lopulla valmistunutta NHG:n toteuttamaa kustannusselvitystä, mikä koski palvelutalon kotihoitoa, ikäihmisten lääkäripalveluja, Acutan monikäyntipotilaita sekä lasten ja nuorten kiireellisiä sijoituksia.

Erikoissairaanhoidossa on vuoden 2019 aikana vähennetty vuodeosastohoidon käyttöä 7 % (-16 000 hoitovrk.). Avohoitokontaktien määrä on kasvanut 6 % (+21 700 käyntiä), varsinaisten potilaskäyntien määrässä kasvua on kuitenkin vain 2 % (+5 200 käyntiä). Acuta-käynnit ovat vähentyneet 3 % (-1 400 käyntiä) vuoteen 2018 verrattuna. Vuodeosastohoidon ja Acuta-päivystyksen käytön vähentymiseen ovat vaikuttaneet useat vuoden 2019 aikana toteutetut toimenpiteet. Arvo-osasto perustettiin kotihoidon asiakkaiden tukiosastoksi ja sydämen vajaatoimintapotilailla on pilotoitu uudenlaista mm. potilaiden etäseurantaa hyödyntävää toimintamallia taudin pahenemisvaiheen varhaisemmaksi tunnistamiseksi ja siihen reagoimiseksi. Lisäksi on vahvistettu kotihoidon ja tehostetun palveluasumisen lääkäripalveluja. Tehostetun palveluasumisen paikkoja tuli keväällä 2019 merkittävästi lisää.

Terveysasemien kiireaikoja ja kiirevastaanoton ilta- ja viikonloppuaikoja sekä kiireettömien potilaiden ohjausta seuraavan päivän vapaille ajoille on lisätty.

Terveysasemilla on pilotoitu ortopedian ja korvatautien erikoislääkäreiden vastaanottoja ja on vuoden aikana siirretty myös joidenkin kalliiden lääkehoitojen toteutus erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon.

Tampereen omien toimenpiteiden lisäksi Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin ja jäsenkuntien yhteinen työryhmä esitti keinoja erikoissairaanhoidon kustannusten pienentämiseksi. Työryhmän elokuussa 2019 esittämällä toimenpiteillä merkittävämpi vaikutus erikoissairaanhoidon kustannuksiin vuodesta 2020 alkaen.

Ikäihmisten palveluissa toimenpiteenä on ollut tuotettavien palvelujen monipuolistaminen ja tuki mm. NHG-selvityksen mukaisesti (esim. entinen palvelutalon kotihoito).

Vastaanottopalveluissa hoitotarvikepalvelun kriteerien tiukentamisella on pyritty saamaan säästöjä, mutta kustannusten kasvun hillitseminen on haasteellista kasvavista asiakasmääristä, ikäihmisten rakennemuutoksesta, diabeetikoiden määrän kasvusta ja uusien välineiden käyttöönotosta johtuen.

Psykososiaalisen tuen palveluissa on kiinnitetty huomiota vammaispalvelujen asiakasohjauksen talousohjaukseen (mm. kustannusseurantatyökalu) ja henkilökohtaisen avun työnantajamallin tunnistamiseen (SuoraTyö-sijaismaksajajärjestelmän laajentaminen). Vuoden 2020 alussa on myös aloittamassa maakunnallinen henkilökohtaisen avun keskus, johon myöhemmässä vaiheessa voisi liittyä myös omaishoidon tuki.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on perustettu kotitiimi (5/2019), jonka tavoitteena on lasten kiireellisten sijoitusten jatkopäätösten lyhentäminen ja kiireellisten sijoitusten estäminen. Lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden ja hankintasuunnittelijan lisärekrytoinneilla tavoitellaan vähintään vastaavat säästöt ostopalveluista. Oman osastohoidon lisäämistä ja sillä ostopal-

velujen kasvun taittamista on ryhdytty selvittämään.

Toimintaa tehostetaan myös hallintoa keventämällä. Toimenpiteinä on mm. sihteeripalveluselvitys ja muut työjärjestelyt. Sairauspoissaoloja ja niistä johtuvia sijaiskustannuksia on pyritty vähentämään mm. lähiesimiestyötä kehittämällä, kiinnittämällä huomiota tapaturmien ehkäisyyn sekä kehittämällä työterveysyhteistyötä, ja sairauspoissaoloja on saatu laskemaan. Henkilöstön rekrytointia omaan toimintaan vuokratyön sijaan on tehostettu (mm. hammaslääkärit, sosiaalityöntekijät, kotihoidon työntekijät). Lääkäreiden ja sosiaalityöntekijöiden virkoja on saatu täytettyä, palkkauksia on tarkistettu, vinkkauspalkkiot on otettu käyttöön rekrytointihaasteellisilla aloilla ja ennakoivan rekrytoinnin suunnitelma on tehty. Muina toimenpiteinä on otettu käyttöön uusi rekrytointijärjestelmä ja valmisteltu myös uuden sijaisrekrytointijärjestelmän käyttöönottoa myös sijaisrekrytoinneissa. Myös rekrytointiprosessia on kehitetty.

Suurimpien ylitysten osalta (erikoissairaanhoidon palvelutilaus, lastensuojelun sijaishuollon ostot ja vammaispalvelujen ostopalvelut) toimenpiteet eivät ole riittäneet ennustettujen ylitysten estämiseksi.

Ikäihmisten palvelulinjan toimintakate on toteutunut 2,4 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempana. Merkittävimmät poikkeamat ovat syntyneet henkilöstökuluissa ja toimintatuotoissa. Arviointi- ja kuntoutusosaston ennakoitua myöhempi aloitus ja resurssipoolin vajaakäyttö aiheuttavat vuosisuunnitelman alitusta henkilöstökulujen osalta. Poikkeamaa aiheuttavat myös rekrytointihaasteet. Toimintatuotot ovat ylittäneet maksutuottojen sekä kotikuntalain kotikuntakorvausten johdosta. Tilinpäätösennusteen toimintakate on 0,9 milj. euroa budjetoitua parempi. Toimintatuottojen ennustetaan

toteutuvan 1,4 milj. euroa budjetoitua suurempina, mikä johtuu kotikuntalain mukaisten palvelujen laskutuksesta muilta kunnilta, kotihoidon asiakasmaksujen korotuksista sekä Satamakadun tehostetun palveluasumisen yksikön ja arviointi- ja kuntoutusosaston aloituksesta. Toimintakulujen ylitysennuste on 0,5 milj. euroa. Kotihoidon resurssipoolin tilapäisten kotihoidon ostojen ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelman, mikä aiheutuu kotihoidon asiakasmäärän ja palvelutarpeen kasvusta sekä oman toiminnan rekrytointihaasteista. Vastavasti henkilöstökulujen ennuste on selvästi budjetoitua pienempi, mikä johtuu kotihoidon resurssipoolin rekrytointiongelmista. Vuokratulujen ylitysennuste johtuu pääosin Toukolan asumisyksikön palvelutilojen vuokrista, johon ei ole varauduttu budjetissa.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimintakate on toteutunut 6,2 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompana, mikä johtuu pääosin lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen palvelutarpeen kasvusta. Hoitovuorokaudet ovat lisääntyneet sekä perhe- että osastohoidossa. Vuorokausien kasvua selittää asiakkaiden määrän ja jaksojen pituuden kasvut lyhytaikaisessa osastohoidossa. Palvelulinjan tilinpäätösennusteen toimintakate on 7,1 milj. euroa budjetoitua heikompi. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan yhteensä 0,4 milj. euroa budjetoitua suurempina, mikä johtuu perhehoidon tuen ja nuorten päivystysosastojen myyntituotoista sekä opiskeluterveydenhuollon maksutuotoista. Toimintakulujen ylitysennuste on 7,5 milj. euroa, mikä johtuu pääosin lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen kasvusta. Lisäksi alle 21-vuotiaiden omaishoidontuki ylittää budjetin.

Vastaanottopalvelujen toimintakate on toteutunut 0,6 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempana, mikä johtuu pääosin suun terveyden-

huollon maksutuottojen ylityksistä ja henkilöstökulujen alituksesta. Palvelulinjalla on ollut suuri määrä täyttämättömiä vakansseja ja suun terveydenhuollon kiireettömän hoidon jonoa on jouduttu purkamaan vuokratyövoimalla. Palvelulinjan tilinpäätösennusteen toimintakate on 0,8 milj. euroa budjetoitua parempi. Toimintatuottojen ennuste 0,6 milj. euroa budjetoitua suurempi, mikä johtuu Oriveden aiheutuneisiin kustannuksiin perustuvasta yhteistoimintaosuustulosta, vastaanottotoiminnan ulkokuntatuoloista ja suun terveydenhuollon maksutuotoista. Toimintakulujen ennuste on 0,2 milj. euroa budjetoitua pienempi. Henkilöstökuluissa ennustetaan säästöä alkuvuonna erityisesti suun terveydenhuollossa täyttämättöminä olleiden vakanssien vuoksi. Vastavasti työvoiman vuokrauskulut ylittyvät, jolla puretaan aikuisten kiireettömän hoidon jonoja oman toiminnan työvoimavajeen vuoksi. Tesoman hyvinvointiallianssin palvelujen ostojen budjetti on selvästi hyvinvointikeskuksen tämänhetkistä toimintaa suuremmalla tasolla. Hoitotarvikekustannusten ennustetaan kasvavan noin 13 % (edellisvuonna kasvu oli 10 %). Hoitotarvikepalvelun kriteerien tiukentamisella pyritään saamaan säästöjä, mutta kustannusten kasvun hillitseminen on haasteellista kasvavista asiakasmääristä, ikäihmisten rakennemuutoksesta, diabeetikoiden määrän kasvusta ja uusien välineiden käyttöönotosta johtuen.

Psykososiaalisen tuen palvelujen toimintakate on toteutunut tammi-marraskuussa 1,1 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompana. Todelinen toimintakatteen toteuma on vuosisuunnitelmaan verrattaessa kuitenkin heikompi, sillä toteumasta puuttuu isoja vammaispalvelujen ostojen laskuja, jotka eivät ehtineet kirjautumaan kaudelle, ja joiden kokonaisuutta oli vaikea arvioida jaksotuksissa. Palvelulinjan tilinpäätösennusteen toimintakate on 5,8 milj.

euroa budjetoitua heikompi. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 2,2 milj. euroa budjetoitua suurempina, mikä johtuu myyntituottojen ennusteesta. Tuottojen ylitystä selittävät kotikuntalain mukaisten palvelujen laskutus muilta kunnilta, pakolaisten toimeentulotuen valtion korvaukset, Oriveden aiheutuneisiin kustannuksiin perustuva yhteistoimintaosuustulo ja tulkikeskuksen myyntituotot. Toimintakulujen ylitysen ennuste on 7,9 milj. euroa, mikä johtuu pääosin vammaispalvelujen ostojen ja avustusten ylityksestä. Palvelujen ostojen kuluvaan vuoden talousarvio on viime vuoden toteumaa pienempi. Palvelujen ostojen suurimmat ylitysennusteet ovat kehitysvammaisten laitoshoidossa, uuden asumisyksikön kustannuksissa, omaan kotiin tuotetussa vammaisten palveluasumisessa sekä kotikuntakorvauksissa. Ylitykseen vaikuttaa vuosisuunnitelmaa suurempi asiakasmäärän kasvu, asiakkaiden hoitoisuuden kasvu ja hintojen nousu. Lisäksi päihde- ja

mielenterveyspalvelujen ostot ylittyvät päihdekuntoutuksen ja tuetun asumisen palvelutarpeen kasvusta johtuen. Mielenterveyspalvelujen vuokratyövoiman ostojen ennustetaan ylittyvän rekrytointihaasteista johtuen. Lääke- ja hoitotarvikemenot ylittyvät huume kuntoutuksen lisääntymisestä johtuen. Avustusten ylitys johtuu vammaisten henkilökohtaisten avustajien kustannuksista ja vammaisten palvelusetelikustannuksista sekä avustuksiin kirjattavista pakolaisten kustannuksista, joihin saadaan vastavasti valtion korvauksia.

Erikoissairaanhoidon tammi-marraskuun toimintakate on toteutunut 7,5 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompana, mikä johtuu Pirkanmaan sairaanhoitopiirin (PSHP) erikoissairaanhoidon palvelutilauksen ylityksestä. PSHP:lta hankittavan erikoissairaanhoidon vertailukelpoinen laskutus kasvoi tammi-marraskuussa 1,9 % (n. 5,2 milj. euroa) vuoteen 2018 verrattuna. Avohoitokäyntien määrä kasvoi 6,0 %

viime vuoteen verrattuna ja vastaavasti vuodeosastojaksojen määrä on vähentynyt 4,0 % ja hoitopäivien määrä 7,1 %. Tilinpäätösennusteen toimintakate on 8,0 milj. euroa budjetoitua huonompi PSHP:n palvelutilauksen ylityksestä johtuen. Toimintatuottojen ennuste on 0,5 milj. euroa budjetoitua parempi, mikä johtuu pääosin Tammenlehvän budjetoitua suuremmasta maksutulokertymästä. Toimintakulujen ylitysennuste on yhteensä 8,5 milj. euroa. Kuluvaan vuoden PSHP:n palvelutilaus on edellisvuoden toteumaa pienempi. Kuluvaan vuoden toteutuneen laskutuksen perusteella erikoissairaanhoidon tilauksen ennustetaan ylittyvän 9,0 milj. euroa vuonna 2019. Yhteistyössä PSHP:n ja muiden tilaajarenkaiden on valmisteltu toimenpiteitä, joilla ylitysennustetta on pyritty pienentämään vuoden 2019 aikana. Avustusten ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelmaa pienempänä, mikä johtuu erikoissairaanhoidon palvelusetelien suunniteltua pienemmästä käytöstä.

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Bruttoinvestoinnit	-302	-1 767	-1 912	-1 241	671
Pysyvien vastaavien luovutustulot	0	2 494	0	0	0

Sosiaali- ja terveystalouden investointien toteutuminen painottuu loppuvuoteen. Investointiennuste on 1,2 milj. euroa, mikä on 0,7 milj. euroa budje-

toitua vähemmän. Investointimenojen alitus johtuu Tullinkulman remontin viivästyisestä, jossa opiskeluterveydenhuollon keskitetyn toimipisteen ja

vastaanottopalvelujen ensikertaisen kalustamisen investoinnit siirtyvät osittain vuodelle 2020.

ELINVOIMAN JA KILPAILUKYVYN PALVELUALUE

Palvelualueen talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	315 081	344 154	339 793	342 280	2 487
Toimintamenot	-260 821	-288 861	-283 917	-289 850	-5 933
Toimintakate	54 260	55 293	55 876	52 431	-3 445

Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueen tammi-marraskuun toimintakate on 54,3 milj. euroa. Asunto- ja kiinteistölautekunnan toteutunut toimintakate on 131,5 milj. euroa ja elinvoima- ja osaamislautakunnan toimintakate on -77,2 milj. euroa.

Asunto- ja kiinteistölautekunnan toimintakatteen tilinpäätösennuste 138,6 milj. euroa on 1,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa huonompi. Toimintatuottojen ennuste on 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi. Maa- ja tilaomaisuuden myyntivoittojen ennuste alit-

taa vuosisuunnitelman 8,5 milj. euroa. Maankäyttösopimuskorvausten ennuste ylittää ennusteen 6,9 milj. euroa. Toimintakulujen ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,2 milj. eurolla pääasiassa sisäänvuokratuista kohteista aiheutuvista kuluista johtuen.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan tilinpäätösennusteessa toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 2,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana ollen -86,2 milj. euroa. Ennuste on parantunut lokakuun tilanteesta 1,0 milj. euroa.

Toimintatuottojen ennustetaan ylittävän budjetoidun 2,6 milj. eurolla johtuen pääosin Työllisyyspalveluihin kohdistuvista velvoitetöyllistettävien palkkatuista ja kansainvälisten hankkeiden avustuksista. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan 4,8 milj. euroa budjetoitua suurempina. Ylitys johtuu pääosin ammatillisen koulutuksen henkilöstömenojen ylityksestä (2,0 milj. euroa) sekä työmarkkinatuen kuntaosuudesta, jonka ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelmaa 1,8 milj. eurolla.

ELINVOIMA- JA OSAAMISLAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	86 458	95 900	92 522	95 148	2 626
Toimintamenot	-163 669	-184 442	-176 595	-181 345	-4 750
Toimintakate	-77 211	-88 542	-84 073	-86 197	-2 124
Ammatillinen koulutus					
Toimintatulot	77 743	86 334	85 173	85 880	707
Toimintamenot	-78 468	-90 113	-85 328	-86 850	-1 522
Toimintakate	-725	-3 780	-155	-970	-815
Lukiokoulutus					
Toimintatulot	1 444	1 691	1 653	1 642	-11
Toimintamenot	-26 096	-27 350	-27 914	-28 432	-518
Toimintakate	-24 652	-25 659	-26 261	-26 790	-529
Työllisyyspalvelut					
Toimintatulot	6 729	6 509	5 503	6 862	1 359
Toimintamenot	-47 690	-52 125	-48 876	-51 735	-2 859
Toimintakate	-40 961	-45 616	-43 373	-44 873	-1 500
Yrityspalvelut ja edunvalvonta					
Toimintatulot	284	1 112	193	494	301
Toimintamenot	-7 377	-10 878	-9 144	-9 237	-93
Toimintakate	-7 094	-9 766	-8 951	-8 743	208
Kehitysohjelmat (Keskusta ja Hiedanranta)					
Toimintatulot	258	255	0	270	270
Toimintamenot	-4 036	-3 976	-5 333	-5 091	242
Toimintakate	-3 778	-3 721	-5 333	-4 821	512

Suurimmat ylitykset:

- Ammatillisen koulutuksen henkilöstömenojen ennustetaan toteutuvan suunniteltua suurempina. Palveluryhmän tulosenuste on kuitenkin parantunut 0,7 milj. euroa lokakuun tilanteesta.
- Työmarkkinatuen kuntaosuuden ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,8 milj. eurolla. Edelliseen vuoteen verrattuna työmarkkinatukimenot ovat toteutumassa 2,1 milj. euroa pienempinä.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan toimintakate toteutui tammi-marraskuussa 0,1 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuotot toteutuivat 1,7 milj. euroa suunniteltua suurempina ja toimintakulut alittivat budjetin yhteensä 1,8 milj. eurolla. Toimintatuotot ylittyivät pääasiassa johtuen työllisyyspalveluihin kohdistuvien avus-

tusten kasvusta. Merkittävin toimintakulujen poikkeama kohdistui palvelujen ostoihin, jotka toteutuivat tammi-marraskuussa 2,8 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Poikkeama johtuu pääasiassa Tredun oppisopimuspalvelujen arvioitua pienemmistä ostoista sekä kehitysohjelmien hankintojen siirtymisestä myöhemmäksi. Henkilöstömenot sen sijaan ylittivät vuosisuunnitelman 2,1 milj. eurolla. Ylitys kohdistui pääosin ammatillisen koulutuksen palveluryhmään.

Tilinpäätösennusteen mukaan lautakunnan toimintakate toteutuu 2,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuottojen ennustetaan ylittävän budjetoidun 2,6 milj. eurolla johtuen pääasiassa Työllisyyspalveluihin kohdistuvista avustuksista kuten palkkatuista

sekä kansainvälisten hankkeiden avustuksista. Toimintatuottojen ennustetta nostaa myös Tredun 0,9 milj. euron lisärahoitus, josta kohdennetaan kuluvalle vuodelle 0,5 milj. euroa. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan 4,8 milj. euroa budjetoitua suurempina. Ammatillisen koulutuksen henkilöstömenojen ennustetaan ylittävän budjetin 2,0 milj. eurolla. Työllisyyspalveluissa suurin ylityshikka kohdistuu työmarkkinatuen kuntaosuuteen, jonka ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelma 1,8 milj. eurolla.

Kaupunginhallitus edellytti maaliskuun talouskatsauksen käsittelyn yhteydessä (KH 6.5.2019 § 193), että kaupungin toimintayksiköiden tulee toteuttaa talouden tehostamistoimenpiteitä ja pyrkiä kaikin mahdollisin keinoin välttämään kuluvalle vuoden talousarviota uhkaavat ylitykset, ja että toimenpiteistä tulee raportoida kaupunginhallitukselle vuoden aikana talousraportoinnin yhteydessä. Ammatillisen koulutuksen osalta on käynnistetty toimenpideohjelma toiminnan ja talouden sopeuttamiseksi. Tarvemmin asiaa kuvataan edempänä. Työmarkkinatuen kuntaosuuden suotuisaa kehitystä vauhditetaan panostamalla sujuvaan asiakasohjaukseen ja laaja-alaiseen yhteistyömalliin osana Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi-kehitysohjelmaa.

Ammatillisen koulutuksen tammi-marraskuun tulos -2,2 milj. euroa toteutui 0,9 milj. euroa suunniteltua parempana. Palvelujen ostot toteutuivat 1,2 milj. euroa kauden suunnitelmaa pienempinä johtuen oppisopimuskoulutuksen ostojen arvioitua pienemmästä kertymästä. Henkilöstömenojen toteuma on 0,9 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempi.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusta leikattiin merkittävästi jo ennen ammatillisen koulutuksen reformia, vuodesta 2017 alkaen. Tredun valtionosuusrahoi-

tus on laskenut vuodesta 2015 vuoteen 2019 yhteensä 18,6 milj. euroa. Toiminnan ja talouden sopeuttamiseksi on laadittu toimenpideohjelma. Palveluverkkoa on tiivistetty vuonna 2019 siirtämällä syyslukukauden alussa toiminta Åkerlundinkadun toimipisteestä muihin toimipisteisiin. Koivistontien toimipisteen toiminta siirtyy vuoden 2020 alusta muihin toimipisteisiin. Lisäksi palveluverkon suunnitteluun sisältyy eri toimipisteiden toiminnallisten ja taloudellisten edellytysten arviointi.

Ammatillisen koulutuksen tilinpäätösennusteessa tulos on -2,5 milj. euroa josta on 0,8 milj. euroa vuosisuunnitelmaa huonompi. Tulosenuste on parantunut lokakuun tilanteesta 0,7 milj. euroa, johtuen pääosin valtion toisessa lisätalousarviossa myönnetystä lisärahoituksesta, josta kohdentuu kuluvalle vuodelle 0,5 milj. euroa. Tulosta heikentävät etenkin henkilöstömenot, joiden ennuste on 2,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempi. Palvelujen ostojen ennuste alittaa vuosisuunnitelman 1,0 milj. eurolla. Ilman talouden sopeuttamisen toimenpideohjelmaa Tredun tulos olisi 6,5 milj. euroa alijäämäinen.

Lukiokoulutuksen toimintakate toteutui tammi-marraskuussa 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Ylitys johtuu henkilöstömenoista. Lukiokoulutuksen opiskelijamäärän lisääntyminen sekä opiskelijaohjauksen ja opiskelijapalveluiden tarpeen lisääntyminen aiheuttavat painetta henkilöstökuluihin kaikissa päivälukioissa ja Aikuislukiossa. Lukiokoulutuksen tilinpäätöksen toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 0,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana.

Työllisyyspalveluiden tammi-marraskuun toimintakate toteutui 1,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuotot toteutuivat 1,7 milj. euroa suunniteltua suurempina johtuen palkkatuista, kuntouttavan työtoiminnan

valtionkorvauksista sekä kansainvälisten hankkeiden avustuksista. Tammi-marraskuun toteutuneet toimintamenot ylittivät vuosisuunnitelman yhteensä 2,9 milj. eurolla. Henkilöstökulujen ylitys, 0,6 milj. euroa, on seurausta veloitetyöllistettyjen määrän lisääntymisestä sekä uusien henkilöiden rekrytoinneista kansainvälisen osaamisen hankkeisiin. Palvelujen ostot ylittivät suunnitellun 0,4 milj. eurolla, johtuen lisääntyneistä kuntouttavan työtoiminnan päivistä. Avustusten kuluryhmä ylitti suunnitellun 1,9 milj. eurolla.

Työllisyyspalveluiden toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 1,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuotot ovat ennusteen mukaan toteutumassa 1,4 milj. euroa suunniteltua suurempina johtuen palkkatuista, kuntouttavan työtoiminnan korvauksista sekä hankkeille kohdistuvista avustuksista. Toimintakulujen ennuste ylittää budjetoidun 2,9 milj. eurolla. Merkittävin tekijä on työmarkkinatuen kuntaosuus, jonka ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,8 milj. euroa. Työmarkkinatukimenojen ennuste, -25,4 milj. euroa, on kuitenkin pienenemässä edelliseen vuoteen verrattuna 2,1 milj. euroa. Henkilöstökulujen ennuste on 0,9 milj. euroa budjetoitua suurempi johtuen pääosin kansainvälisestä työllisyydestä edistävistä hankkeista, joita ei ole huomioitu vuosisuunnitelmassa.

Työmarkkinatuen vuosisuunnitelmatavoitteeseen pääsemisen edellytyksenä on ollut nostaa aktivointiaste 60 %:iin ja asiakasmäärä on kullekin palvelualustalle sovittu tähän laskelmaan pohjautuen. Aktivointiasteen kasvu on pysähtynyt syksyllä, koska asiakasohjaus TE-toimistosta ei toteudu sovitun mukaisesti. Kaikilla palvelualustoilla jäädään tavoitteesta. Tästä huolimatta kuntouttavan työtoiminnan työtoimintapäivien määrän ennustetaan kasvavan 20 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Yrityspalvelut- ja -edunvalvontaryhmän tammi-marraskuun toteutunut toimintakate on 1,1 milj. euroa suunniteltua parempi. Ero vuosisuunnitelmaan nähdessä johtuu pääosin palvelujen ostojen ja avustusten toteutumisesta suunniteltua pienempinä. Yrityspalveluissa päähankinnat liittyvät startup- talo hankkeeseen ja tähän kohdistuvat suunnitellut hankinnat ovat etenemässä viimeisimmän vuosineljänneksen aikana tai vasta vuonna 2020. Vuodelle 2019 myönnetty tutkimus- ja korkeakouluopetuksen kehittämisen kumppanuus-avustukset jäivät myös toteutumatta, koska ko. professuureja ei ole vielä perustettu. Maksutuottoja on toteutunut noin 0,1 milj. euroa enemmän vuosisuunnitelmaan nähden. Tämä selittyy ensimetripalveluiden kuntien maksuusuilla, joita ei oltu huomioitu vuosisuunnitelmassa.

Yrityspalvelut ja edunvalvonta -palveluryhmän toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana. Vuoden 2019 aikana tunnistettu tarve uusille rekrytoinneille, joista kaikkia ei ole huomioitu vuoden 2019 henkilöstösuunnitelmassa. Rekrytoinnit liittyvät muun muassa vetovoimainen elämyskaupunki -ohjelman toteuttamiseen ja palveluryhmän erilaisten hallinnollisten tehtävien hoitamiseen. Em. henkilöstösuunnitelman ulkopuoliset rekrytoinnit kasvattavat henkilötyövuosia ja henkilöstökuluja. Myös Visit Tampere Oy:n suurtapahtumiin liittyvän toiminnan siirtäminen Tampereen kaupungille syksyllä 2019 on kasvattanut henkilöstökuluja.

Yrityspalvelut ja edunvalvonta -palveluryhmään sisältyvien Vetovoimainen elämyskaupunki sekä Smart Tampere -kehitysohjelmien taloudesta raportoidaan Kehitysohjelmat -osiossa.

Kehitysohjelmat -palveluryhmän kokonaisuus muodostuu Viiden tähden keskustan ja Hiedanrannan kehitysohjelmien elinvoima- ja osaamislautakunnan

alaisesta toiminnasta. Palveluryhmän toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 0,5milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana, josta 0,2 milj. euroa johtuu Hiedanrannan kehitysohjelmaan kohdistuvasta

EU-tuesta. Viiden tähden keskustan kehitysohjelman osalta toimintakatteen ennustetaan alittavan vuosisuunnitelman 0,3 milj. euroa johtuen Näsikallion eritasoliittymän suunnittelun siirtymisestä

myöhemmäksi. Hiedanrannan ja Viiden tähden keskustan kehitysohjelmien taloudesta on raportoitu kokonaisuutena Kehitysohjelmat -osiossa.

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Elinvoima- ja osaamislautakunta (pl. erikseen sitovat erät)					
Bruttoinvestoinnit	0	-83	0	0	0
Ammatillinen koulutus					
Bruttoinvestoinnit	-200	-1 200	-1 500	-341	1 159
Pysyvien vastaavien luovutustulot	0	30	0	0	0
Smart Tampere					
Bruttoinvestoinnit	0	-40	0	0	0

Elinvoima- ja osaamislautakunnan investoinnit koostuvat erikseen sitovista ammatillisen koulutuksen investoinneista.

Ammatillisen koulutuksen investointisuunnitelma sisältää 1,5 milj. euron hankinnat. Investointeja on tammi-mar-

raskuussa toteutunut 0,2 milj. euroa, sisältäen mm. automaatioteknologian ohjelmistopäivityksen, traktorin hankinnan, työmaaparakkien hankinnan ja hitsauskoneen sekä metsäalan työkoneiden telojen ja tietokoneiden hankinnat.

Investointien tilinpäätösennuste on 1,2 milj. euroa suunniteltua pienempi. Talouden sopeuttamissuunnitelman mukaan suunnitelmasta toteutetaan vain opetuksen kannalta kriittisimmät 0,3 milj. euron hankinnat.

ASUNTO- JA KIINTEISTÖLAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka					
Toimintatulot	228 623	248 254	247 271	247 132	-139
Toimintamenot	-97 152	-104 419	-107 322	-108 505	-1 183
Toimintakate	131 471	143 835	139 949	138 628	-1 321

Suurimmat poikkeamat:

- Maa-alueiden ja rakennettujen kiinteistöjen myyntivoitot ovat toteutuksessa suunniteltua pienempinä.
- Maankäyttösopimuskorvauksia ennustetaan kertyvän budjetoitua enemmän, mutta ennuste on pienentynyt.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan toimintakate toteuma tammi-marraskuussa oli 131,5 milj. euroa, mikä on 3,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Toimintatuotot ovat toteutuneet 2,0 milj. euroa kauden vuosisuunnitelmaa alhaisempina. Merkittävin syy tähän ovat muihin toimintatuottoihin kohdistuvat maa- ja vesialueiden sekä rakennettujen kiinteistöjen myyntivoitot, jotka alittavat kauden vuosisuunnitelman 13,0 milj. eurolla. Toteutuneet toimintakulut ylittävät kauden vuosisuunnitelman 1,2 milj. eurolla.

Maa-alueiden myyntivoittoa on toteutunut tammi-marraskuussa 15,8 milj. euroa. Yritystontteja on myyty Lidl Suomi Ky:lle Pappilasta ja Lakalaivasta. Asuinkerrostalon tontti Haukiluomasta myytiin Ålandsbanken Tonttirahastolle. Ranta-Tampellan kortteli 990 on muodostettu kuudeksi tontiksi. Korttelin kahdesta ensimmäisestä tontista kaupat Skanska Talonrakennus Oy:n perustamien yhtiöiden kanssa ovat tulleet lainvoimaisiksi. Neljän Ranta-Tampellan korttelissa 990 sijaitsevien tonttien kaupakirjat on allekirjoitettu ja ne ovat kaupungin hyväksymiskäsittelyssä. Kauppakirjat on allekirjoitettu OP Tonttirahasto

Ky:n, X-Group Asunnot Oy:n, Settlementiasunnot Oy:n ja Tampereen opiskelijasuntosäätiö sr:n kanssa. Näistä Settlementiasunnot Oy:n ja Tampereen opiskelijasuntosäätiö sr:n myyntivoitot kohdistuvat vuodelle 2020. Korttelinosan 420 viimeinen maksuerä 7,93 miljoonaa euroa tulee maksettavaksi viimeistään 31.12.2019. Tämän Ranta-Tampellan tontin ostaja on Ålandsbanken Tonttirahasto Erikoissijoitusrahasto ja toteuttajana on Peab Oy. Kalevan alueelta myydään liikerakennustontti Kiinteistö Oy Tampereen Rievänkadun Liikekehitykselle, kun kauppa koskeva kaupungin päätös on saanut lainvoiman.

Rakennuksista on vuoden aikana myyty Pulesjärven leirintäalueen maa-alue ja saunarakennus sekä osoitteessa Pispalan valtatie 110 sijainnut entinen Epilän päiväkotitontti. Toteutunut myyntivoitto on 0,1 milj. euroa. Loppuvuodelle ei ole enää tiedossa varmoja rakennusten myyntejä ja tilinpäätösennuste on päivitetty vastaamaan tämän hetkistä toteumaa.

Tilinpäätösennusteen toimintakate, 138,6 milj. euroa, on 1,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Vuokratuotojen ennustetaan toteutuvan 1,1 milj. euroa budjetoitua suurempina, johtuen asuntovuokrien ja ulkoisten vuokratuotojen ennusteen tarkentumisesta. Ennusteen mukaan maksutuotot ylittävät suunnitellun maankäyttösopimustulojen johdosta 6,9 milj. eurolla. Maksutuotojen ennuste on kuitenkin pienentynyt

suoriteperusteisen tuloutusarvion perusteella. Arvio perustuu Kaupunkiympäristön palvelualueen ennusteeseen sopimusalueiden yhdyskuntarakentamisen kuluista vuodelle 2019 ja laadittuun tuloutustaulukkoon. Maankäyttösopimuksiin liittyviä korvauksia ei tulouteta (kirjata toimintatuotoksi) laskutuksen yhteydessä, vaan tuloutus tehdään siinä suhteessa kuin sopimuksesta aiheutuvat kaavoitus-, suunnittelu- ja rakentamiskustannukset toteutuvat. Lisäksi maankäyttösopimuksiin liittyvät maa-alueiden luovutukset huomioidaan osana sopimuksen tuloutusta. Maa- ja vesialueiden sekä rakennettujen kiinteistöjen myyntivoittojen toteumaksi arvioidaan 23,1 milj. euroa, mikä alittaa vuosisuunnitelman 8,5 milj. eurolla. Osa myytäväksi suunniteltujen tonttien asemakaavoista ei ole vielä saanut lainvoimaa. Tällaisia asemakaavoja ovat mm. Tullikamarin aukion ja Lahdesjärven Automiehenkadun pohjoispuolen asemakaavat. Ratapihankadun toimistokortteli voidaan myydä, kun seurantalokorkeus koskeva ympäristöministeriön päätös saa lainvoiman. Tämä ei kuitenkaan ole odotettavissa vuonna 2019.

Toimintakulujen ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,2 milj. eurolla, joka kohdistuu sisäänvuokrattujen kohteiden kuluihin. Kahdesta Tredun käytössä olleesta tilasta (Åkerlundinkatu ja Koivis-tonttie) maksetaan vuokraa, mutta tiloista ei saada vuokratuottoa koko vuodelta, koska toiminta tiloissa on päättynyt.

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Asunto- ja kiinteistölautakunta (pl. erikseen sitovat erät)					
Bruttoinvestoinnit	-9 320	-13 966	-20 250	-18 000	2 250
Pysyvien vastaavien luovutustulot	16 297	22 993	35 940	24 239	-11 701
Talonrakennushankkeet (pl. Hiedanranta)					
Bruttoinvestoinnit	-30 225	-48 606	-69 535	-37 639	31 896
Rahoitusosuudet	219	122	3 170	3 170	0
Nettoinvestoinnit	-30 006	-48 485	-66 365	-34 469	31 896
Pysyvien vastaavien luovutustulot	2 742	3 858	3 460	3 585	125
Hiedanranta					
Bruttoinvestoinnit	-4 129	-3 054	-10 697	-5 050	5 647
Viiden tähden keskusta					
Bruttoinvestoinnit	-3 398	-14 106	-3 980	-3 680	300

Asunto- ja kiinteistölautakunnan investoinnit muodostuvat talonrakennushankkeista, maanhankinnasta, vahvistuneiden asemakaavojen ja kaupungin sitoumusten mukaisista johtosiirroista sekä pilaantuneiden maiden puhdistuksista. Erikseen valtuustoon nähden sitovien kehitysohjelmien Viiden tähden keskusta ja Hiedanranta investointien sisältö sisältyy lautakunnan vuosisuunnitelmaan yhteensä 14,7 milj. euroa.

Tammi-marraskuussa investointeja on toteutettu yhteensä 46,9 milj. eurolla. Nettoinvestointien tilinpäätösennuste, 61,2 milj. euroa, on noin 40,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi.

Tampereen kaupunki hankkii tiloihin ja rakennuksiin liittyvät hanke- ja rakennuttamispalvelut Tampereen Tilapalvelut Oy:ltä. Tällä hetkellä on yhteensä 12 isoa yli 4 milj. euron investointihanketta suunnittelu- ja toteutusvaiheessa sekä lukuisa määrä pieniä investointihankkeita käynnissä. Painopiste on varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tilatarpeissa. Pääosin edetään suunnitellun mukaan.

Talonrakennusinvestointien (pl. Hiedanranta) ennustetaan toteutuvan 31,9

milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Merkittävimmät kohteet, joihin alitus kohdistuu, ovat Pispalan koulu, Olkahisten koulun uudisrakennus ja päiväkodin perusparannus, Hervannan uimahallin allasosaston perusparannus sekä ilmastoinnin uusiminen sekä Koukkuniemen Männistö - Rausan laajennus.

Pispalan koulun perusparannus alittaa vuosisuunnitelman 7,1 milj. eurolla. Pispalan koulun perusparannuksen toteutussuunnitelma käsiteltiin Asunto- ja kiinteistölautakunnassa 15.5.2019 ja Sivistys- ja kulttuurilautakunnassa 23.5.2019. Rakentamisen aloitusta päätettiin siirtää vuodelle eteenpäin niin, että rakennustyöt aloitetaan kesäkuussa 2020 ja ne valmistuvat marraskuussa 2021. Huhtikuussa saatujen urakkatarjousten perusteella laskettu hankkeen kustannusarvio on 10,0 milj. euroa. Hankkeelle varattu määräraha on 7,5 milj. euroa, joten hankkeen käynnistyminen edellyttää lautakuntien hyväksymisen lisäksi kaupunginvaltuuston ja -hallituksen hyväksymän määrärahakorotuksen. Muutetun väistösuunnitelman mukaan 3.-4. luokkien oppilaat sijoitetaan rakennus-

töiden ajaksi kansainväliseen kouluun Amuriin (Fista), jonne tehdään tarvittavat tilamuutokset opetusta varten. Nuorimmat oppilaat sijoitetaan siirtokelpoiseen rakennukseen, joka on siirretty Hyhkyn koulun pihaan Tesomajärven koululta. Kaarilan koulu on myös mahdollinen paikka osalle oppilaista.

Koukkuniemen Männistön Rausan laajennuksen ennustetaan alittavan vuosisuunnitelma 6,4 milj. eurolla. Toteutussuunnitelma hyväksyttiin elokuussa 2018 ja hankkeen kustannusarvio on 11,0 milj. euroa. Rakennustöiden aloitus viivästyi, koska STM hylkäsi hanketta koskevan poikkeuslupahakemuksen. Uusittu poikkeuslupahakemus hyväksyttiin kesäkuussa 2019 ja hanke sai aloitusluvan. Rakennustyöt aloitettiin syyskuussa 2019 ja ne valmistuvat tammikuussa 2021.

Olkahisen koulun uudisrakennuksen ja päiväkodin perusparannuksen ennuste alittaa vuosisuunnitelman 2,7 milj. eurolla. Hankesuunnitelma hyväksyttiin joulukuussa 2018 ja hankkeen kustannusarvio on 11,8 milj. euroa. Toteutussuunnittelu on käynnissä ja rakennustyöt on tarkoitus aloittaa huhtikuussa 2020 ja valmis-

tua heinäkuussa 2021.

Hervannan uimahallin perusparannuksen ennustetaan alittavan vuosisuunnitelma 1,9 milj. eurolla. Hanke-suunnitelma hyväksyttiin elokuussa 2018 ja hankkeen kustannusarvio oli 4,2 milj. euroa. Elokussa 2019 saatujen urakka-tarjousten perusteella laskettu hankkeen uusi kustannusarvio on 5,7 milj. euroa. Rakennustyöt aloitetaan tammikuussa 2020 ja ne valmistuvat maaliskuussa 2021.

Muita vuosisuunnitelman alittavia kohteita ovat mm. päiväkotien perusparan-

nus, Mustametsän päiväkoti ja neuvola ja Haukiluoman päiväkoti. Kohteita, joiden ennuste ylittää vuosisuunnitelman, ovat mm. Tampere-talon tilamuutokset ja laajennus sekä Pellervon päiväkoti ja koulu.

Maaomaisuuden (pl. Kehitysohjelmat) investointien ennustetaan alittavan vuosisuunnitelma 2,3 milj. eurolla. Investointimenoja on kirjattu 9,3 milj. euroa marraskuun loppuun mennessä. Pilaantuneen maan investoinnit koostuvat useista kohteista eri puolilla kaupunkia, joista suurimpana kuluvana vuonna on

Sulkavuoren entisen Lakalaivan kaatopaikan rakentaminen. Kaatopaikan rakentaminen jouduttiin keskeyttämään talven tulon takia loppuvuodesta 2018 ja osa töistä ja investoinnista siirrettiin vuodelle 2019.

Hiedanrannan ja Viiden tähden keskustan kehitysohjelmien investoinneista kerrotaan Kehitysohjelmat-osiossa.

Pysyvien vastaavien luovutustuloja on kirjattu tammi-marraskuussa 19,0 milj. euroa. Pysyvien vastaavien luovutustulojen ennustetaan toteutuvan 11,6 milj. euroa suunniteltua pienempinä.

Talonrakennushankkeet (1 000 euroa)	Kustannusarvio	Tot. 2019	VS 2019	Ennuste 2019	Ero VS/ENN
VARHAISKASVATUS JA PERUSOPETUS					
Atalan terveysaseman muutos päiväkodiksi	1 800	1 348	1 800	1 580	220
Etelä-Hervannan koulu ja uudisrakennus	34 000	40	0	50	-50
Haukiluoman päiväkoti	6 500	514	1 535	514	1 021
Hippoksen uusi päiväkoti	4 940	2 071	2 250	2 250	0
Hyhkyn koulun (rak 1) ja Huovarin päiväkodin (rak 2) perusparannus	4 040	3	540	10	530
Ikurin pk perusparannus	2 350	9	0	10	-10
Irlan päiväkoti ja koulu	8 000	818	953	844	109
Isokuusen päiväkoti ja koulu	10 000	30	100	100	0
Kissanmaan koulun perusparannus	10 600	18	100	20	80
Lentävänniemen koulu A-osan sisäilmakorjaus	2 000	1	0	80	-80
Lielahden koulun muutostyöt ja nuorisotilat	10 000	7	0	10	-10
Lielahden koulun vanhan osan perusparannus	4 400	10	67	10	57
Lielahden uusi päiväkoti	6 900	94	100	200	-100
Messukylän koulu pp	7 035	92	0	100	-100
Metson tilamuutokset ja pp 2. vaihe	10 300	19	0	20	-20
Multisillan päiväkoti ja koulu	7 300	20	200	50	150
Mustametsän päiväkoti ja neuvola	9 100	4 067	5 774	4 400	1 374
Olkahisen koulun uudisrakennus ja päiväkodin perusparannus	11 800	262	3 000	300	2 700
Pellervon päiväkoti ja koulu	9 500	323	370	790	-420
Pispalan koulun perusparannus	7 500	45	7 173	50	7 123
Pyynikintie 2 koulurakennus	24 800	10	0	15	-15
Sammon koulu ja päiväkoti	30 300	67	200	80	120
Tahmelan pk perusparannus	1 750	1	0	1	-1
Tammelan koulun, rakennus 2 uuden osan sisäilma- ja perusparannus	15 000	41	200	50	150
Tesoman yhtenäiskoulu ja päiväkoti, uudisrakennus ja perusparannus	28 750	1 467	2 443	1 510	933
Päiväkotien ja koulurakennusten pienet hankkeet		3 520	5 518	4 700	818
Päiväkotien perusparannus		2 540	4 548	2 400	2 148
Muut kohteet		1	0	11	-11
LUKIOKOULUTUS					
Lukioiden pienet hankkeet		157	590	180	410
KULTTUURI- JA VAPAA-AIKAPALVELUT					
Kulttuuripalvelut					
Sara Hildénin taidemuseon perusparannus	6 000	0	189	5	184
Tampere-talon tilamuutokset ja laajennus	20 680	85	243	1 050	-807
Tampere-talon korjaustyöt	1 900	1	0	2	-2
Kirjastot ja kansalaisopistoyksikkö pienet hankkeet		262	484	360	124
Kulttuuri ja taide pienet hankkeet		404	1 270	470	800
Muut kohteet		8	0	8	-8
Vapaa-aikapalvelut					
Hervannan uimahallin allasosaston perusparannus sekä ilmastoinnin uusiminen	4 200	204	2 120	210	1 910
Kaupin urheilupuisto	11 156	8	0	30	-30
Keskusta-alueen sisäliikuntatila	100	0	100	0	100
Tammelan stadion uudisrakennus	20 000	133	0	150	-150
Tampereen maauimala, ulkoalt., hyppytorni	10 800	17	0	17	-17
Liikunta ja nuoriso pienet hankkeet		1 586	1 770	1 650	120
Liikuntapaikkojen perusparannus		1 082	2 628	1 270	1 358
Muut kohteet					

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU

Talonrakennushankkeet (1 000 euroa)	Kustannusarvio	Tot. 2019	VS 2019	Ennuste 2019	Ero VS/ENN
SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT					
Koukkuniemi kehittäminen					
Koukkuniemi: Männistö, Rausan laajennus	11 000	1 248	8 149	1 700	6 449
Sosiaali- ja terveysrakennusten pienet hankkeet		1 140	2 486	1 700	786
Muut kohteet		7	0	7	-7
KONSERNIHALLINTO					
Sisäilmaolosuhdeinvestoinnit		2 865	4 532	3 100	1 432
Suunnittelukustannukset		0	350	0	350
Valmistuneiden kohteiden jälkityöt		136	350	50	300
Muut kohteet		22	0	25	-25
MUUT KIINTEISTÖT					
Hiedanrannan rakennusten perusparannus	3 197	2 309	3 197	2 050	1 147
Hiedanranta Kuivaamo	1 100	0	0	0	0
Hyvinvointitekнологia ja ensikertainen kalustaminen välivuokrauksessa		90	504	100	404
Muiden rakennusten kiinteistö- ja laiteinvestoinnit sekä kaupunkikuvallisten kohteiden investoinnit		3 115	4 899	3 500	1 399
Purkukustannukset 2019		0	2 000	1 900	100
TALONRAKENNUKSET YHT.		32 315	72 732	39 689	33 043
Rahoitusosuudet		-219	-3 170	-3 170	0
TALONRAKENNUSHANKKEIDEN NETTOINVESTOINNIT		32 096	69 562	36 519	33 043
TALONRAKENNUSHANKKEIDEN NETTOINVESTOINNIT, PL. HIEDANRANTA (sitova erä)		29 786	66 365	34 469	31 896
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot		-2 742	-3 460	-3 585	125
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ		27 044	62 905	30 884	32 021

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE

Palvelualueen talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	67 322	77 679	80 731	80 427	-304
Toimintamenot	-111 147	-118 870	-121 325	-121 131	194
Toimintakate	-43 824	-41 191	-40 594	-40 704	-110

Kaupunkiympäristön palvelualueen toteutuneet toimintatuotot alittavat 6,4 milj. eurolla vuosisuunnitelman ja toimintakulut ylittävät 0,2 milj. eurolla vuosisuunnitelman. Toimintakate on toteutunut 6,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuottojen alitus johtuu pääosin siitä, että kuluvan vuoden hulevesimaksujen laskutus on aloitettu marraskuun lopussa vuosisuunnitelmasta poiketen. Joukkoliikenteessä on valtiontukia saamatta ja naapurikuntien maksutuottoja on vielä laskuttamatta ja toisaalta joukkoliikenteen tuottojen toteuma poikkeaa vuosisuunnitelmaan suunnitellusta. Rakennusvalvonnan ja kiinteistömuodostuksen tuotot ovat ylittyneet, sillä yhä kuluvana vuonna rakennustoiminta on jatkunut yhä varsin vilkkaana. Toimintakulut ylittävät 0,2 milj.

eurolla vuosisuunnitelman, sillä joitakin hankkeita ja töitä ei ole päästy toteuttamaan suunnitellusti ja toisaalta joukkoliikenteen kulut ylittivät volyymin kasvun vuoksi.

Tilinpäätösennusteen osalta toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana johtuen maanvastaanoton tuottojen alituksesta sekä asemakaavoituksen tuottojen alituksesta. Toisaalta rakennusvalvonnan ja kiinteistömuodostuksen tuottojen ennustetaan ylittyvän, sillä rakennustoiminta on ollut yhä varsin vilkasta. Toimintakulujen ennustetaan alittuvan noin 0,2 milj. eurolla. Toimintakulujen ylitystä aiheuttaa pääosin runsaslumisen alkutalven aiheuttamat

suunniteltua suuremmat lumenajokustannukset sekä osittain se, että liikenesuunnittelussa hankkeet ja tarpeiden määrä ylittävät vuosisuunnitelman. Toisaalta paikkatiedon ja vihersuunnittelun palveluostoihin sekä kaavoituksen palveluostoihin ja henkilöstökuluihin ennustetaan alitusta. Toisaalta myös volyymin vaihtelut eri toiminnoissa vaikuttaa kulujen ennusteeseen, esimerkiksi rakennusvalvonnassa kulut ja myös tuotot ylittivät volyymin kasvun vuoksi.

Kaupunginhallituksen 6.5.2019 § 153 linjauksen mukaisesti uhkaavia talousarviolylytyksiä pyritään pienentämään. Palvelualueella pääasiallisesti toimintakuluihin vaikuttamalla, sillä tuottojen kasvattaminen on hankalaa.

YHDYSKUNTALAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	19 462	26 588	27 591	27 287	-304
Toimintamenot	-49 104	-53 183	-54 235	-54 040	195
Toimintakate	-29 641	-26 595	-26 644	-26 753	-109
Vyörytykset (Tukipalvelut ja Paikkatieto / Joukkoliikenteeseen kohdistuva osuus)	261	67	194	247	53
Toimintakate vyörytyksin	-29 380	-26 528	-26 450	-26 506	-56
Kaupunkiympäristön suunnittelu					
Toimintatulot	4 986	11 822	10 999	10 999	0
Toimintamenot	-11 587	-15 638	-12 819	-12 520	299
Toimintakate	-6 601	-3 816	-1 820	-1 521	299
Vyörytykset (Asiakas- ja tukipalvelut sekä Paikkatieto)	-1 425	-633	-1 761	-1 608	153
Toimintakate vyörytyksin	-8 027	-4 449	-3 581	-3 129	453
Kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito					
Toimintatulot	11 271	11 783	12 776	12 476	-300
Toimintamenot	-26 041	-28 659	-28 608	-28 781	-173
Toimintakate	-14 770	-16 876	-15 832	-16 305	-473
Vyörytykset (Asiakas- ja tukipalvelut sekä Paikkatieto)	-747	-240	-660	-647	13
Toimintakate vyörytyksin	-15 517	-17 116	-16 492	-16 952	-460
Kestävä kaupunki					
Toimintatulot	2 700	2 977	3 351	3 297	-54
Toimintamenot	-6 330	-6 457	-7 122	-7 132	-10
Toimintakate	-3 630	-3 480	-3 771	-3 835	-64
Vyörytykset (Asiakas- ja tukipalvelut sekä Paikkatieto)	-920	-446	-1 044	-1 028	17
Toimintakate vyörytyksin	-4 549	-3 926	-4 816	-4 863	-47
Raitiotie-kehitysohjelma					
Toimintatulot	52	2	0	0	0
Toimintamenot	-1 276	-1 001	-1 500	-1 500	0
Toimintakate	-1 224	-1 000	-1 500	-1 500	0
Vyörytykset (Asiakas- ja tukipalvelut sekä Paikkatieto)	-64	-37	-61	-63	-1
Toimintakate vyörytyksin	-1 288	-1 037	-1 561	-1 563	-1

- Talousarvioylijätkä pienennetään toimintakuluihin vaikuttamalla
- Välttämättömiä päällystöitä on toteutettu

Yhdyskuntalautakunnan alaisuuteen kuuluvan kaupunkiympäristön palvelualueen toteutuneet toimintatuotot alit-

tavat 5,8 milj. eurolla vuosisuunnitelman ja toimintakulut alittavat 0,5 milj. eurolla vuosisuunnitelman. Toimintatuottojen alitus johtuu pääosin siitä, että kuluvan vuoden hulevesimaksujen laskutus on aloitettu vasta marraskuun lopussa, kun taas vuosisuunnitelmaan hulevesituotot

on suunniteltu tuloutuvan tasaisesti koko vuodelle. Toisaalta kuluvana vuonna rakennustoiminta on jatkunut yhä melko vilkkaana, joten rakennusvalvonnan ja kiinteistönmuodostuksen tuotot ovat ylittäneet vuosisuunnitelman. Toimintakulujen alitus johtuu pääosin kaupunkiympäristön suunnittelun sekä erityisesti paikkatietoyksikön toimintakulujen alituksista.

Tilinpäätösennusteen osalta toimintakate ennustetaan toteutuvan 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana johtuen pääosin maanvastaanoton tuottojen alituksesta sekä osittain asemakaavoituksen tuottojen alituksesta. Toisaalta rakennusvalvonnan ja kiinteistömuodostuksen tuottojen ennustetaan ylittävän. Toimintakulujen ennustetaan alittuvan noin 0,2 milj. eurolla. Toimintakulujen poikkeamaan vaikuttaa useampi tekijä, joista ylitystä aiheuttaa muun muassa liikennesuunnittelun, rakennusvalvonnan ja katujen talvikunnossapidon ylitykset. Myös eläkemenopuolustuksiin maksuihin ennustetaan noin 0,1 milj. euron ylitystä. Toimintakulujen ennustetaan alittuvan asemakaavoituksen, vihersuunnittelun ja paikkatietoyksikön osalta.

Tilinpäätösennuste sisältää 2,85 milj. euroa kaupungin talousohjelmasta tulevia säästötoimenpiteitä, josta 1,55 milj. euroa kohdistuu tuottojen lisäykseen ja 1,3 milj. euron kulujen vähennyksiin. Talousohjelman toimenpiteistä ennustetaan jäävän toteutumatta 0,4 milj. euroa, sillä asemakaavoituksen tulo-odotusten ennustetaan alittuvan 0,4 milj. euroa haasteellisen resurssitilanteen vuoksi.

Kaupunginhallituksen 6.5.2019 § 153 linjauksen mukaisesti uhkaavia talousarvioylityksiä pyritään pienentämään. Yhdyskuntalautakunnassa pääasiallisesti toimintakuluihin vaikuttamalla, sillä tuottojen kasvattaminen on hankalaa.

Kaupunkiympäristön suunnittelu -palveluryhmän toteutuneet toimintatuotot alittavat 5,1 milj. eurolla vuosisuunnitelman johtuen pääosin hulevesimaksujen tuottojen alituksesta, sillä hulevesilaskutus on alkanut vuosisuunnitelmasta poiketen vasta marraskuun lopussa. Asemakaavoituksessa hankelaskutus on toteutunut 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä. Asemakaavoituksen kireä resurssitilanne ei mahdollista hankkeiden toteutusta nykyistä suurempaa määrää. Toisaalta rakennusvalvonnan ja kiinteistömuodostuksen tuotot ovat ylittyneet 0,7 milj. euroa, sillä rakentaminen on yhä jatkunut melko vilkkaana. Toimintakulut alittavat 0,1 milj. eurolla vuosisuunnitelman. Pääasiallinen syy alitukseen on palveluostojen toteutuminen vuosisuunnitelmaa pienempinä. Muun muassa asemakaavoituksessa ei nykyisillä resursseilla (useita henkilövaihdoksia, useita vajaata työaikaa tekeviä vuoden aikana) pystytä hoitamaan suurempaa määrää hankkeita. Toisaalta taas liikennesuunnittelussa hankkeet ja tarpeiden määrä ylittävät vuosisuunnitelman. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Asemakaavoituksen tuottojen ennustetaan alittuvan 0,4 milj. eurolla kireän resurssitilanteen vuoksi ja liikennejärjestelmän suunnittelun alittuvan 0,1 milj. euroa. Rakennusvalvonnan ja kiinteistönmuodostuksen tuottojen

ennustetaan ylittyvän 0,5 milj. eurolla. Rakentamisen määrällinen taso edelleen korkea, mutta alhaisempi kuin vuonna 2018, määrien ollessa vuoden 2017 tasolla. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelman pienempinä. Asemakaavoituksen kireän resurssitilanteen vuoksi ja vihersuunnittelun palveluostojen alituksen vuoksi niiden toimintakulujen ennustetaan alittuvan. Toisaalta toimintakulujen ennustetaan ylittyvän liikennesuunnittelussa tarpeiden ja hankkeiden määrän kasvun vuoksi sekä rakennusvalvonnassa volyymin kasvun vuoksi. Toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana.

Rakennuttaminen ja ylläpito -palveluryhmän toteutuneet toimintatuotot alittavat 0,4 milj. eurolla vuosisuunnitelman johtuen pääosin maanvastaanoton tuottojen alituksesta. Toimintakulut (sisältäen vok) ovat toteutuneet noin 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Liikenneväylien sekä viheralueiden rakennuttamisen ja ylläpidon toimintakulut alittuvat, mutta kuntatekniikan suunnittelun kulut ylittyvät. Toimintatuottojen ennustetaan alittavan 0,3 milj. eurolla vuosisuunnitelman johtuen pääosin maanvastaanoton tuottojen ja pysäköintimaksutuottojen ennustetaan ylittyvän. Maanvastaanotto-
tuottojen alitus johtuu siitä, että Ruskon maanvastaanottopaikan sulkeutumisen vuoksi suurten työmaiden (muun muassa keskuspuhdistamo ja Raitiotie) maakuormia ajetaan muiden kuntien maanvastaanottopaikoille. Korvaavia maanvastaanottopaikkoja kaupungin

alueella pyritään löytämään. Pysäköintimaksutuottojen ylitykseen vaikuttaa maksullinen sunnuntaipysäköinti, maksuvyöhyke- ja maksumuutokset, mutta työmaat ja kauppakeskusten ilmaispyysäköintitarjoukset ovat riskinä. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempana. Välttämättömiä päällystöitä on tehty, vaikka runsasluminen alkutalvi aiheutti suunniteltua suuremmat lumenajokustannukset. Toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 0,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana.

Kestävä kaupunki -palveluryhmän toteutuneet toimintatuotot alittavat 0,4 milj. eurolla vuosisuunnitelman. Tämä johtuu pääosin ympäristöterveydenhuollon myyntituottojen sekä Kestävä Tampere 2030 -ohjelman saamien tukien tuloutumisesta vuosisuunnitelmaan suunnitellusta poiketen. Toimintakulut ovat toteutuneet 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä johtuen pääosin ympäristönsuojelun ja Kestävä Tampere 2030 -ohjelman palveluostojen toteumasta. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan olennaisesti vuosisuunnitelman mukaisesti. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Toimintakatteen ennustetaan toteutuvan olennaisesti vuosisuunnitelman mukaisesti.

Raitiotie kehitysohjelma -palveluryhmän toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Toimintakatteen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti.

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Yhdyskuntalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)					
Bruttoinvestoinnit	-41 877	-62 850	-48 832	-54 568	-5 736
Rahoitusosuudet	-260	1 525	0	-260	-260
Nettoinvestoinnit	-42 137	-61 326	-48 832	-54 828	-5 996
Viiden tähden keskusta					
Bruttoinvestoinnit	-8 067	-15 152	-14 412	-13 003	1 409
Hiedanranta					
Bruttoinvestoinnit	-440	-981	-1 420	-520	900
Rantaväylän tunneli					
Bruttoinvestoinnit	-114	-987	0	-114	-114
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0
Nettoinvestoinnit	-114	-987	0	-114	-114

Yhdyskuntalautakunnan alaisuuteen kuuluvan Kaupunkiympäristön palvelualueen bruttoinvestointien ennuste on 68,2 milj. euroa mikä on 2,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempi. Nettoinvestointien ennuste on 68,5 milj. euroa. Nettoinvestointien ennuste on pienentynyt 1,3 milj. euroa lokakuun ennusteesta. Suurin yksittäinen syy investointien ennusteen pienentymiseen on Viiden tähden keskusta kehitysohjelman ennusteen pienentyminen, sillä kaikkia kohteita ei ole päästy toteuttamaan suunnitellusti.

Valtuusto hyväksyi helmikuussa (KV 18.2.2019 § 26) Kaupunkiympäristön palvelualueen 4,454 milj. euron uudelleen budjetoinnit vuodelta 2018 siirtyneistä Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman hankkeiden rahoista.

Kaupunkiympäristön suunnittelu -palveluryhmässä ennustetaan noin 1,6 milj. euron ylitystä vuosisuunnitelmaan nähden. Ylitys johtuu Tampereen Vesi -liikelaitoksen taseeseen jääneistä pysyvien vastaavien hulevesimenoista, jota ei oltu siirretty kaupunkiympäristön palvelualueelle hulevesijärjestelmien siirron yhteydessä 1.1.2018.

Rakennuttaminen ja ylläpito -palveluryhmässä ennustetaan 1,0 milj. euron ylitystä vuosisuunnitelmaan verrattuna. Raitiotien rinnakkaishankkeiden toteuttamistarve on suuri ja painottuu vuosille 2018 - 2019, mikä aiheuttaa painetta vuosisuunnitelmissa pysymisessä. Hämeenkadun reuna-alueiden rakentamiseen varattiin budjetissa 4,0 milj. euroa, mutta raitiotieallianssin kanssa käydyissä tarkentuneissa neuvotteluissa on päädytty 6,1 milj. euron tarpeeseen vuonna 2019. Tässä kokonaisuudessa kivien hankinta ja asennus raitiotieväylälle on yksittäisenä tekijänä 1,9 milj. euron kulu. Muutosehdotus on hyväksytty raitiotien hankkeen sisällönmuutoksen ohjausryhmässä 10.4.2019. Tästä aiheutuu 2,1 milj. euron lisämeno verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Sammonkadun pohjoispuolen kevyen liikenteen väylä välillä Kalevan puistotie - Lemminkäisenkatu toteutetaan kokonaisuudessaan valmiiksi. Tämän jälkeen koko Sammonkatu valmistuu vuonna 2019 viimeistelytyöt lukuun ottamatta. Kiirehtiminen vaatii 0,4 milj. euron lisämenon verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Kaupunginhallitus päätti vuonna 2016, että Tampereen Vesi osallistuu vesihuoltoverkoston siirtojen kustannuksiin ikähyvitysperiaatteella yhteensä 5,0 milj. eurolla. Hulevesiverkosto siirrettiin Tampereen kaupunkiympäristön palvelualueen omistukseen vuoden 2018 alusta. Raitiotieallianssi on laskuttamassa vesihuoltoverkoston siirrosta vuonna 2019 3,0 milj. euroa, mistä hulevesien osuus 1,16 milj. euroa. Tähän ei kaupunkiympäristön palvelualueen budjetissa ole varauduttu. Tästä aiheutuu 1,16 milj. euron lisämeno verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Lahdesjärven kaava-alue toteutetaan yhdessä kiinteistötoimen kanssa vuosina 2019 - 2020. Urakasta on pyydetty/neuvoteltu tarjoushintaa Tampereen Infran kanssa. Urakan katujen osalta tarjoushintaa on 3,0 milj. euroa ja tarve vuonna 2019 on 1,3 milj. euroa. Vuosisuunnitelmassa urakkaan varauduttiin 0,8 milj. eurolla. Tästä aiheutuu 0,5 milj. euron lisämeno verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Kissanmaankadun kevyen liikenteen väylän uusiminen välillä Teiskontie - Hippoksenkatu toteutettiin yhteistyössä Tampereen Veden kanssa. Vesihuolto-

töiden viivästyessä koko osuus toteutettiin vuoden 2019 aikana, kun alun perin työt piti jakaantua vuodelle 2018 ja 2019. Tästä aiheutuu 0,3 milj. euron lisämeno vuodelle 2019.

Katuverkolla on noin 42 000 valaisinpistettä, mistä noin 32 000 on vanhan aikaista ja energiatehotonta lamppua. Arviolta 0,5 milj. lisärahoituksella voitaisiin vaihtaa noin 3000 valopistettä/vuosi. Energiasäästöllä ja kunnossapitotarpeen vähenemisellä uudet led-valot kuulettaisiin noin 5 vuodessa. Tästä aiheutuu 0,5 milj. euron lisämeno verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Kevään aikana on Väyläviraston kanssa neuvoteltu Pinninkadun alikulkusillan uusimisesta. Silta on korjattava tai uusittava välittömästi tai hanke siirtyy rata-hankkeiden takia pitkälle tulevaisuuteen.

Kaupungilla on liikenteellinen tarve sillan jatkamiselle. Hanke käynnistetään välittömästi. Kohteelle on varattava 0,5 milj. euroa töiden käynnistämiseen loppuvuonna. Tästä aiheutuu 0,5 milj. euron lisämeno verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Toisaalta eräiden kohteiden aloitusten viivästyminen tuottavat kuluvalle vuodelle säästöä verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Muun muassa Boijenkatua ei päästä käynnistämään vuonna 2019 kaavoitussellisista syistä ja tästä on säästymässä 0,3 milj. euroa. Nokiantien pohjoisreunaa ei levennetä suunnitellusti välillä Winterrinmutka - Kirkkosannankatu. Kohde on yhteishanke Tampereen Veden kanssa ja välitöntä tarvetta ei ole vesijohdon uusimiseen. Tästä kohteesta säästyy 0,3 milj. euroa. Santalahden ylikulkusillan hissi- ja porrastornia ei päästä aloittamaan tä-

nä vuonna, tästä kohteesta säästyy 0,4 milj. euroa. Niemenrannan puistokatu ei päästy rakentamaan suunnitellun mukaisesti, koska kaavoitus, suunnitelmat sekä alueen muu rakentaminen on viivästynyt, tästä kohteesta on säästymässä 0,4 milj. euroa. Mossin puistokatua ei päästy rakentamaan suunnitellun mukaisesti, koska kaavoitus ja suunnitelmien laadinta on viivästynyt, tästä kohteesta on säästymässä 0,7 milj. euroa. Hiedanranta -kehitysohjelman kaikkia hankkeita ei päästä toteuttamaan suunnitellusti, tästä on säästymässä 0,9 milj. euroa. Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman kaikkia hankkeita ei päästä toteuttamaan suunnitellusti, tästä on säästymässä 1,4 milj. euroa.

JOUKKOLIIKENNELAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Joukkoliikenne					
Toimintatulot	47 860	51 091	53 140	53 140	0
Toimintamenot	-62 043	-65 687	-67 090	-67 090	0
Toimintakate	-14 183	-14 596	-13 950	-13 950	0
Vyörytykset (Tukipalvelut ja Paikkatietoyksikkö)	-261	-67	-194	-247	-53
Toimintakate vyörytyksin	-14 444	-14 663	-14 144	-14 197	-53

- Toimintakatteen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti

Joukkoliikennelausakunnan alaisuuteen kuuluvan Joukkoliikenne -palveluyh-
män toteutuneet toimintatuotot ovat toteutuneet 0,7 milj. euroa vuosisuun-
nitelmaa pienempänä. Naapurikuntien maksutuottoja on vielä laskuttamatta,

valtionosuuksia saamatta ja toisaal-
ta joukkoliikenteen tuottojen toteuma
poikkeaa vuosisuunnitelmaan suunnitel-
lusta. Toimintakulut ovat toteutuneet 0,7
milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurem-
pina pääosin volyymin kasvun vuoksi.

Tilinpäätösennuste on toimintatuotto-
jen ja toimintakulujen osalta vuosisuun-
nitelman mukainen. Tilinpäätösennuste

sisältää 1,3 milj. euroa kaupungin talous-
ohjelmasta tulevia säästötoimenpiteitä,
josta 0,94 milj. euroa kohdistuu tuotto-
jen lisäyksiin ja 0,36 milj. euron kulujen
vähennyksiin.

Toimintakatteen ennustetaan toteutu-
van vuosisuunnitelman mukaisesti.

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Joukkoliikenne				
Bruttoinvestoinnit	-787	-1 200	-1 000	200

Joukkoliikennelausakunnan alaisuuteen
kuuluvan Joukkoliikenteen palvelualueen
bruttoinvestointien ennuste on 1,0 milj. eu-

roa, mikä on 0,2 milj. euroa vuosisuunnitel-
maa pienempi. Nettoinvestointien ennuste
on 1,0 milj. euroa, mikä on 0,2 milj. euroa

vuosisuunnitelmaa pienempi. Investoinnil-
la rahoitetaan lippu- ja maksatusjärjestel-
mähankkeen toteuttamista.

KEHITYSOHJELMAT

Hiedanranta

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Hiedanranta	-2 476	-3 055	-2 608	-2 792	-184
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-1 343	-1 101	-1 761	-1 545	216
Asunto- ja kiinteistölautakunta	-993	-1 250	-547	-1 047	-500
Yhdyskuntalautakunta	-140	-704	-300	-200	100

Hiedanrannan käyttötalous jakautuu elinvoima- ja osaamislautakunnan, asunto- ja kiinteistölautakunnan sekä yhdyskuntalautakunnan vuosisuunnitelmiin.

Hiedanranta -hankkeen yhtiöittäminen on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.4.2019. Suunnitelman mukaan perustetaan kaksi yhtiötä, joista Hiedanrannan Kehitys Oy on perustettu. Operatiivinen osakeyhtiö vastaa kehitystoiminnasta ja kestävästä kaupunkirakenteesta, hyväksyttää suunnitelmat kaupunginhalituksessa ja koordinoi yhteistoimintaa maanomistajien kanssa. Hiedanranta Ky on rahoitusyhtiö joka vastaa selvitysten ja investointien toteuttamisesta, ottaa lainaa ja rakennuttaa esim. infran, luovuttaa tontteja, maksaa rahoituksen korot ja lyhennykset ja palauttaa ylijäämän kaupungille.

Uuteen saaritäyttöratkaisuun perustuvan maankäytön yleissuunnitelman arvioidaan valmistuvan alkuvuonna 2020. Vaasan hallinto-oikeus on joulukuussa 2019 kumonnut Tampereen kaupungille 10.10.2018 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto myöntämän ensimmäisen järvitäytölupaviraston. Toinen saaritäyttöön perustuva lupahakemus on jätetty 2019. Yleissuunnitelmaan pohjautuvat asema-

kaavat ovat vireillä.

Alueen olemassa olevaa rakennuskantaa palvelevan putki-infran rakentaminen on valmistunut, pilaantuneiden maiden poisto ja hulevesien hallinnan rakentaminen jatkuvat.

Kehitysohjelman käyttötaloudessa on huomioitu kaupunginvaltuuston hyväksymät talousarviomuutokset.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan ulkoisesta palveluhankinnasta siirrettiin (KV 18.2.2019) 0,075 milj. euroa Sivistys- ja Kulttuurilautakunnan Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin Hiedanrannan alueellisen kulttuurikoordinaattorin palkkaukseen ja alueella järjestettävän kulttuuritarjonnan mahdollistamiseen.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan Hiedanrannan kehitysohjelman talousarvioon siirrettiin (KV 15.4.2019) 0,48 milj. euroa yhdyskuntalautakunnan sekä 0,35 milj. euroa asunto- ja kiinteistölautakunnan Hiedanrannan kehitysohjelmalle kohdistettuja menoja.

Kehitysohjelman tammi-marraskuun toteutunut toimintakate -2,5 milj. euroa, ylittää vuosisuunnitelman 0,5 milj. eurolla. Ylitys kohdistuu Asunto- ja kiinteistölautakunnan alaiseen toimintaan. Ylityksen syynä on se, että Hiedanran-

nan rakennusten ja maa-alueiden vuokratuottoja ei esitetä Hiedanrannan raporteissa. Tampereen Tilapalvelut Oy:n toiminta kiinteistöhallinnan parissa on edennyt suunniteltua nopeammin.

Hiedanrannan käyttötalouden tilinpäätösennusteen toimintakate on yhteensä -2,8 milj. euroa, mikä on -0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Asunto- ja kiinteistölautakunnan osalta toimintakatteen ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelmaa 0,5 milj. eurolla. Ylityksen aiheuttavat tilapalveluiden toimenpiteiden suunniteltua nopeamman etenemisen lisäksi se, että Hiedanrannan rakennusten ja maa-alueiden vuokratuottoja ei esitetä Hiedanrannan raporteissa. Lisäksi vuosilta 2015 - 2018 tehdään maaomaisuuden investointien alaskirjaus 0,3 milj. euroa, joka on huomioitu tilinpäätösennusteessa. Elinvoima- ja osaamislautakunnan osalta kehitysohjelman tilinpäätösennuste on 0,2 milj. euroa suunniteltua parempi, johtuen ohjelman hankkeelle kohdistuvasta EU-tuesta jota ei oltu huomioitu vuosisuunnitelmassa. Yhdyskuntalautakunnan tilinpäätösennuste on 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmasta parempi.

Kehitysohjelman investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Bruttoinvestoinnit	-4 569	-4 035	-12 117	-5 570	6 547
Asunto- ja kiinteistölautakunta					
Bruttoinvestoinnit	-4 129	-3 054	-10 697	-5 050	5 647
Yhdyskuntalautakunta					
Bruttoinvestoinnit	-440	-981	-1 420	-520	900

Hiedanrannan kehitysohjelman investoinnit jakautuvat asunto- ja kiinteistö-
lautakunnan ja yhdyskuntalautakunnan
vuosisuunnitelmiin.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan osalta Hiedanrannan tammi-marraskuun toteutuneet investoinnit 4,1 milj. euroa ovat pääasiassa pilaantuneiden maiden käsittelyä sekä Hiedanrannan rakennusten perusparantamista sekä maa- ja vesirakentamista.

Yhdyskuntalautakunnan osalta Hiedanrannan tammi-marraskuun toteutuneet investoinnit ovat 0,4 milj. euroa. Yhdyskuntalautakunnan alaisten investointien ennustetaan toteutuvan 0,9 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä, sillä kaikkia kohteita ei ole päästy toteuttamaan suunnitellusti.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan alaisten investointien ennustetaan toteutuvan 5,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Maa- ja vesialueisiin kohdistuvien investointien osalta ennustetta

on pienennetty 4,5 milj. euroa, johtuen Vaitinaron vesistötäytön viivästymisestä sekä nollakuiden koerakenteen viivästymisestä. Talonrakennusohjelmaan kuuluvien Hiedanrannan rakennusten perusparannusten osalta ennuste on 1,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi. Alueen rakennusten investoinnit jatkuvat mm. talo- ja kuntatekniikan kokeilujen mahdollistavan Dynamo -hankkeen rakentamisella sekä voimalaitoksen ja haihduttamon purkamisella suunnitelman mukaisesti.

Vaitinaron vesistötäyttö toteutetaan pääasiassa Tampereen seudun keskuspuhdistamon rakentamisesta saatavalla louheella. Haasteena vesistötäytössä on luvan saaminen toimenpiteelle. Vesilupahakemuksen päätöksen viipymisestä johtuen vesistötäytön investointi ei toteudu suunnitelman mukaisesti. Suunnitellusta 4,0 milj. euron investoinnista arvioidaan toteutuvan 1,0 milj. euroa.

Nollakuidun koerakentamisinvestointien vaihtoehtojen tutkimista on jatkettu. Ulkopuolisen asiantuntija-arvion perusteella nollakuidun arvoketjuhankkeessa saadut tulokset ovat lupaavia erityisesti kemikaalien tuotannon osalta. Kaupunki on käynnistänyt jatkoselvityksen/koetöiminnan, jonka tulokset saadaan alkuvuodesta 2020.

Kesän aikana on saatu useita yhteydenottoja eri yrityksiltä, joiden tekniikat saattaisivat tuoda uusia ratkaisuja nollakuidun hyödyntämiseen. Menetelmien valinta ja lupaprosessien käynnistäminen on mahdollista aikaisintaan vuonna 2020. Vaihtoehtojen selvitysten tuloksena on arvioitu, että suunnitellusta 2,0 milj. euron koerakentamisinvestoinnista toteutuu 0,5 milj. euroa.

Rakennuttamisen henkilöresurssien puutteen ja asemakaavoituksen pitkäkestoisuuden vuoksi alueen puistojen ja liikenneväylien suunnittelu ja toteutus ei ole edennyt suunnitelman mukaisesti.

Viiden tähden keskusta

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Viiden tähden keskusta	-2 514	-2 809	-4 076	-3 376	700
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-2 435	-2 620	-3 576	-3 276	300
Yhdyskuntalautakunta	-79	-189	-500	-100	400

Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman käyttötalous jakautuu yhdyskuntalautakunnan ja elinvoima- ja osaamislautakunnan vuosisuunnitelmiin.

Asemakeskushankkeen yleissuunnitelman työstäminen ja sen teknisten, taloudellisten sekä vaiheistamiseen liittyvien reunaehtojen selvittäminen ja tiedonhallinta jatkuvat suunnitelman mukaisesti. Yleissuunnitelma toteutuu suunnitelman mukaisesti. Hämpin parkin laajennuksen ja ajoyhteyden linjauksia haetaan parin vuoden kuluessa. Asemakeskushankkeen yleissuunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 16.12.2019.

Valoviikkojen kauden 2019 - 2020 suunnittelu on käynnissä. Omana kokonaisuutenaan tehdään myös Hämeenkadun vuoden 2021 valoviikkojen suunnittelua. Verkarannan ja Alakosken asennukset ovat valmiita. Patosillan ja Satakunnan sillan välisen osan asennukset ovat käynnissä.

Santalahden tapahtumapuiston rakentaminen jatkuu, puisto on valmis 2019.

Tapahtumapuistoon kuuluvien ranta-reittien suunnittelu ja rakentaminen on käynnistynyt.

Kunkun parkki -projektissa on tavoitteena kaavaehdotuksen saaminen nähtäville 2019. Haasteena hankkeen etemiselle on Näsikallion eritasoliittymän vastustus.

Viinikanlahden alueen kansainvälisen ideakilpailun kilpailuohjelma julkistettiin 15.5.2019. Kilpailun ensimmäinen vaihe päättyi 27.9.2019 ja toiseen vaiheeseen jatkavat kilpailijat on valittu. Toinen vaihe alkoi 14.11.2019. Kilpailun voittajat julkaistaan huhtikuussa 2020. Kilpailun tavoitteita käsiteltiin kaupunginhallituksessa maaliskuussa 2019 ja alueen asemakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma on ollut nähtävillä helmi-maaliskuussa 2019.

Tampereen Taidemuseon ja Pyynikintorin asemakaavan luonnosvaihe on käynnissä, kaava valmistuu 2020.

Kehitysohjelman tammi-marraskuun toteutunut toimintakate alittaa vuo-

sisuunnitelman 0,5 milj. euroa. Tilinpäätösennusteessa toimintakatteen arvioidaan toteutuvan 0,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä. Elinvoima- ja osaamislautakunnan tilinpäätösennuste on 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi, mikä johtuu rekrytointien toteutumisesta vasta vuoden kuluessa suunnitellun alkuvuoden sijaan sekä Näsikallion eritasoliittymän suunnittelun ja toteutuksen siirtymisestä tuleville vuosille. Yhdyskuntalautakunnan tilinpäätösennuste on 0,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi, mikä johtuu osittain kulujen kohdentumisesta elinvoima- ja osaamislautakunnan maksettavaksi ja osittain Näsikallion eritasoliittymän suunnittelun toteutuksen siirtymisestä.

Kehitysohjelman investointihankkeiden etenemisestä on raportoitu kohdassa Kehitysohjelman investointien toteuma ja tilinpäätösennuste.

Kehitysohjelman investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Bruttoinvestoinnit	-11 465	-19 132	-18 392	-16 683	1 709
Asunto- ja kiinteistölautakunta					
Bruttoinvestoinnit	-3 398	-3 980	-3 980	-3 680	300
Yhdyskuntalautakunta					
Bruttoinvestoinnit	-8 067	-15 152	-14 412	-13 003	1 409

Viiden tähden keskusta-kehitysohjelman investoinnit jakautuvat yhdyskuntalautakunnan ja asunto- ja kiinteistölautakunnan vuosisuunnitelmiin.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi helmikuussa (KV 18.2.2019 § 26) Kaupunkiympäristön palvelualueen 4,454 milj. euron uudelleen budjetoinnit vuodelta 2018 siirtyneistä Viiden tähden keskusta-kehitysohjelman hankkeiden rahoista. Tästä Ranta-Tampella 0,14 milj. euroa, Kansi- ja Areena hanke 1,114 milj. euroa, Ratinan kauppakeskukseen liittyvä toteuttamissopimus ja lisätyöt 2,3 milj. euroa, Tapahtuma-alueiden kehittäminen ja Tammerkosken valaistus yhteensä 0,7 milj. euroa ja Investointien suunnittelu 0,2 milj. euroa.

Kansi- ja Areenahankkeen Tampereen kaupungin rahoitusosuuden mukaiset

investoinnit jatkuvat suunnitelman mukaisesti rakentamisen tahdissa. Rakentamisjärjestyksen tarkentuminen saat-
taa siirtää jonkin Tampereen kaupungin rahoitusosuuteen kuuluvan maksuerän siirtymisen suoriteperusteisesti seuraavalle vuodelle.

Tammerkosken valaistuksen investointi ja Ratinan kauppakeskuksen toteuttamissopimus etenevät suunnitelman mukaisesti.

Viinikanlahden alueella tehdään tulevan kaavan takia johtosiirtoja, joiden kaivannoissa on poistettavia pilaantuneita maita.

Ranta-Tampellan kanavan rakentaminen jatkuu edelleen, kanava arvioidaan avattavan Näsijärveen vuoden 2020 keväällä. Kanavan ylittävien siltojen rakentaminen jatkuu. Alueen pilaantuneiden

maiden kunnostuksiin liittyviä pohjavesiputkia on asennettu ja niihin liittyvää tarkkailusuunnitelmaa päivitetty.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan alais-
ten investointien ennustetaan toteutu-
van 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa
pienempänä. Viinikanlahden alueen
pilaantuneiden maiden käsittelyn bud-
jetoimattomiksi investointikuluiksi en-
nustetaan muodostuvan 0,2 milj. euroa
ja Ranta -Tampellan alueen pilaantuneiden
maiden käsittelyn budjetoimattomat
investointikulut ennustetaan olevan
0,1 milj. euroa. Kansi- ja areenahankkeen
Asunto- ja kiinteistölautakunnan määrä-
rahan arvioidaan alittuvan 0,6 milj. eu-
roa.

Yhdyskuntalautakunnan alaisten inves-
tointien ennustetaan toteutuvan 1,4 milj.
euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä.

Smart Tampere

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-659	-1 985	-994	-908	86
Yhdyskuntalautakunta	-549	-	-415	-415	0
Sosiaali- ja terveyslautakunta	-75	-	-80	-80	0
Konsernihallinto	-75	-	-141	-141	0
Kehitysohjelma yhteensä	-1 359	-1 985	-1 630	-1 544	86

Smart Tampere -kehitysohjelman käytötalous jakautuu elinvoima- ja osaamislautakunnan, yhdyskuntalautakunnan, sosiaali- ja terveyslautakunnan sekä konsernihallinnon vuosisuunnitelmiin.

Smart Tampere -kehitysohjelma jakaantuu seuraaviin osaohjelmiin: Kestävä Tampere 2030 -ohjelma, Ekosysteemi-ohjelma sekä Digiohjelma. Digiohjelman määrärahat kohdistuvat konsernihallinnon vuosisuunnitelmaan.

Kestävä Tampere -ohjelma edistää kaupunkistrategian tavoitetta olla hiilineutraali vuonna 2030. Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä kaupungin yksiköiden, yritysten ja yhteisöjen kanssa. Vuoden 2019 toimenpiteitä kaupungin yksiköiden kanssa on tuen ja asiantunteumuksen tarjoaminen yksiköiden toteuttaessa palvelu- ja vuosisuunnitelmassa määriteltyjä toimenpiteitä hiilineutraa-

lisuuden edistämiseksi. Yritysten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa toteutetaan muun muassa Ilmastosankari-kampanja, tehdään tamperelaisten ilmasto-opas sekä osallistutaan yhteistyöprojekteihin, muun muassa Stardust (EU Lighthouse), Energiaviisaat kaupungit EKAT (6Aika EAKR), Puurakennusten digihanke (YM), Puurakentaminen nousuun Pirkanmaalla sekä jakamistalouden pilotit -hanke 8Pirkanmaan liitto EAKR). Lisäksi toteutetaan Hiilineutraali Tampere -tiekarttaa ja päästöselvityksiä.

Ekosysteemi-ohjelma edistää alueen yritysten älykästä uudistumista, kasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä sekä vahvistaa Tamperetta houkuttelevana osaamiskeskittymänä. Ohjelman toimintamallina on ekosysteemien ja kaupunkialustojen kehittäminen valituissa teemoissa. Ohjelma muun muassa tukee

nopeita kokeiluja sekä avaa kaupunkiympäristöä ja infraa testiympäristöksi sekä tekee yhteistyötä yliopistojen ja muiden tahojen kanssa.

Digiohjelma edistää kaupungin palvelujen digitalisointia ja uusia työskentelytapoja nopeiden kokeilujen, osaamisen kehittämisen ja toiminnan muutosprojektien avulla. Kaupungin tavoitteena on, että vuonna 2025 kaikki käyttävät ensisijaisesti digitaalisia palveluja.

Kehitysohjelman toimintakatteen enustetaan toteutuvan elinvoima- ja osaamislautakuntaan kohdistuvan ekosysteemi-ohjelman osalta 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana. Sosiaali- ja terveyslautakunnan, yhdyskuntalautakunnan sekä konsernihallinnon osalta ennuste on vuosisuunnitelman mukainen.

Raitiotie-kehitysohjelma

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Yhdyskuntalautakunta	-1 224	-1 000	-1 500	-1 500	0
Vyörytykset (Asiakas- ja tukipalvelut sekä Paikkatieto)	-62	-37	-61	-63	-1
Toimintakate vyörytyksin	-1 286	-1 037	-1 561	-1 563	-1

Yhdyskuntalautakunnan alle kuuluvan Raitiotie-kehitysohjelma -palveluryhmän toimintakatteen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Kehitys-

ohjelman toteutuneet toimintakulut ovat olennaisesti vuosisuunnitelman mukaiset. Tarkemmin Raitiotiehankkeesta on raportoitu Toiminnan ja talouden kat-

sauksen liitteessä 1, Raitiotie-kehitysohjelma ja Tampereen Raitiotie Oy.

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi -kehitysohjelma

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-16 649	-16 903	-18 398	-18 098	300

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi -kehitysohjelman toimintakatteen ennuste -18,1 milj. euroa on 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi.

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssin kehitysohjelma vuosille 2019–2020 on jatkoa 1.8.2017–31.12.2018 toteutetulle työvoima- ja yrityspalveluiden alueelliselle kokeilulle (työllisyyskokeilu).

Työllisyys- ja kasvupalveluja on toteutettu vuoden alusta alkaen alustapohjaisella palvelumallilla. TE-toimiston kanssa on rakennettu yhteisiä toimintamalleja asiakasohjauksen turvaamiseksi ja työllisyyskokeilun hyvien käytänteiden hyödyntämiseksi. Palvelualustojen rakentamisella on lisäksi systemaattisesti valmistauduttu kuntien mahdollisesti laajenevaan toimivaltaan työllisyyden hoidossa.

Hallitusohjelman mukaisesti työvoima- ja yrityspalveluja uudistetaan, ja työllisyyskokeilujen uudelleen käynnistäminen ja laajentaminen on toteutumas- sa keväällä 2020. Kokeilujen on määrä kestää vuoden 2022 loppuun. Tampere ja Pirkanmaan muut 21 kuntaa hakivat yhteisellä hakemuksella työllisyyden kunta-kokeiluun. Työ- ja elinkeinoministeriö vahvisti 5.12.2019 jatkovalmisteluun Pirkanmaan hakemuksen sekä 19 muuta kokeiluhakemusta. Hakemuksia jätettiin TEM:lle yhteensä 30 ja niissä oli mukana 123 kuntaa. Eduskunta päättää kokeiluun otettavista kunnista kokeilulain hyväksymisen yhteydessä. Hallituksen esitys kokeilulaiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle helmikuussa 2020.

Asiakasohjauksessa ja asiakastyön sujuvuudessa on työllisyyskokeilun päätyttyä ollut toimivallan puuttumisen vuoksi

haasteita. Työllisyys- ja kasvupalvelujen ja TE-toimiston yhteisille palvelualue- toille on luotu tulokortit yhdessä TE-toimiston kanssa. Tulokorteissa on so- vittu asiakasmäärästä, jotka TE-toimisto ohjaa yhteisille alustoille (TYP) vuoden 2019 aikana. Työmarkkinatukitavoitteen pääsemisen edellytyksenä on ollut nostaa aktivointiaste 60 %: iin ja asia- kasmäärä on kullekin palvelualue- lalle sovittu tähän laskelmaan pohjautuen. Työmarkkinatuen säästöille asetettuun tavoitteeseen ei päästä. Aktivointiasteen kasvu on pysähtynyt syksyllä, koska asia- kasohjaus TE-toimistosta ei toteudu sovi- tun mukaisesti. Kaikilla palvelualue- toilla jäädään tavoitteesta. Tästä huolimatta kuntouttavan työtoiminnan työtoiminta- päivien määrän ennustetaan kasvavan 20 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Vetovoimainen elämyskaupunki

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-544	-542	-572	-30

Vetovoimainen elämyskaupunki -kehitysohjelmalla vastataan Tampereen strategiseen tavoitteeseen olla Pohjoismaiden vetovoimaisin elämyskaupunki vuoteen 2030 mennessä. Kehitysohjelman tavoitteena on kehittää kaupunkikulttuuria, matkailua ja tapahtumia sekä elämystaloutta ja luovia aloja laajana ja yhtenäisenä kokonaisuutena. Ohjelma jakautuu neljään teemakokonaisuuteen, joilla vahvistetaan

Tampereen vetovoimaa ja elinvoimaa laaja-alaisesti. Teemakokonaisuudet ovat 1) kaupunkiympäristö ja yhteisöllisyys 2) arjen ykkönen 3) vetovoimaiset elämykset ja 4) älykäs osaamisen kaupunki.

Tammikuusta marraskuun toteutuneet toimintakulut -0,5 milj. euroa, ovat olennaisesti vuosisuunnitelman mukaiset. Ohjelman julkistustapahtuma oli maaliskuun lopulla. Vetovoimainen elämyskau-

punki -kehitysohjelman toimintakatteen ennuste on lähes vuosisuunnitelman mukainen, -0,6 milj. euroa.

Ohjelman toteutus on vaatinut enemmän henkilöstöresursseja kuin vuosisuunnitelmavaiheessa arvioitiin. Tämän myötä henkilöstömenojen toteumaennuste tulee kasvamaan, mutta tällä ei kuitenkaan ole merkittävää vaikutusta toimintakatteen ennusteeseen.

KONSERNIHALLINTO

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Konsernihallinto					
Toimintatulot	21 362	1 464	22 754	23 181	427
Toimintamenot	-41 280	-22 512	-49 187	-47 518	1 669
Toimintakate	-19 918	-21 048	-26 433	-24 337	2 096
Smart Tampere					
Toimintatulot	121	0	287	287	0
Toimintamenot	-196	0	-428	-428	0
Toimintakate	-75	0	-141	-141	0
ICT-kehittäminen					
Toimintatulot	50	967	0	0	0
Toimintamenot	-4 311	-6 495	-7 274	-6 000	1 274
Toimintakate	-4 261	-5 528	-7 274	-6 000	1 274
Bruttoinvestoinnit	-422	-46	-3 127	-1 400	1 727
Toimintakate + bruttoinvestoinnit	-4 682	-5 574	-10 400	-7 400	3 000

Konsernihallinnon (pl. tietohallinnon ICT-kehittäminen ja Smart Tampere) toimintakate oli tammi-marraskuussa -19,9 milj. euroa, mikä oli 4,3 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempi. Merkittävin syy tähän on palvelujen ostojen arvioitua pienempi toteuma, koska ostot painottuvat loppuvuoteen. Lisäksi vuosisuunnitelmassa henkilöstömenojen kuukausikohtainen jakauma ei vastaa toteutunutta. Muut toimintakulut ovat toteutuneet 0,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana. Vuosisuunnitelmaan on varattu maakuntavalmistelussa työskennelleiden henkilöiden palkkaravoja muihin toimintakuluihin. Nämä tulevat säästymään, joten ne on huomioitu tilinpäätösennusteessa tulosta parantavasti.

Tilinpäätösennuste on 2,1 milj. euroa suunniteltua parempi. Toimintatulojen ennustetaan toteutuvan 0,4 milj. eu-

roa budjetoitua suurempina johtuen hankkeisiin saatavista avustuksista sekä tietohallinnon arvioitua suuremmasta laskutuksesta. Toimintamenoissa arvioidaan säästettävän 1,7 milj. euroa. Henkilöstömenojen arvioidaan toteutuvan 0,7 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Henkilötyövuosia ennustetaan toteutuvan 12 suunniteltua vähemmän. Palvelujen ostojen 0,8 milj. euron alitus koostuu useista eristä.

ICT-kehittäminen

Tietohallintoyksikön tehtävä on kehittää kaupungilla ICT-toimintaympäristöä. Vuodelle 2019 kehittämiseen on varattu yhteensä 10,4 milj. euroa, josta investointeihin 3,1 milj. euroa.

ICT-kehittämisen ennustetaan toteutuvan 3,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana (käyttötalous 1,3 milj.

euroa, investoinnit 1,7 milj. euroa).

Tietohallinnon ICT-kehittämisen toimintakate ja nettoinvestoinnit yhteensä toteutuivat tammi-marraskuussa 4,8 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. ICT-projektien ja -pienkehittämisen käyttötalous toteutui 2,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana. Pienkehittäminen on toteutunut suunnitellusti, mutta projektit eivät tule toteutumaan budjetoidussa laajuudessa. Tämä johtuu osittain siitä, että projektien suunnitteluvaihe on vienyt arvioitua kauemmin. Jatkossa projekteille tullaan budjetoimaan rahat erikseen eri vaiheille (esiselvitys, toteutussuunnittelu ja toteutus), mikä edesauttaa realistista budjetointia. Joissain tapauksissa projekteja on hidastanut toimittajista riippuvat toimitusvaikeudet.

YHTEISET ERÄT

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	3 618	1 660	1 105	3 671	2 566
Toimintamenot	-101 564	-110 271	-110 775	-112 135	-1 360
Toimintakate	-97 946	-108 611	-109 670	-108 464	1 206

Yhteisten erien toimintakate toteutui tammi-marraskuussa 2,6 milj. euroa suunniteltua parempana. Toimintatulo- tot toteutuivat 2,6 milj. euroa suunnitel- tua parempina pääosin, koska kaupunki myi osan Coxa Oy:n osakkeista Kanta- Hämeen Sairaanhoidopiirille myyntivoi- ton ollessa vajaa 2,4 milj. euroa.

Toimintakulut toteutuivat kokonai- suutena vuosisuunnitelman mukaisina. Henkilöstökulut ovat toteutuneet 0,8 milj. euroa suunniteltua pienempinä, kos- ka harkinnanvaraista määrärahaa ei ole

käytetty ja eläkemaksut ovat toteutuneet budjetoitua pienempinä. Muut toiminta- kulut ovat toteutuneet sitä vastoin 1,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina. Tästä noin puolet johtuu Kiinteistö Oy Pel- lavanparkin osakkeiden luovutustappiosta ja loppuosa johtuu siitä, että velvoitetyöllis- tämisen menojen toteutuma kirjautuu eri tiliryhmään kuin ne on budjetoitu.

Yhteisten erien toimintakateen en- nustetaan toteutuvan 1,2 milj. euroa suunniteltua parempana. Ennuste ei ole muuttunut toimintakatetasolla. Toimin-

tatulojen ennuste on 2,6 milj. euroa vuo- sisuunnitelmaa parempi em. Coxa Oy:n osakkeiden myynnistä ja henkilöstön pysäköinnistä saatavien tulojen ylittymi- sestä johtuen. Toimintamenojen ennus- te poikkeaa vuosisuunnitelmasta myös Tredulle osoitettavan valtionosuusrahoi- tuksen osalta (0,7+0,5 milj. euroa), koska opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt kesken vuoden muutoksia valtionosuu- teen. Lisäksi muun muassa harkinnanva- raisten henkilöstömäärärahoja ja eläke- menojen ennusteita on päivitetty.

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Bruttoinvestoinnit	-2 201	-17 275	-13 256	-8 626	4 630
Pysyvien vastaavien luovu- tustulot	3 041	10 597	500	3 520	3 020

Konsernihallinnon yhteisten erien in- vestoinnit ovat pääasiassa sijoituksia konserniyhtiöihin. Investointien ennus- tetaan alittavan vuosisuunnitelman 4,6 milj. eurolla, koska sijoituksen Suomi-ra- ta-hankeyhtiöön ei arvioida toteutuvan vuoden 2019 aikana ja kaupunginhalli- tuksen käyttöön varatusta 2 milj. euron määrärahasta ennustetaan jäävän käyt- tämättä 0,63 milj. euroa.

Investointiennuste 8,626 milj. euroa koostuu seuraavista kohteista: KOY Tampereen Monitoimiareena 0,799 milj. euroa, Hiedanrannan Kehitys Oy 0,05 milj. euroa, Hiedanranta Ky 0,75 milj. euroa, Tampereen Infra Oy 1 milj.

euroa, investointiavustus TREDU-Kiin- teistöt Oy:lle 5,657 milj. euroa ja Mo- netra 0,352 milj. euroa sekä Hermia Yrityskehitys Oy 0,018 milj. euroa.

Kaupunginhallitukseen käyttöön oli alun perin varattu 2 milj. euroa, josta valtuuston 17.6. päätöksen mukaises- ti käytettiin 1 milj. euroa Tampereen Infra Oy:n osakepääomaan ja yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman ra- hastoon. Lisäksi kaupunki on vaihta- nut Monetra Pirkanmaa Oy:n 0,35 milj. euron arvosta osakkeita Monetra Oy:n osakkeisiin (apportti), mikä näkyy sekä investointihankintana että myyntinä. Määrärahaa käytetään myös Hermia

Yrityskehitys Oy:öön.

Marraskuun loppuun mennessä on tehty seuraavat sijoitukset: Kiinteistö Oy Tampereen Monitoimiareena, Hiedan- rannan Kehitys Oy, Tampereen Infra Oy ja Monetra Oy (apportti).

Pysyvien vastaavien luovutustulojen budjetti sisältää sijoitetun vapaan oman pääoman palautusta (svop) Finnpark Oy:ltä 0,5 milj. euroa. Pysyvien vastaavi- en luovutustuloja ennustetaan kertyvän noin 3,5 milj. euroa. Tampereen kaupun- ki myi osan Coxa Oy:n osakkeistaan Kan- ta-Hämeen Sairaanhoidopiirin kuntayhty- mälle noin 2,6 milj. eurolla, mikä pääosin selittää tuloarvion ylitystä.

TASEYKSIKÖT

Pirkanmaan pelastuslaitos

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Liikelylijäämä	217	-37	-1	-1	0
Investoinnit	-1 051	-1 895	-1 920	-1 920	0
Rahoitusosuudet	0	341	62	62	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	13	16	0	0	0
Investointien rahavirta yhteensä	-1 038	-1 538	-1 858	-1 858	0

Pirkanmaan pelastuslaitoksen liikevaihto elokuun lopussa oli noin 33,8 milj. euroa. Liikevaihtoon kirjataan pelastustoimen maksuosuustulojen ja ensihoidon tulojen lisäksi myös ensivastetoiminnan tulot, nk. ERHE-maksut sekä palotarkastusmaksut. Liikevaihto on vuosisuunnitelman mukainen ja edellisen vuoden tasolla.

Sopimukseen perustuvia pelastustoimen maksuosuustuloja on kertynyt 30,5 milj. euroa. Pelastuslain mahdollistamista palotarkastuksista ja muista valvontatoimenpiteistä perittävistä maksuista arvioidaan kertyvän vuoden aikana 0,25 milj. euroa. Ensivastetuloja on arvioitu kertyvän talousarviovuoden aikana 0,4 milj. euroa. Alkuvuoden ensivastetulot ovat toteutuneet edellisvuotta ja vuosisuunnitelmaa pienempinä. Ensivastetulojen pienentyminen johtuu tehtävämäärien vähenemisestä ensivastetoiminnassa tulleiden muutosten johdosta. Puolestaan ERHE-maksut tulevat ylittymään arviosta.

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri (PSHP) ja Pirkanmaan pelastuslaitos ovat solmineet yhteistoimintasopimuksen koskien ensihoitopalvelun toteuttamista Tampereen, Pirkkalan, Nokian, Valkeakosken, Lempäälän, Akaan, Vesilahden ja Ylöjärven kuntien alueilla. Suurin osa ensihoidon tuloista kertyy sopimuslaskutukseen perustuen PSHP:lta. Ensihoidon liikevaihto oli elokuun lopussa 8,4 milj. euroa, josta 5,8 milj. euroa on kertynyt sopimuslaskutuksesta. Liikevaihdon tulot ovat toteutuneet hieman vuosisuunnitelmaa alemmina johtuen aiempaa pienemmästä kela- ja omavastuulaskutuksesta. Ennustetta on muutettu niin, että valmiuskorvausta arvioidaan lisälaskutettavan vuoden lopussa 0,1 milj. euroa.

Pirkanmaan pelastuslaitos on valmiusorganisaatio, joten muuttuvat suoritteiden määrät vaikuttavat vain vähän kuukausittaisiin menoihin. Pirkanmaan pelastuslaitoksen toimintamenot kokonaisuudessaan ovat elokuun lopussa 32,9 milj. euroa, mikä on 6,1 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Toimintamenoista vajaa 66,6 prosenttia on pelastustoiminnan menoja, loput ensihoidon menoja.

Henkilöstömenojen toteuma elokuun lopussa oli 23,9 milj. euroa, mikä on 4,0 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Vuonna 2019 lomarahen osuus on suurempi kuin vuonna 2018. Henkilöstökulujen ennustetta on korjattu ensihoidon osalta hieman ylöspäin.

Muiden toimintamenojen kuin henkilöstömenojen toteuma yhteensä on 9,0 milj. euroa, kasvua edelliseen vuoteen on 12,2 prosenttia. Alkuvuoteen on ajoittunut normaalia enemmän erilaisia kaluste- sekä varustehankintoja ja asuin- kiinteistöjen itsearviointilomakkeiden postitukset ovat myös ajoittuneet alkuvuodelle. Myös ICT-menot ovat toteutuneet vuosisuunnitelmaa suurempina. Sosiaali- ja terveyspalveluiden ostot ovat toteutuneet vuosisuunnitelmaa suurempina kasvaneiden sairauspoissaolojen johdosta. Ennustetta on muutettu liike-toiminnan muiden menojen osalta ensihoidossa 0,2 milj. euroa pienemmäksi alkuvuoden toteumasta johtuen ja poistojen ennustetta on laskettu ensihoidon osalta 0,1 milj. euroa.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen talouden toteuma elokuun lopussa oli vajaa 0,1 milj. euroa alijäämäinen. Tilinpäätöksen ennustetaan olevan vuosisuunnitelman mukainen.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen investoinnit painottuvat loppuvuoteen. Investoinnit koostuvat pääasiassa raskaasta sammutuskalustosta, ambulansseista sekä harjoituskäyttöön tarkoitetun palotalon rakentamisesta. Palotalon rakennusvaihe on suunnitelmien mukaan tarkoitus aloittaa syyskuussa. Toteutuneet investointimenot kohdistuvat säiliöaui-

toon. Investoinnit toteutunevat tilinpäätösennusteen mukaisesti.

Liikelaitokset

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

Liikeliijäämä, 1 000 euroa	Tot 1-11 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Vesi	21 079	23 516	25 598	24 140	-1 458
Kaupunkiliikenne	1 370	541	172	428	256
Infra	316	2 328	3 573	1 857	-1 716
Voimia	-	2 360	-	-	-
Yhteensä	22 765	28 744	29 343	26 425	-2 918

Liikelaitosten yhteenlaskettu tammi-marraskuun toteutunut liikeylijäämä oli 22,8 milj. euroa. Tampereen Veden liikeylijäämä oli 21,1 milj. euroa, Infran 0,3 milj. euroa ja Kaupunkiliikenteen 1,4 milj. euroa. Tampereen Veden tammi-marraskuun liikeylijäämä on lähes 3,0 milj. euroa edellisvuoden vastaavan ajankohdan liikeylijäämää suurempi jäteveden perus- ja käyttömaksuihin tehdyistä korotuksista ja palvelujen os-

tojen alituksista johtuen.

Liikelaitosten yhteenlaskettu liikeylijäämäennuste 26,4 milj. euroa on 2,9 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Infran liikeylijäämän ennustetaan toteutuvan 1,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana toimintakulujen ylitysen nusteista johtuen. Ja Veden liikeylijäämän ennustetaan toteutuvan 1,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana keskuspuhdistamon suunnittelukus-

tannusten 1,5 milj. euron kertapoistosta johtuen. TKL:n liikeylijäämäennuste on vajaa 0,3 milj. euroa tavoitetta parempi.

Liikelaitosten investoinnit ovat marraskuun loppuun mennessä toteutuneet 24,4 milj. euron. Koko vuoden investointien ennustetaan toteutuvan 3,5 milj. euroa alle vuosisuunnitelman 30 milj. euron, koska Veden investointien ennustetaan toteutuvan alle vuosisuunnitelman.

Tampereen Vesi

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Liikelylijäämä	21 079	23 516	25 598	24 140	-1 458
Bruttoinvestoinnit	-22 434	-31 957	-31 500	-27 970	3 530
Pysyvien vastaavien luovutustulot	0	15 611	0	0	0

Tampereen Veden tammi-marraskuun liikevaihto 55,5 milj. euroa alitti vuosisuunnitelman yhteensä 0,5 milj. eurolla tilaustöiden laskutusten 0,6 milj. euron alituksesta johtuen. Tarkastelukaudella veden myyntitulot ovat toteutuneet lähes suunnitellun suuruisena ja jäteveden myyntitulot ovat ylittäneet vuosisuunnitelman 0,2 milj. eurolla. Vuoden lopun tilanteessa liikevaihdon ennustetaan toteutuvan 0,5 milj. euroa alle vuosisuunnitelman tilaustöiden laskutustuottojen alituksesta johtuen. Jäteveden perus- ja käyttömaksuun tehtyjen korotusten ja liittymismaksujen kirjauskäytäntöjen muutoksien takia liikevaihto toteutui 3,3 milj. euroa suurempana edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Tarkastelujakson liikelylijäämä toteutui lähes vuosisuunnitelman mukaisena. Aineiden ja tarvikkeiden ostot ylittyivät veden ja jäteveden puhdistuskemikaalien kustannustason noususta johtuen ja niiden ennustetaan toteutuvan 0,2 milj. euroa yli vuosisuunnitelman. Palvelujen ostot toteutuivat tarkastelujaksolla 5,2 milj. euroa alle vuosisuunnitelman pääosin omaehtoisen rakentamiseen liittyvien palvelujen ostojen alittumisesta johtuen. Myös laskutustöihin liittyvät rakennuspalveluiden ostot ovat toteutuneet suunniteltua alhaisempina. Investointeihin liittyvien palvelujen ostojen ennus-

tetaan alittuvan 3 milj. eurolla, joka on huomioitu vastaavasti valmistus omaan käyttöön erässä. Lisäksi laskutustöihin liittyvien palvelujen ostojen ennustetaan toteutuvan alle vuosisuunnitelman, joka on huomioitu myös liikevaihdon alitusennusteessa. Keskuspuhdistamon suunnittelukustannusten 1,5 milj. euron kertapoiston takia poistot toteutuivat 1,2 milj. euroa yli vuosisuunnitelman ja niiden ennustetaan toteutuvan 1,5 milj. euroa suunniteltua korkeampina. Liikelylijäämän ennustetaan kokonaisuutena toteutuvan 24,1 milj. eurona, joka on 1,5 milj. euroa alle vuosisuunnitelman.

Marraskuun loppuun mennessä investoinnit ovat toteutuneet 22,4 milj. euron suuruisina. Laitosrakentamisen investointien toteuma on 11,0 milj. euroa ja laitosinvestointien ennustetaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä 11,5 milj. eurona. Toteutumaan sisältyy Tampereen Seudun Keskuspuhdistamol- le maksettu vapaan pääoman sijoitus 9,4 milj. euroa. Suurimpana kohteena varsinaisessa laitosrakentamisessa on ollut Kaupinojan vedenpuhdistuslaitoksen saneerauksen loppuunsaattaminen, jonka toteuma on 0,9 milj. euroa ja ennuste tälle vuodelle 1,18 milj. euroa. Kaupinojan saneerausprojekti tulee viivästyään, joten investointiprojektien toteutuksen painopistettä on kohdennettu loppuvuo-

desta enemmän verkostorakentamiseen. Myös laitosrakentamisessa on aloitettu ennakoiden tulevan vuoden töitä.

Marraskuun loppuun mennessä verkostojen rakentamiseen on käytetty 11,5 milj. euroa ja verkostoinvestointien ennustetaan toteutuvan 16,4 milj. eurona. VT9 alitussuuntaporauksen ennustetaan ylittävän 0,3 milj. eurolla poraussuunnitelman muutoksesta johtuen. Vuores-Anniston alueen vesihuollon investoinnin ennustetaan toteutuvan 0,3 milj. euroa yli suunnitellun suunniteltua isommasta louhintamäärästä johtuen. Tälle vuodelle suunnitelluista toteutumattomista koh-teista suurin on Vuores - Sääksjärvi välin loppuosan vesihuolto 1,8 milj. euroa, joka ei ole toteutunut linjauksen muutoksen vuoksi. Myös Multisilta-Peltolammi välin vesijohto ja jätevesi verkoston investointi 0,8 milj. euroa siirtyy vuosille 2020–2021. Raitiotien vedelle aiheuttamiin töihin tälle vuodelle oli suunniteltu yhteensä 3,4 milj. euroa, jonka arvioidaan toteutuvan 2,1 milj. euron suuruisena. Verkostorakentamisessa on aloitettu loppuvuodesta ennakoiden tulevan vuoden viemäri-verkostojen saneerausprojekteja.

Investointimenojen ennustetaan kokonaisuutena toteutuvan 3,5 milj. euroa alle vuosisuunnitelman 28 milj. eurona.

Tampereen Kaupunkiliikenne

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Liikelylijäämä	1 370	541	172	428	256
Bruttoinvestoinnit	-1 917	-3 122	-2 000	-2 000	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	27	15	0	26	26

Marraskuun lopussa liikelylijäämä on vajaat 0,5 milj. euroa budjetoitua suurempi 1,4 milj. euroa. Koko tilikauden tulosenuste 0,4 milj. euroa on niin ikään vuosisuunnitelmaa parempi.

Liikevaihto ylittää marraskuun lopun tilanteessa runsaalla 0,4 milj. eurolla budjetoidun. Liikevaihdon odotetaan vuoden loppuun pysyvän suunnilleen saman verran budjetoidun yläpuolella. Myös muita tuloja, joiden merkitys kuitenkin on vähäisempi, on kertynyt budjetoituun nähden enemmän. Tulot kokonaisuudessaan ylittävät näin vuosisuunnitelman mukaisen tason 0,6 milj. eurolla.

Kasvaneita tuloja vastaavat myös hie-
man budjettia suuremmat materiaalien
ja palveluiden ostot. Merkittävin ylitys on
ulkoisissa palvelujen ostoissa, jossa ka-
luston huoltoon on käytetty runsaat 0,3
milj. euroa budjetoitua enemmän, kun
taas materiaalihankinnoissa on säästy-
nyt vajaat 0,2 milj. euroa. Erojen taustalla
on osaltaan myös integroitujen korjaa-
motoimintojen budjetoinnin haasteelli-
suus. Henkilöstökulut ovat toteutuneet
0,1 milj. euroa budjetoitua suurempina.
Nousun taustalla on lisääntyneen hen-
kilöstömäärän ohella palkkoja nostanut
järjestelyvaraerän jako. Hyvän henkilös-

tötilanteen ansiosta on kuitenkin saman-
aikaisesti pystytty vähentämään työaika-
pankin saldoa.

Vuoden 2019 aikana on hankittu seit-
semän uutta teli-linja-autoa. Näiden
hankintameno on vajaat 1,8 milj. euroa.
Tilatun liikenteen vaatiman kaluston tur-
vaamiseksi on hankittu myös viisi käy-
tettyä linja-autoa, joiden hankintameno
on 0,15 milj. euroa. Linja-autojen ohella
investoidaan myös niiden rahastuslaite-
järjestelmään. Käytöstä poistetusta ka-
lustosta on saatu luovutustuloa/-voittoa
0,027 milj. euroa.

Tampereen Infra

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-11 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Liikelijäämä	316	2 328	3 573	1 857	-1 716
Pysyvien vastaavien luovutustulot	77	101	100	100	80

Tampereen Infran liikevaihto toteutui tammi-marraskuussa 1,4 milj. euroa suunniteltua suurempana, koska Lahdesjärvellä toteutetaan vuoden aikana noin 4,0 milj. euron poikkeuksellisen laaja tonttien esirakentamiskohde. Lahdesjärven rakentamiskohde ei ollut vuosisuunnitelman laadintavaiheessa tiedossa, mutta se on huomioitu liikevaihdon 1,5 milj. euron ylitysennusteessa. Liiketoiminnan muut tuotot ovat toteutuneet ja niiden ennustetaan toteutuvan 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempana

vahinkorahastosta saadun korvauksen sekä kaluston myyntien takia.

Lahdesjärven rakentamiskohde lisää myös materiaalien ja palvelujen ostoja, jotka ovat toteutuneet yhteensä 4,1 milj. euroa suunniteltua suurempina. Lisäksi maansiirto- ja konekaluston kilpailutus nostaa vuositason huomattavasti kustannuksia. Materiaalien ja palvelujen ostojen ennustetaan toteutuvan 3,5 milj. euroa suunniteltua suurempina.

Henkilöstökulut ovat toteutuneet ja niiden ennustetaan toteutuvan 0,1 milj.

euroa suunniteltua suurempina, koska lomapalkkavelan kasvuun ei ole varauduttu vuosisuunnitelmassa.

Infran tammi-marraskuun liikealijäämä oli 0,3 milj. euroa mikä alittaa suunnitellun 2,5 milj. eurolla. Liikealijäämää kertyi 1,2 milj. euroa vähemmän kuin vastaavaan aikaan edellisvuonna. Tilinpäätösennusteen mukaan liikelijäämä toteutuu 1,7 milj. euroa suunniteltua heikompana 1,9 milj. eurona, toimintakulujen ylitysennusteista johtuen.

LIITE 1 RAITIOTIE-KEHITYSOHJELMA JA TAMPEREEN RAITIOTIE OY

Raitiotien toteuttaminen vaikuttaa merkittävästi kuntalaisten arkeen, Tampereen elinkeinoelämään, kaupunkirakenteeseen sekä kaupungin talouteen ja imagoon. Raitiotiejärjestelmän toteuttaminen on osa valtion ja kehyskuntien kanssa tehtyjä sopimuksia kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmästä. Tampereen kaupunkistrategiassa on linjattu, että raitiotietä kehitetään kaupungin liikennejärjestelmän runkona. Strategiassa on asetettu tavoitteiksi, että raitiotien osan 1 kaupallinen liikenne alkaa v. 2021 ja että osan 2 Pyynikintori - Lentävänniemi rakentaminen on alkanut viimeistään v. 2021.

Raitiotiehanke muodostuu useista kaupungin rinnakkaisista hankinta- ja kehitysprojekteista. Raitiotien infrastruktuurin eli radan, pysäkit ja varikon rakentaa Raitiotieallianssi, jonka tilaajaosapuolia ovat Tampereen Raitiotie Oy ja Tampereen kaupunki ja palveluntuottajaosapuolia NRC Finland Oy, YIT Suomi Oy, Sweco Finland Oy ja Pöyry Finland Oy. Raitiotieinfran kunnossapidon allianssisopimus solmittiin helmikuussa 2019. Kunnossapito oli raitiotien rakentamisen allianssisopimuksen optiona. Kunnossapitoallianssin tilaajana on Tampereen Raitiotie Oy ja palveluntuottajina NRC Finland Oy ja YIT Suomi Oy. Raitiovaunut Tampereelle toimittaa Skoda Transtech Oy, joka toimii myös kaluston kunnossapitäjänä. Raitiotien toteutusosalle 1 hankitaan 19 raitiovaunua. Raitiovaunujen liikkennöitsijäksi valittiin huhtikuussa 2019 VR-Yhtymä Oy. Liikennöinti toteutetaan allianssimallilla, jossa tilaajana on Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikenne ja jossa palveluintegraattorina toimii Tampereen Raitiotie Oy.

Toiminnan kuvaus

Kaupunginvaltuusto päätti 7.11.2016, että kaupunki toteuttaa Tampereen raitiotien toteutussuunnitelman osan 1 Hervanta-Pyynikintori-TaYS mukaisen raitiotiehankkeen. Kaupunginvaltuusto on 25.11.2019 päättänyt, että raitiorata toteutetaan Hatanpään valtatielle osuudelle Hämeenkatu - Tampereen valtatie raitiotien toteutusosan 1 yhteydessä. Samalla valtuusto päätti, että raitiotielinja Tays keskussairaalalta linjataan Hatanpään valtatielle. Raitiotieallianssin toimittamisalueeseen kuuluvat nyt osa 1 Hervanta - Pyynikintori ja Tays - Sorin aukio sekä osa 2, eli rata keskustasta Hiedanrannan kautta Lentävänniemeeseen.

Osan 2 kehitysvaiheen suunnittelun aloittamisesta kaupunginhallitus päätti 18.12.2017. Lisäksi osana osan 2 kehitysvaihetta suunnitellaan Lielahden pistoraide. Tavoitteena on, että osan 2 rakentamisesta päätetään valtuustossa viimeistään lokakuussa 2020.

Tampereen kaupunki vastaa raitiotieradan suunnitteluun ja rakennuttamiseen liittyvästä katu- ja viherympäristön, liikennejärjestelmän, maankäytön kehittämisen ja joukkoliikennejärjestelmän suunnittelusta, rakennuttamisesta ja päätöksenteosta. Kaupunginhallituksen 3.10.2016 päätöksellä perustettu Raitiotien kehitysohjelma koordinoi raitiotiejärjestelmän toteuttamista kaupungin vastuulla olevissa asioissa raitiotien suunnittelu-, rakentamis- ja käyttöönottovaiheissa vuosina 2017–2021. Kehitysohjelma toteutetaan kaupunginhallituksen ohjauksessa ja sen tehtävä on sovittaa yhteen tilaajatahojen intressejä kaupungin kokonaisedun mukaisesti.

Raitiotien kehitysohjelmalla tavoitellaan toimivaa raitiotiejärjestelmää ja onnistunutta raitiotiejärjestelmän toteuttamisprosessia.

Raitiotiehankkeessa tavoitteena on osan 1 raitiotien onnistunut käyttöönotto vuoden 2021 aikana. Tähän kuuluu raitiotien kehitysohjelman osalta sekä rakentamisen aikaisten haittojen lieventäminen yhteistyössä yrittäjien ja sidosryhmien kanssa, että raitiotien toteutushankkeen viestinnän ja sidosryhmäyhteistyön kokonaisuuden koordinointi. Kehitysohjelman tavoitteena on myös osan 2 rakentamisen käynnistyminen vuonna 2021, yhteisen kokonaisnäkemyksen muodostuminen raitiotien seudullisesta laajenemisesta ja vaiheistuksesta sekä Tampereen valmisteleminen raitiotiekaupungiksi myös organisaatiomielessä vuoteen 2022 mennessä siten, että raitiotiejärjestelmän suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito ovat tuolin osa kaupungin perustoimintaa.

Raitiotiejärjestelmän omistajana ja ylläpitäjänä Tampereen Raitiotie Oy vastaa raitiotien ratainfran, pysäkkien ja varikon suunnitteluttamisesta, rakennuttamisesta, ylläpidosta ja toimivuudesta sekä raitiovaunukaluston hankinta- ja kunnossapitosopimuksista. Yhtiö vastaa myös raitiotieinvestoinnin rahoituksen järjestämisestä ja rakentamishankkeen toteuttavan Raitiotieallianssin toteutussuunnitelman mukaisista kustannuksista.

Raitiotie on keskeinen osa Tampereen kaupunkiseudun kuntien valtuustoissa 2015 hyväksymän rakennesuunnitelman sisältöä. Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymän vetämä selvitys ”Raitiotien tulevaisuuden suunnat Tampereen kaupunkiseudulla” hyväksyttiin seutu-

hallituksessa toukokuussa 2018. Kesälä 2019 aloitettiin Tampereen raitiotien seudullisen yleissuunnitelman laatiminen, johon osallistuvat seudun kunnista Tampere, Pirkkala, Kangasala ja Ylöjärvi.

Raitiotien seudullisen yleissuunnitelman tilaajakuntien kunnanhallitukset tekivät välipäätökset linjausvaihtoehtojen kar-sinnasta marraskuussa 2019. Seudullisen yleissuunnitelman laatiminen jatkuu

tarkempaan suunnitteluun ja arviointiin valituilla ratalinjoilla. Seudullisen yleis-suunnitelman on määrä valmistua vuoden 2020 loppuun mennessä.

RAITIOTIEN OSAN 1 KATUKOHTAINEN RAKENTAMISAIKATAULU

Töiden eteneminen ja toiminnan painopisteet vuonna 2019

Rakentaminen

Raitiotieradan rakennustyö, Raitiotieallianssin urakka on pitkäkestoinen ja monia muutoksia tuova. Raitiotietä rakennetaan keskelle elävää ja toimivaa kaupunkia. Raitiotien rakentaminen erityisesti ydinkeskustan keskeisillä kaduilla aiheuttaa muuttuvia liikennejärjestelyjä, kiertoreittejä ja matka-aikojen pidentymistä eri kulkumuodoille. Varsinkin Hämeenkadun ja Hatanpään valtatiejärjestelyillä on merkittävä vaikutus koko kaupunkiseudun bussiliikenteen kulkuun. Liikennejärjestelyt muuttuvat rakennustöiden edetessä, ja niiden lähtökohtana on, että kaikille tonteille pääsee ja että pelastus- ja huoltoliikenne toimii kaikissa tilanteissa. Keskeistä on, että asianomaiset saavat tiedon muutoksista ennakkoon ja riittävän ajoissa. Muutunnoista liikennejärjestelyistä tiedotetaan eri kanavissa.

Rakennustyöt ovat vuonna 2019 jatkuneet ydinkeskustassa, Kalevassa, Hervannan valtavyöhykkeen varrella ja Hervannassa. Raitiotieallianssi tiedottaa verkkosivuillaan (www.raiotieallianssi.fi) kunkin alueen rakennustöistä. Tampereen Ratikan verkkosivuilla (www.tampereenratikka.fi) on tietoa raitiotiejärjestelmästä. Tampereen kaupungin omilla verkkosivuilla tiedotetaan raitiotien toteuttamiseen liittyvästä päätöksenteosta, joukkoliikenteen järjestelystä, rinnakkaishankkeista, katusuunnitelmista ja asemakaavoituksesta. Marraskuussa 2019 Raitiotieallianssin toteutusvaiheen 1 projektiajasta oli käytetty 66 prosenttia ja ratainfra tekninen valmiusaste oli 76 prosenttia. Valmiusasteessa ei ole mukana Hatanpään haaran vaikutusta.

Suunnittelu

Raitiotieallianssin osan 2 kehitysvaihe on käynnissä. Raitiotiehen liittyvät katusuunnitelmat on viidellä kadulla hyväksytty keväällä 2019. Raitiotien yleissuunnittelu on käynnissä Hiedanrannan tehdasalueella ja Järvi-kaupungissa sekä

Enqvistinkadulla. Tavoitteena on, että kaupunginvaltuustolla on valmius päättää osan 2 rakentamisesta lokakuussa 2020.

Kaupunginhallitus päätti huhtikuussa 2019, että välille Koskipuisto - Tampereen valtatie teetetään tarkentava suunnitelma Hatanpään valtatiestä. Hatanpään valtatie kehitysvaiheen suunnittelun tulosten perusteella kaupunginvaltuusto päätti Hatanpään ratahaaran rakentamisesta 25.11.2019. Hatanpään haaraan kuuluu rata Hämeenkadulta linja-autostasemalle ja raitiotiepysäkit Sorin aukion kohdalle.

Raitiotiejärjestelmän seudullisen yleissuunnitelman laatiminen on käynnissä. Konsulttisopimus on allekirjoitettu heinäkuussa 2019. Tavoitteena on, että yleissuunnitelma valmistuu v.2020 loppuun mennessä ja että päätöksenteko seudullisen raitiotien ratalinjausten varuksista tehdään suunnitteluun osallistuvien kuntien valtuustoissa syksyllä 2020. Yleissuunnitelma ei tähtää raitiotieratojen välittömään rakentamiseen, vaan asemakaavavarauksiin. Tilaajakuntien, Tampere, Pirkkala, Ylöjärvi ja Kangasala

Raitiotie-kehitysohjelma ja Tampereen Raitiotie Oy

Ennuste, milj. euroa	Alkuperäinen	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Yhteensä
Tampereen kaupunki									
Raitiotie-kehitysohjelma, kustannus	-7,5	-1,3	-1,0	-1,5	-1,5	-1,5			-6,8
Tampereen Raitiotie Oy									
Raitiotien rakentaminen, osa 1 (Allianssivaihe)	-238,8	-63,3	-73,8	-97,8	-28,7	-18,6	0,0	0,0	-282,2
* Allianssin kustannukset ja Tilaajan kustannukset	-238,8	-61,7	-65,7	-70,6	-22,4	-14,8			-235,1
* Sisällön muutokset, järjestelmän tehokkuuden lisääminen		-1,6	-8,1	-27,2	-6,3	-3,8			-47,1
Vaunuhankinta *)	-61	-10,8	-4,0	-1,1	-25,7	-35,6	-0,3	-3,5	-80,9
Raitiotiejärjestelmän osan 2 kehitysvaihe			-0,68	-1	-1,22				-2,9
Valtiontuki, kehitysvaihe ja osa 1		18,1	20,0	20,0					58,1
Valtiontuki, kehitysvaihe (KAS2)				0,5	0,4				0,9

*) Osan 1 raitiovaunujen määrä on nostettu 19 kappaleeseen

*) Vaunuhankintahintaan tulee lisäksi kolari- ja ilkkivaletasot, vara- ja vaihto-osat, järjestelmäoptiot ja muutostyöt sekä aktivoitavat konsultoinnit ja palkat

kunnan hallitukset tekivät seudullisen yleissuunnitelman laatimisen edellyttämät välipäätökset marraskuussa 2019.

Muut hankinnat

Raitiovaunujen suunnittelua on tehty samanaikaisesti järjestelmä- ja materiaalihankintojen kanssa alkuvuonna 2019. Ensimmäinen vaunu valmistuu tehdasteihin vuoden 2019 loppuun mennessä ja toimitetaan Tampereelle keväällä 2020.

Raitiotiepysäkkien katostoitittajaksi on valittu JCDcaux Finland Oy. Samaankantinaan kuuluvat myös Tampereen kaupungin alueen bussikatokset. Sopimus alkaa vuoden 2021 alusta ja on 15 vuoden mittainen.

Käyttöönotto

Raitiovaunujen testiajot alkavat keväällä 2020. Kaupallinen koeliikenne on tarkoitus aloittaa 1.4.2021 ja varsinainen kaupallinen liikenne 9.8.2021.

Raitiotien käyttöönoton viestinnän vetovastuu on Tampereen Raitiotie Oy:llä, mutta Raitiotien kehitysohjelma on mukana toteuttamassa ja rahoittamassa toimenpiteitä. Näkyvimpänä toimenpiteenä järjestettiin Makettinäyttely Tampere-talossa helmikuussa 2019, kävijöitä oli 15 000. Makettinäyttely jatkui Rollikahallilla lokakuuhun 2019 asti. Kesällä ja syksyllä 2019 järjestettiin korttelijuhlat Hämeenkadun valmistuneilla osuuksilla sekä kadun länsi- että itäpäissä.

Talous

Osan 1 kehitysvaiheen aikana raitiotien osalle 1 määritettiin kokonaiskustannusarvio 238,8 miljoonaa euroa. Tämä koostuu:

- osan 1 kehitysvaiheen kustannuksista 10,5 milj. euroa
- osan 1 toteutusvaiheen kustannuksista, joita ovat
 - allianssin palveluntuottajia sitova tavoitekustannus: 219,02 milj. euroa
 - tilaajan hankinnat 4,2 milj. euroa
 - tilaajan riskivaraus 3,2 milj. euroa
 - bonuspoolin budjettivaraus 1,875 milj. euroa

Allianssin palveluntuottajia sitova tavoitekustannus on laskettu 8/2016 hintatassossa. Allianssin tavoitekustannukseen vaikuttavat rakennusalan ja rakennusmateriaalien yleiset kustannusmuutokset, jotka ovat allianssisopimuksessa sidottu osaindeksiin. Tavoitekustannukseen tehdään indeksitarkastus neljännesvuosittain, jolloin tavoitekustannus joko laskee tai nousee. Indeksimuutokset eivät sisälly alkuperäiseen kokonaiskustannusarvioon, ne ovat allianssisopimuksessa sovittu tilaajan riskiksi. Indeksikorotukset osan 1 ajalta Q1/2017-Q2/2019 on 6,69 milj. euroa.

Raitiotieallianssin bonuspooli on kannustinjärjestelmä, joka määrittelee palveluntuottajille urakasta jaettavan bonuksen tai sanktion määrän. Kannustinjärjestelmän tarkoituksena on ohjata allianssia sitoutumaan yhteisiin tavoitteisiin. Onnistuminen tuottaa palveluntuottajille bonusta ja tilaajalle tavoitteiden mukaista arvoa. Raitiotierakentamisen osan 1 bonuspoolin suuruus on Hatanpään haaran lisäämisen jälkeen 5,15 miljoonaa euroa. Budjettivaruksessa on arvioitu, että bonuspoolista toteutuu 50 %.

Lisäksi raitiotieinfran kokonaiskustannusarvioon vaikuttavat alkuvaiheen kustannukset ennen vuoden 2016 rakentamispäätöstä, rakentamisen aikana aktivoitavat kustannukset (mm. korot ja palkat) sekä kalustosopimuksen

mukaiset varikon koneet ja laitteet.

Tampereen kaupungin valtuusto on päättänyt 25.11.2019 että raitiorata toteutetaan Hatanpään valtatielle osuudelle Hämeenkatu - Tampereen valtatie raitiotien toteutusosan 1 yhteydessä. Hatanpään valtatie osuudelle on päätetty tilaajan hankinnoille 320.000 euroa, riskivaraukseen 240.000 euroa sekä bonuspoolin budjettivaraukseen 200.000 euroa.

Valtio on sitoutunut osallistumaan Tampereen raitiotien osien 1 ja 2 infrastruktuurin suunnittelu- ja rakentamiskustannuksiin 74,93 milj. eurolla. Vuosittaisen valtiontukisuuden suuruus määräytyy hankkeen valtiontukeen oikeuttavien vuosikustannusten toteutumisen perusteella. Tähän summaan sisältyy tuoreimpana raitiotiehankkeen kehitysvaiheen 2 vuosien 2018 - 2020 suunnittelukustannuksiin myönnetty valtionavustus 870 000 euroa Liikenne- ja viestintäviraston päätöksellä 21.3.2019. Hatanpään valtatie ratahaaran suunnitteluun on haettu valtionapua 3.10.2019, päätöstä ei ole vielä joulukuuhun 2019 mennessä saatu. Lisäksi Hatanpään haaran rakentamiseen sekä raitiotien seudulliseen yleissuunnitteluun on tarkoitus hakea valtionapua.

Lisäksi raitiotien toteuttamisen yhteydessä on päätetty toteuttaa Raitiotieallianssin tavoitekustannusta nostavia raitiotiejärjestelmän sisällönmuutoksia, joiden lähtökohtana on raitiotiejärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden lisääminen sekä kaupunkikuvallisten haittojen ja hallinnollisten riskien minimointi. Osa sisällönmuutoksista ovat hankkeen kokonaiskustannusta pienentäviä muutoksia. Elokuun 2019 loppuun mennessä näitä hankkeen sisällönmuutoksia on tehty 6,8 milj. eurolla. Osa hankkeen sisällönmuutoksista katetaan

tilaajan hankinnoilla ja tilaajan riskivaruksella, kokonaiskustannusta nostavia hankkeen sisällönmuutoksia on tehty 5,17 miljoonalla eurolla marraskuun 2019 loppuun mennessä. Raitiotien toteutusvaiheen osan 1 kokonaiskustannusarvio marraskuussa 2019 on 282,16 milj. euroa.

Raitiotien osan 2 kehitysvaiheen tavoittekustannus on 2,9 milj. euroa. Vaunu-

kaluston arvioitu hankintahinta on noin 80,9 milj. euroa. Lisäksi raitiotiehankeeseen liittyviä muita kustannuseriä ovat Raitiotien kehitysohjelman budjetti vuosille 2017 - 2021 7,5 milj. euroa (ennuste 6,8 milj. euroa) sekä kaupungin rinnakkaishankkeiden arvioitu osuus Hatanpään haara mukaan lukien 61,0 milj. euroa, joista on toteutunut lokakuuhun

2019 loppuun mennessä 30,9 milj. euroa.

Kaupunkiympäristön palvelualue toteuttaa raitiokaduilla rinnakkaishankkeita vuosibudjetin puitteissa, osa niistä teetetään Raitiotieallianssilla. Rinnakkaishankkeet eivät sisälly raitiotien toteutushankkeen kokonaiskustannusarvioon eivätkä ole valtionapukelpoisia.

TAMPEREEN KAUPUNKI

TOIMINTA JA TALOUS